CARRER 159

MARÇ 2022
WWW.FAVB.CAT

IGNASI R. RENOM

DOSSIER

El Besòs s'organitza contra la desigualtat

La gestió ciutadana d'equipaments públics exigeix paraigües legal

Les entitats empenyen l'Ajuntament a establir un circuit clar i minimitzar els concursos públics

JOAN LINUX-9 BARRIS IMATGE

Assemblea del Bidó, l'entitat responsable del funcionament de l'Ateneu Popular 9 Barris, celebrada el passat mes de febrer

MERITXELL M. PAUNÉ

Barcelona té una tradició pròpia de gestió d'equipaments municipals per part d'entitats socials i culturals. Una singularitat que ja té una dècada i mitja i que recull la Carta Municipal de la ciutat, però que no troba un encaix del tot clar en la normativa catalana, espanyola i europea. I és que, tot i ser una pràctica reconeguda a la Unió Europa, no hi ha cap reglament legal a l'Estat espanyol que la blindi i desenvolupi.

Actualment hi ha 64 equipaments gestionats per entitats i repartits de forma desigual per districtes. On n'hi ha més és a Sant Martí (15), seguit de prop per Nou Barris (12). En canvi només n'hi ha un a Ciutat Vella, a Sarrià-Sant Gervasi i a les Corts. La majoria són casals de barri (25), però també hi ha casals de joves (9), centres cívics (8), equipaments esportius (7) o centres culturals (7). Entre els gestors hi ha sobretot entitats de barri o de districte, però també sectorials com el Centre LGTBI, una aula ambiental, Torre Jussana o la Central del Circ al parc del Fòrum.

> La Plataforma de Gestió Ciutadana denuncia que el Consistori ha aturat la renovació de diversos convenis aquest hivern

Les entitats que actualment gestionen aquests espais pateixen en pròpia pell aquesta manca de paraigües legal. Cada cop que els toca renovar conveni apareix el fantasma del concurs públic: burocràcia disparada i potser fins i tot haver de competir amb empreses i fundacions molt més musculades a nivell tècnic i pressupostari que una associació de barri.

Pegues a l'adjudicació directa

Les lleis supramunicipals han evolucionat cap a la lliure concurrència i les entitats gestores denuncien que els funcionaris cada cop posen més pegues a les adjudicacions directes. És més, la Plataforma de Gestió Ciutadana, que agrupa 39 dels col·lectius gestors a Barcelona, denuncia que el Consistori ha aturat la renovació de diversos convenis aquest hivern perquè Intervenció municipal ha transmès la consigna d'enviar a concurs qualsevol concessió d'espais. L'ordre d'extremar la cautela coincideix en el temps amb la querella contra l'alcaldesa Ada Colau per subvencionar la PAH i tres entitats més a través de convenis directes. De moment, la incertesa ja s'ha cobrat víctimes col·laterals: equipaments com La Violeta (Gràcia) o la Casa Orlandai (Sarrià) aniran a concurs en breu.

"Defensem aquest model perquè som entitats arrelades al territori i obertes, i a més molts cops ens forcen a anar a concurs i ningú altre s'hi presenta", reivindica Mariona Soler, de la Plataforma de Gestió Ciutadana. Anar a concurs és un problema per a associacions d'aquesta mida, coincideix Marcel·lí Puig, del Centre cultural Ton i Guida (Nou Barris). "Has de dedicar un esforç molt gran a la burocràcia d'un concurs. Són hores i energies que treus de dinamització comunitària", lamenta. A més, requereix uns coneixements que no tothom té i que poden fer de barrera d'entrada per exemple a grups juvenils o col·lectius d'origen divers. "Estem caient en el parany de la tecnificació administrativa", avisa.

També per a les entitats que són gestores hi ha la temptació de contractar tècnics professionals per portar el dia a dia, una tendència amb la que la plataforma és crítica perquè dilueix el factor comunitari. L'esperit original, recorden, és que el barri s'empoderi i s'autogestioni per cobrir les necessitats dels veïns, des de les capacitats i possibilitats de cada territori. No hi ha una fórmula màgica i homogènia, sinó que "cada cas és un món". "El barri ha d'estar dins de l'equipament, decidint i realitzant les activitats que s'hi fan", recalca Soler.

Durant el mandat de Xavier Trias (CiU) les entitats van aconseguir fixar un tipus de conveni que s'anomena de "gestió cívica". Va ser un pas endavant, però el veuen insuficient i volen seguir afinant-lo, explica Aurora Álvarez *Yoyi*, de la gestora de l'Ateneu Popular 9 Barris: "Ens agradaria que tingués una mirada més comunitària, que no serveixi per a qualsevol tipus d'espai". L'únic límit legal existent, ara per ara, és que siguin serveis públics no obligatoris, com ara escoles o hospitals. Darrerament se n'han firmat per a camps de futbol, per exemple,

PASSA A LA PÀGINA 3

A què ens referim quan parlem de...?

Gestió cívica
És una fórmula de gestió d'equipaments municipals -centres cívics, casals de barri, casals de joves...-, per la qual una entitat del territori es fa càrrec d'un equipament.

Gestió ciutadana
Entitats i col·lectius, com ara la Plataforma de Gestió Ciutadana, eviten l'ús de l'adjectiu *cívica*, en considerar que *gestió ciutadana* és un terme més ampli i inclusiu.

Gestió comunitària
Amb aquest concepte, les entitats reivindiquen la implicació veïnal en l'autogestió de projectes -amb o sense equipament- i el seu retorn al territori.

VE DE LA PÀGINA 2

cosa que ha generat suspicàcies. "Som els primers interessats en què no pugui confondre's una gestió cívica amb un *xiringuito* amic", rebla Soler.

Nou circuit en camí

La insistència de les entitats gestores al districte de Nou Barris ha desembocat en la troballa d'una fórmula *ad hoc* per evitar els concursos sense perdre seguretat jurídica. L'element clau és anunciar la renovació o estrena d'una gestió cívica al consell de barri, perquè pugui assabentar-se'n el teixit associatiu i debatre la idoneïtat del projecte. Si en aquell mateix territori apareix

> La insistència de les entitats de Nou Barris ha permès trobar una fórmula per evitar concursos sense perdre seguretat jurídica

un altre col·lectiu candidat a assumir aquella gestió, amb un arrelament i representativitat equivalents, aleshores s'obriria un concurs. Per contra, si no hi ha cap altre interessat i no hi ha ombra de dubte sobre la tasca realitzada, es podria procedir a la firma del nou conveni.

La Plataforma de Gestió Ciutadana va reclamar a l'àrea de Democràcia Activa de l'Ajuntament -que és qui tracta aquests convenis- que fes extensiva a tota la ciutat la via assajada a Nou Barris. El govern municipal ha recollit el guant i prepara una circular sobre el nou circuit d'adjudicació. Primer l'ha de pactar internament, que no és poc: diferents departaments municipals -districtes, serveis jurídics, Participació, interventor...- han de dir-hi la seva. I no tots comparteixen la mateixa visió sobre les adjudicacions directes.

"El procediment encara no està finalitzat, l'estem escrivint", admet el regidor de Drets de Ciutadania i Participació, Marc Serra. "La previsió és que pugui estar consensuat dins de l'Ajuntament i amb les entitats cap a la primavera-estiu, i que pugui entrar en funcionament a partir del curs vinent, cap al mes de setembre", detalla a *Carrer*. L'objectiu, diu, és "arribar a temps per a les renovacions de conveni previstes per final d'any".

Fonts municipals afegeixen que el procés judicial obert contra Colau no altera en cap cas aquesta previsió. "L'adjudicació es fa actualment seguint els procediments establerts: de forma excepcional quan queda acreditada l'exclusivitat de l'entitat es fa per adjudicació directa, i en la resta de situacions de forma ordinària per concurrència. Sempre segons la llei", apunten.

Competència i dubtes

Serra assumeix que el nou circuit no serà un canvi de paradigma, sinó una "actualització" de les bases que ara regulen com ha de ser una gestió cívica. Preveu obrir concurs públic en dos supòsits: competència i dubtes. "En primer lloc, quan dos projectes o més demostrin interès per la gestió d'un equipament", apunta Serra. "Si només n'hi ha un, es presentarà la proposta al consell de barri o al consell sectorial d'aquell àmbit temàtic", afegeix.

La segona circumstància és que es qüestioni la idoneïtat de la candidatura. La proposta haurà de rebre el vistiplau del consell de barri o sectorial i també un informe favorable de la Taula de Patrimoni Ciutadà, que és l'òrgan municipal que adjudica locals a entitats. Està format pels serveis jurídics, tècnics de Patrimoni, de Participació i del districte en qüestió.

Un cop superats els dos filtres, encara s'ha d'anunciar l'adjudicació en el butlletí oficial de l'Ajuntament i en el Portal de Transparència. En cas

> Fonts municipals asseguren que la querella contra Colau no altera la previsió d'arribar a un consens cap a la primavera

que no hi hagi cap candidatura de darrera hora ni cap impugnació, aleshores ja sí que es faria l'adjudicació directa.

Segueix sent un circuit llarg, però pretén ser més garantista que l'actual. "Si no es fan bé les coses, pot aparèixer qualsevol tercer i impugnar", justifica Serra. "La majoria de cops es tracta de renovacions, no de noves cessions", recorda el regidor. Per tant, els dubtes que poden sorgir anirien sobretot en la línia de valorar la tasca feta, conflictes en la gestió o pèrdua de la potència dinamitzadora.

"De la pràctica d'aquests 15 anys, hem après que és un model molt bo, però que necessita que hi hagi un projecte comunitari al darrere", adverteix Serra. "Gestionar per gestionar no té sentit, només té sentit quan una entitat amb la seva capil·laritat pot desenvolupar un projecte veïnal amb valor afegit, que no podria oferir una empresa", sosté. Serra no descarta que l'aplicació del nou procediment comporti canvis de gestora en espais concrets: "En alguns equipaments pot comportar activar la fórmula de gestió cívica i en altres casos potser no renovar la que hi ha, perquè el projecte inicial ha perdut força amb els anys o no ha trobat relleu generacional".

Sobre els espais que poden optar-hi, Serra esquiva la polèmica: "L'escenari natural de la gestió cívica són els equipaments de proximitat i, per tant, ens hi acostem més amb casals de barri, de joves o centres cívics que amb equipaments esportius. Però podria donar-se el cas si és fruit d'una lluita veïnal, té un projecte social sumat a l'esportiu, té arrelament...". El govern municipal té en ment alguns espais de nova creació candidats a adjudicacions a entitats, però prefereix no avançar-ne cap: "En tenim diversos en construcció que són fruit d'una reclamació veïnal, però no vull posar noms per no prefigurar situacions en el futur".

Cap a una llei catalana

La circular municipal no deixa de ser un pedaç jurídic per no estar tant a la intempèrie. La Plataforma de Gestió Ciutadana i l'Ajuntament tenen esperances d'aconseguir la seguretat legal definitiva a través de les lleis d'associacionisme i d'economia social que té en tràmit el Parlament català. "Estem en converses amb la Generalitat perquè sigui possible; si s'aconsegueix serà més fàcil que tothom que ha de validar un expedient de gestió cívica ho faciliti", confia Serra.

Què hi diu la legislació?

Segons l'article 34 de la Carta Municipal de Barcelona, "les entitats, les organitzacions i les associacions ciutadanes sense ànim de lucre poden exercir competències municipals o participar en nom de l'ajuntament en la gestió de serveis o equipaments la titularitat dels quals correspon a altres administracions públiques". "La gestió cívica de competències municipals -afegeixes pot utilitzar per a les activitats i els serveis susceptibles de gestió indirecta, té sempre caràcter voluntari i no lucratiu i s'adjudica mitjançant concurs públic quan hi hagi diverses entitats o organitzacions amb característiques idèntiques o semblants".

DANI CODINA

La Violeta de Gràcia, un equipament gestionat pel veïnat, a inicis dels anys 2000

LA GESTIÓ CÍVICA A BARCELONA

EQUIPAMENTS PER DISTRICTES	BARRI
CIUTAT VELLA	
Casal de barri Pou de la Figuera	Casc Antic
L'EIXAMPLE	
Casal de barri El Poblet	La Sagrada Família
Casal de barri Espai 210	La Sagrada Família
Casal de barri Transformadors	El Fort Pienc
Centre LGTBI	Sant Antoni
Equipament cultural Calàbria 66	Sant Antoni
Espai associatiu Lola Anglada	L'Esquerra de l'Eixample
SANTS-MONTJUÏC	
Casal de barri la Vinya	La Marina
Centre cívic Cotxeres-Casinet d'Hostafrancs	Sants i Hostafrancs
Centre cívic el Sortidor	El Poble-Sec
Centre cívic Font de la Guatlla	La Font de la Guatlla
Centre cívic la Cadena	La Marina
Centre cívic la Casa del Rellotge-Sala Pepita	La Marina
Poliesportiu la Marina	La Marina
Poliesportiu les Tres Xemeneies	El Poble-Sec
LES CORTS	
Casal de barri de la Mercè	Les Corts
SARRIÀ-SANT GERVASI	
Centre cívic Casa Orlandai	Sarrià
GRÀCIA	
Aula ambiental Bosc Turull	Vallcarca i els Penitents
Casal de barri Can Carol	Vallcarca i els Penitents
Casal de barri Cardener	La Salut
Centre Artesà Tradicionàrius	La Vila de Gràcia
Centre cultural popular la Violeta	La Vila de Gràcia
Centre de Recursos per Associacions Juvenils	La Vila de Gràcia
Espai Jove la Fontana	La Vila de Gràcia
Finca Salvador i refugi Plaça del Diamant	La Vila de Gràcia
HORTA-GUINARDÓ	
Camp de futbol de Sant Genís	Sant Genís dels Agudells
Camp de futbol del Carmel	El Carmel
Can Crehuet	Horta
Casal de barri Font d'en Fargues	La Font d'en Fargues
Casal de joves Girapells	El Guinardó
Punt d'Informació Juvenil d'Horta-Guinardó	Horta
Torre Jussana	La Clota
NOU BARRIS	
Ateneu Popular 9 Barris	La Trinitat Nova
Camp municipal de Ciutat Meridiana	Ciutat Meridiana
Camp municipal de futbol Vallbona	Vallbona
Casal de barri Ateneu la Bòbila de Porta	Porta
Casal de barri de Prosperitat	La Prosperitat
Casal de barri la Cosa Nostra	Can Peguera
Casal de barri Ton i Guida	Les Roquetes
Casal de joves de Prosperitat	La Prosperitat
Casal de joves de Roquetes	Les Roquetes
Centre cívic Can Basté	El Turó de la Peira
La Masia de la Guineueta	La Guineueta
Poliesportiu Valldaura	La Prosperitat
SANT ANDREU	
Ateneu l'Harmonia	Sant Andreu de Palomar
Casal de barri Can Portabella	Sant Andreu de Palomar
Casal de barri Torre de la Sagrera	La Sagrera
Centre cívic Can Clariana Cultural	El Congrés i els Indians
SANT MARTÍ	
Casal de barri Bac de Roda de Poblenou	El Poblenou
Casal de barri Besòs	El Besòs i el Maresme
Casal de barri de Diagonal Mar	Diagonal Mar
Casal de barri de la Pau	La Verneda i la Pau
Casal de barri del Poblenou	El Poblenou
Casal de barri Espai Antoni Miró Peris	El Camp de l'Arpa
Casal de barri la Palmera	La Verneda i la Pau
Casal de barri la Verneda	La Verneda i la Pau
Casal de barri Provençals Ca l'Isidret	El Poblenou
Casal de barri Vila Olímpica-Can Gili Nou	La Vila Olímpica
Casal de joves del Clot	El Clot
Casal de joves del Poblenou-Can Ricart	El Poblenou
Centre cultural la Farinera	El Clot
Centre d'Imatgeria Festiva del Poblenou	El Poblenou
La Central del Circ Fàbrica de Creació	Diagonal Mar

Font: Grup de Treball de Gestió Comunitària i Economia Solidària

De la Casa Orlandai a El Poblet, un camí costerut

El suport entre entitats és imprescindible perquè els projectes de gestió ciutadana puguin tirar endavant

AJUNTAMENT DE BARCELONA-ARXIU

Visita d'obres amb les entitats veïnals de la Sagrada Família al que seria el futur ateneu El Poblet, el 2018

CRISTINA PALOMAR

La gestió ciutadana no és fàcil. Requereix recursos suficients, suport institucional i el compromís ferm de les entitats impulsores amb el projecte, sobretot els primers anys. En la majoria dels casos és una gestació costeruda i l'assessorament és imprescindible. A Barcelona, dos dels referents són la Casa Orlandai (Sarrià-Sant Gervasi) i l'Ateneu Popular 9Barris (Nou Barris) per la gestió exitosa d'anys i l'aposta per la cultura com a eina de transformació social amb la complicitat del barri. "Els començaments són durs i és imprescindible que les entitats que estan gestant el projecte no se'n desvinculin", afirma Enric Capdevila, membre de l'Associació Cultural Casa Orlandai (ACCO).

> La majoria dels equipaments gestionats per entitats de barri són fruit d'una lluita veïnal d'anys per salvar un espai emblemàtic

> A mida que es consolida l'equipament, creix la demanda de més activitats, i la falta de personal posa el centre contra les cordes

Capdevila és, precisament, la connexió entre la Casa Orlandai i l'Ateneu El Poblet de Sagrada Família, un dels equipaments públics de gestió cívica més recents, que va obrir les portes l'octubre del 2019 després de cinc anys de reivindicacions. "Vam optar per la gestió cívica de les entitats del barri, però va ser un procés molt lent. En paral·lel a la feina del Districte, vam visitar altres equipaments per conèixer com funcionaven", explica el portaveu de l'Associació de Veïns i Veïnes Sagrada Família, Joan Itxaso. Un dels que més els va agradar va ser la Casa Orlandai, i així és com Capdevila, també membre de la Plataforma de Gestió Ciutadana, va acabar assessorant les entitats del barri de Sagrada Família.

Orígens en la lluita veïnal

La majoria dels equipaments gestionats per entitats de barri tenen en comú que són fruit d'una lluita veïnal d'anys per salvar un espai emblemàtic. En el cas de Sarrià, va ser el treball conjunt per conservar l'antiga escola pública Orlandai, mentre que a Sagrada Família va ser el front comú per evitar que l'antic cinema Niza es convertís en un bloc de pisos i un supermercat, com al final va acabar passant. "Estàvem en un moment molt complicat amb dues posicions al barri: seguir amb la lluita pel Niza o acceptar la proposta del Districte. Vam fer un referèndum on van participar més de 200 veïns i veïnes, i vam acceptar la proposta", recorda Itxaso.

La voluntat política -la predisposició del Consistori a donar suport a la iniciativa veïnal- és un factor clau. En el cas de Sarrià, el projecte -inicialment enfocat als joves, però al final convertit en un espai intergeneracional obert al barri el 2007- va tenir la sort de coincidir amb la posada en marxa dels centres cívics. "No va ser fàcil i va caldre molta voluntat política, però va ajudar molt que en aquell moment el Consistori apostava per la gestió comunitària", destaca la directora de Casa Orlandai, Natàlia Oliete.

Canvi de cromos

A Sagrada Família, el procés va ser molt més complicat i no només per raons temporals i governs diferents. L'escull principal era que no hi havia cap possibilitat de comprar l'antic cinema del carrer de Provença perquè l'operació immobiliària privada havia rebut el vistiplau del govern de Xavier Trias (CiU). El canvi de color polític al Consistori i l'arribada a l'Eixample d'Agustí Colom (BComú) va facilitar les coses i es va poder comprar la seu d'una antiga fàbrica tèxtil, al carrer Nàpols, a canvi de perdre el Niza. "La figura clau va ser la del regidor del Districte", reconeix Itxaso, tot i que matisa el seu mèrit: "Vam estar mig any sense poder explicar res del projecte i les obres es van fer molt malament".

CASA ORLANDAI-ARXIU

Actuació al pati de la Casa Orlandai, gestionada pel veïnat de Sarrià

Mateixos problemes

Tot i els anys que separen els projectes d'Orlandai i El Poblet, els reptes són compartits. Per començar, la falta de recursos públics. Els convenis firmats amb l'Administració -ara qüestionats- fan curt, i com remarca Capdevila, "és un error pensar que el voluntariat de les entitats cobrirà totes les necessitats del centre". A mida que l'equipament es consolida, creix la demanda de més activitats, i la falta de personal posa el centre contra les cordes. "Els convenis marquen molt, tot i que superem amb escreix els objectius", explica Oliete. A El Poblet, el tema més urgent és la gestió del bar de l'ateneu, que no es va incloure en el pressupost. "Vam fer un concurs per al bar, però va quedar desert i ara no descartem que el gestioni la mateixa associació", explica Itxaso.

La irrupció de la covid ha estat un escull difícil de gestionar. El tancament de les instal·lacions i l'adaptació dels espais i les activitats a la pandèmia han complicat les coses. "L'afectació de tenir tancat tres mesos l'equipament va ser brutal per als tècnics, els talleristes i el veïnat; i les mesures anticovid requereixen més recursos i més personal", explica Oliete. El mateix ha passat a Sagrada Família. "No tenim prou mans per arribar a tot", explica Cristina Sans, directora d'El Poblet.

> Amb la pandèmia, els equipaments han fet mans i mànigues per adaptar-s'hi i recuperar el ritme amb la complicitat del barri

Tanmateix, malgrat l'impacte de la pandèmia, aquests equipaments han fet mans i mànigues per adaptar-s'hi i recuperar el ritme amb la complicitat del barri. Queda per resoldre, però, un altre problema compartit: el de la implicació dels joves. "La majoria d'activitats són per a la mainada i la gent gran, el jovent encara no ha fet seu l'ateneu", lamenta Sans. El mateix explica Oliete: "El jovent no se sent interpel·lat i és un mal endèmic. Intentem involucrar-lo en la programació del centre, però costa molt".

Treball en xarxa, i arreu

Malgrat les peculiaritats territorials de cada espai, el nexe en comú és el treball en xarxa de la Plataforma de Gestió Ciutadana. Creada el 2009, agrupa els equipaments públics més actius, com ara la Casa Orlandai, l'Ateneu 9Barris, l'Harmonia o la Lleialtat Santsenca. "Compartim iniciatives i ens donem suport mutu", explica Enric Capdevila, de l'ACCO. L'acompanyament, però, no es queda a Barcelona. Amb la creació de la Xarxa d'Espais Comunitaris (XEC) "hi ha la vocació d'estendre la gestió comunitària a tot el país", conclou.

Els centres cívics municipals han enterrat els ateneus

MARIA FAVÀ
PERIODISTA

En la transició, una de les reivindicacions dels barris joves de Barcelona era aconseguir ateneus populars gestionats des de baix, per la mateixa gent que havia creat les associacions de veïns. Però el primer ajuntament sortit de les urnes ja va decidir que era millor controlar les entitats des de la plaça de Sant Jaume que deixar fer als "indis metropolitans", un qualificatiu despectiu que va fer fortuna. Aquests *indis* havien aconseguit, en menys d'una dècada, poder de convocatòria i influir en les decisions de Socias Humbert, que va ser l'últim alcalde escollit a dit. Però el primer alcalde sortit de les urnes, Narcís Serra, no era, ni de bon tros, tan dialogant ni tan llest com en Socias. I va tancar la mà al diàleg. No va escoltar els crits del carrer. I els seus portaveus van deixar clar que s'havia d'acabar allò de "qui més crida, més aconsegueix".

Molts anys després, quan Socias ja estava malalt, va voler sopar i acomiadar-se dels quatre periodistes que vàrem ser testimonis del seu mandat. Va convocar una trobada en un restaurant del Poblenou i a mig àpat em va dir: "Una de les coses de les que estic més satisfet és haver aconseguit recuperar l'ateneu la Flor de Maig". Va ser, realment, el primer ateneu reconquerit de la ciutat. Però l'embolic administratiu que hi havia darrere de l'edifici, que va ser expropiat després de la guerra civil, va impedir que la recuperació fos plena i l'immoble va restar de lloguer durant 40 anys més fins que una nova mobilització popular va obligar l'Ajuntament a comprar-lo durant el mandat del Xavier Trias. Va ser com el piano dels estudis de Miramar de TVE, que va estar sempre de lloguer, i amb el que l'ens públic va arribar a pagar s'hauria pogut comprar una orquestra sencera, amb piano de cua inclòs.

ARXIU HISTÒRIC DEL POBLENOU
Reivindicació de la Flor de Maig com a ateneu popular, el 1977

Por al moviment veïnal

Però aquell primer i solitari èxit no va anar a més. Després de les primeres eleccions, el regidor i abans activista veïnal Jordi Vallverdú es va encarregar dels centres cívics. I com recorda Andrés Naya en les seves memòries encara inèdites, "l'aposta de Vallverdú no eren els ateneus populars sinó els centres cívics com a part de l'administració municipal. No acceptava l'autogestió i allargava el temps amb pintoresques excuses i no s'avançava". Naya, en parlar de l'Ateneu Popular de Nou Barris que s'havia de fer en l'antiga planta asfàltica, diu que els nous regidors no acceptaven "ni el nom d'ateneu popular, ni la gestió directa, i suprimien les paraules *Nou Barris*". I aquesta va ser la postura inamovible de la plaça de Sant Jaume davant de les altres peticions d'ateneus populars que els ciutadans volien a Can Golferichs, a les Cotxeres de Sants i Sant Andreu, al Casinet de l'Espanya Industrial, a l'antiga fàbrica de la Sedeta, al Born...

Quan es debatia la Constitució espanyola es va proposar que s'inclogués les associacions de veïns en l'article setè en què ja figuraven els sindicats i els col·legis professionals. Altres articles ja reconeixien les cooperatives i les organitzacions de consumidors. Però el moviment veïnal feia massa por. I no es van incloure les associacions veïnals perquè el PSOE es va abstenir. Temien que la democràcia directa practicada des de feia anys pels moviments veïnals es convertís en un contrapoder. L'intel·lectual, periodista i escriptor Manuel Vázquez Montalbán reflexionava sobre aquesta primera gran frenada democràtica en el llibre *Barcelona en lluita*, i ho feia, com sempre, en un llenguatge que entén tothom: "No va ser així, en part per les regles de joc imposades per la Transició, en part per la covardia de les formacions polítiques d'esquerra, que van témer el *basisme* desestabilitzador dels moviments socials i, molt preferentment, el dels veïns. La pèrdua de protagonisme dels moviments socials va repercutir en la progressiva mediocritat de la democràcia participativa". La paradoxa és que al centre cívic que es va obrir a Vallvidrera li hagin posat el nom de Vázquez Montalban. No s'han llegit el llibre.

Extensió de la gestió privada

Però tornem al carrer. Ara Barcelona té un ateneu popular a Nou Barris dedicat al món del circ, un ateneu a la Farinera del Clot gestionat per les entitats del barri i la Flor de Maig que funciona a batzegades. La resta, són centres cívics i casals de barri i la majoria de gestió privada que costen a l'Ajuntament una quantitat que no hem pogut saber. Un altre tema a investigar és com es fa aquesta gestió privada i si els usuaris l'aproven o la suspenen.

Anem pels casals i ateneus tradicionals dels barris històrics. El mes de febrer d'aquest any va sortir publicat el llibre *L'espoli franquista dels ateneus catalans*, escrit per Neus Morán. Segons aquesta historiadora, que fa anys que investiga aquest robatori, de les 19.500 entitats que hi havia a les comarques de Barcelona l'any 1936 només unes mil van arribar vives al 1966, quan es va donar per acabada la purga franquista legitimada per la llei de responsabilitats polítiques del 9 de febrer de 1939: "Los partidos, agrupaciones y organizaciones declaradas fuera de la ley sufrirán pérdida absoluta de sus derechos de toda clase y la pérdida de sus bienes. Estos pasarán íntegramente a ser propiedad del Estado". D'acord amb aquesta llei i fins al 1966 es van requisar en el conjunt de Catalunya 291 propietats del moviment associatiu.

Els centres cívics i casals de barri creats per l'Ajuntament no van permetre florir els ateneus populars que reivindicaven els barris, i estan acabant de rematar les entitats tradicionals

Una llarga agonia

El barri del Poblenou abans de la guerra civil es podia considerar un laboratori sociològic perquè hi convivien bastant pacíficament 24 entitats de tarannà divers, a més de les vinculades a partits i a sindicats. En el conjunt de Sant Martí hi havia 60 cooperatives i 30 corals. Tot aquest floret va quedar reduït a la mínima expressió el 1939. Només l'Aliança, el Centre Moral i l'Ateneu Colón van sobreviure fent actes d'adhesió, de grat o per força, al *Nuevo Régimen*. La cooperativa Flor de Maig va desaparèixer aviat i l'Artesana va anar a terra, i en el solar es va aixecar un bloc d'habitatges. Quan la repressió va anar de baixa i el moviment associatiu autòcton podria haver revifat, el canvi de costums els va fer perdre socis i activitats, i l'oferta lúdica que van oferir els centres municipals va acabar de rematar les entitats històriques. Primer va ser el centre cívic de Can Felipa i després se'n van obrir més; el casal de barri de la Vila Olímpica, el casal de barri de la Rambla, el de la Llacuna, el del Camí Antic de València, el de Diagonal Mar, el de Bac de Roda...

L'Ateneu Colón va desaparèixer el 2014 després de trenta anys d'agonia. També va baixar la persiana Pau i Justícia, que a més de cooperativa era una entitat social. L'edifici es va convertir en la Sala Beckett. L'Aliança ha arribat a complir els 150 anys gràcies a l'acústica prodigiosa de la seva sala, però fa poques activitats pròpies. El Centre Moral s'ha reinventat i combina la tradició dels *Pastorets* i la coral amb la modernitat que han aportat els joves.

El regidor i abans activista veïnal Jordi Vallverdú es va encarregar dels centres cívics. I com recorda Andrés Naya, la seva aposta no eren els ateneus populars: "No acceptava l'autogestió"

Estimar Barcelona és cuidar-la
Cuidem Barcelona
Ajuda'ns a mantenir neta la ciutat, comunica les incidències al web cuidem.barcelona o al 010
Ajuntament de Barcelona

Crònica

9 Revolta contra l'ocupació dels jardins de Pedralbes

10 Entrevista a Montserrat Cervera i Milena Duch

La Comissió de Salut de la Favb denuncia que la informació que el sistema sanitari públic ofereix sobre la seva activitat es troba pràcticament paralitzada des de fa dos anys

La manca de transparència, efecte secundari de la covid

ELOI LATORRE

La covid-19 ha tingut un impacte evident en el sistema públic de salut. L'epidèmia ha col·lapsat serveis hospitalaris, unitats de cures intensives i urgències, però també ha obligat a ajustar les llargues llistes d'espera per a intervencions i tractaments per a malalties no vinculades al brot víric. I l'efecte s'ha notat molt particularment en l'àmbit de l'atenció primària, desertitzant els ambulatoris bloquejats per la detecció de noves infeccions, amb una aposta per l'atenció no presencial -telefònica i telemàtica- que sembla que ha vingut per quedar-se.

JOAN MOREJÓN

Concentració davant del CAP de Manso en defensa de l'atenció primària, el passat mes de febrer

Mecanismes de control

Però el brot pandèmic ha tingut una altra afectació col·lateral: la manca de transparència. La Comissió de Salut de la Favb alerta d'un deteriorament dels mecanismes de control sobre tots els agents prestadors de serveis, públics i privats, al sistema sanitari públic, i també de les eines telemàtiques destinades a proporcionar informació a la ciutadania sobre aquestes activitats.

Mentre el Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya centrava la seva activitat comunicativa diària en proporcionar informació sobre dades de nous contagis, ingressos, mortalitat i taxa d'incidència del SARS-Covid, diversos portals digitals dedicats a publicar documentació i dades sobre el funcionament del conjunt dels serveis de salut han anat patint una paràlisi des de fa dos anys, que en alguns casos ja era patent des d'abans de la crisi vírica. "S'han bolcat molts esforços a informar de la covid, però sembla que de la resta d'activitats se n'han oblidat", assenyala la Marta Carrera, membre de la Comissió de Salut de la federació veïnal barcelonina.

Aquest deteriorament de la qualitat de la informació pública s'ha fet palès en diverses dependències que orbiten en l'organigrama del Departament de Salut. Un dels casos on, segons la Comissió de Salut, ha estat més paradigmàtic, és el de l'Agència de Qualitat i Avaluació Sanitària de Catalunya (Aquas), un observatori que publicava regularment informes sobre el funcionament de l'assistència sanitària a partir del tractament de dades i enquestes. "Gràcies a les dades de l'Aquas vam saber coses molt interessants, com per exemple que els requeriments de serveis d'urgències de les residències assistides eren superiors a l'ús que en fa la resta d'usuàries", explica Carrera, en referència a les llars de gent gran que compten amb l'assistència d'una mútua sanitària privada.

Però l'Aquas -que fins al 2016 va estar dirigida per l'actual titular de la conselleria de Salut, Josep Maria Argimon- fa més de dos anys que no emet cap informe nou: els documents més recents que es poden trobar al seu web són dels anys 2018 i 2017, excepte un, sobre instituts i centres de recerca, publicat el 2019. Carrera detalla que algunes dades bàsiques per exercir el control sobre l'activitat sanitària es podien obtenir abans mitjançant aquesta agència: "Com per exemple quants professionals hi havia adscrits a cada centre del Consorci Sanitari de Barcelona, unes xifres que recentment sí que hem pogut obtenir, però per mitjà de fer el tràmit de demanar-ho al portal de transparència de la Generalitat".

Altres dependències que subministraven estadístiques sobre l'activitat assistencial es troben en una situació similar. L'Observatori de la Mort, un òrgan adscrit a l'Observatori del Sistema de Salut de Catalunya, dedicat a recaptar informació sobre l'acompanyament sanitari i psicosocial a les persones en el tram final de la vida, no publica cap informe des de l'any de la seva creació, el 2017. Una altra dependència, l'Observatori sobre les Desigualtats en Salut -que té la missió d'avaluar les diferències socioeconòmiques i d'altra mena a l'hora de rebre cobertura sanitària- no ofereix dades obertes des del 2018, i des de l'any 2017 només ha publicat dos informes, un sobre desigualtats en l'àmbit de la població infantil, i l'altre sobre desigualtat socioeconòmica en casos de mortalitat a causa de la covid-19, tots dos del 2020.

> Els últims informes de l'agència de qualitat i avaluació sanitària Aquas són la majoria de 2017 i 2018

Pel que fa al seguiment de les llistes d'espera d'intervencions quirúrgiques, proves diagnòstiques i vistes d'especialistes -un dels aspectes on la covid més ha impactat- la Comissió de Salut de la Favb lamenta que "malgrat que sí que és possible consultar de forma actualitzada la situació per àmbits i centres d'atenció, no es publiquen informes amb resums i anàlisi global de les dades que permeti rastrejar-ne l'evolució".

Contractes i convenis amb proveïdors privats

Un altre dels apartats on la facilitació d'informació ha quedat trasbalsada és el dels contractes i convenis amb proveïdors privats mitjançant els quals el Catsalut garanteix tots els aspectes de la cobertura sanitària, sigui de forma directa o a través de diversos consorcis. Marta Carrera explica com, en el portal d'internet dedicat a publicar tota la informació sobre aquests acords, "les clàusules que amplien i prorroguen molts contractes no estan al dia, de manera que es fa molt difícil fer-ne un seguiment". Des de la Comissió de Salut de la Favb s'esmenta, en aquest sentit, el cas dels serveis de rehabilitació i logopèdia per al Districte de Nou Barris i part del de Sant Andreu.

El març del 2018, el Catsalut va anunciar la rescissió d'aquest contracte, vigent des de l'any 2012, a una Unió Temporal d'Empreses (UTE) anomenada Acerf, després que una inspecció sanitària detectés diverses irregularitats tant en la contractació de personal sense contracte -en una situació d'autònoms fraudulenta- com en la qualitat de la prestació i dels locals on es duia a terme. Malgrat aquest anunci, que van recollir diversos mitjans, el web del Catsalut va publicar l'any següent la clàusula que prolongava el contracte fins al 31 de gener de 2019, per una quantia total de 964.000 euros, però és l'última informació que hi ha disponible sobre aquest contracte.

En 5 paraules

Acomiadaments a Betevé
El conflicte laboral a Betevé va viure al febrer un nou episodi, amb l'acomiadament de 12 treballadors, que sumats als que s'havien produït al mes de juliol sumen un total de 21. El director de la televisió pública barcelonina, Sergi Vicente, els ha justificat pel "desplegament d'un projecte basat en el directe que garanteixi un model sostenible i competitiu", i en el qual la cultura està cridada a ser protagonista. De moment, però, ha comportat la cancel·lació dels programes culturals *Àrtic* i *La Cartellera*, i el programa social *La Família Barris*.

Brot de covid al CIE
El Centre d'Internament d'Estrangers de la Zona Franca va registrar al gener un brot de covid que va afectar 23 interns. Aquestes persones estaven aïllades de la resta, però compartint cel·les. Això va augmentar la conflictivitat i la resposta va ser la presència d'antidisturbis, amb l'agreujant d'utilitzar armes amb gas lacrimogen al centre. L'episodi va corroborar que el CIE no reuneix les condicions per fer front a un brot de covid, tal com va manifestar l'Agència de Salut Pública de Barcelona i el servei sanitari del mateix centre.

Comissió de Patrimoni
La Favb va presentar al novembre la nova Comissió de Patrimoni, nascuda de la darrera assemblea de la Federació, celebrada a l'octubre. "La conservació del patrimoni està passant moments crítics en tots els barris. Els edificis es fan vells i cal rehabilitar-los, i la conservació requereix esforç econòmic i una legislació aplicada amb rigorositat", argumenta la resolució aprovada a l'assemblea. Membres de les associacions veïnals interessades i experts en la matèria s'han començat a reunir per abordar la problemàtica.

Contra l'amiant a l'escola
La Comissió contra l'Amiant de la Favb va demanar al febrer que la Conselleria d'Educació de la Generalitat, l'Ajuntament de Barcelona i el Consorci d'Educació facin pública la relació d'escoles amb amiant, i que identifiquin els casos en què n'hi hagi en un radi de cent metres al voltant del centre. També va instar a programar la retirada total d'aquest material nociu per a la salut. Col·lectius familiars de diverses escoles barcelonines s'han mobilitzat també per demanar la retirada immediata de l'amiant dels centres i el seu entorn.

Agbar vol apujar l'aigua
L'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) va rebutjar inicialment al febrer la proposta d'Agbar d'apujar el preu de l'aigua el 7,4% a Barcelona i la seva zona d'influència. L'increment que l'empresa pretenia aplicar en nom de l'"equilibri economicofinancer" a partir d'aquest mes de març, hauria afectat tres milions de persones de 23 municipis. L'AMB va considerar que l'augment del 7,4% era "molt alt".

Pressió especulativa sobre Can Raventós

L'Oficina Antifrau de Catalunya investiga possibles irregularitats en un projecte que, en paral·lel, està en mans de la justícia

DAVID GARCÍA MATEU

DANI CODINA

Pintada que reclama la protecció de l'antiga masia de Can Raventós i el seu jardí, a Sarrià

La construcció d'una quarantena d'apartaments de luxe a tocar d'una casa senyorial del segle XIX del carrer de Bonaplata 44-52 ha fet dir prou als gairebé 2.000 veïns i entitats que s'han organitzat sota la plataforma Salvem Can Raventós. L'objectiu: protegir de la pressió especulativa una de les poques finques que encara preserven l'essència de l'antic municipi de Sarrià i que funciona com a pulmó verd. Segons denuncia la plataforma, el projecte especulatiu s'ha reactivat d'ençà que comuns i socialistes van reeditar el Govern municipal i el regidor del PSC-Units per Avançar,

El veïnat de Sarrià ha presentat un contenciós per aturar la construcció d'apartaments de luxe

Albert Batlle, va agafar les regnes del Districte de Sarrià-Sant Gervasi.

La finca, de titularitat privada, està en mans de les societats Be-Corp i Bigdal 5000 SL. És rellevant que Bigdal estigui darrere de l'operativa? A parer de la plataforma veïnal, sí. Segons han detallat a *Carrer*, el seu secretari és Jaume Nadal Farreras, germà de l'exconseller de la Generalitat de Catalunya pel PSC, Joaquim Nadal Farreras; el conseller delegat és Anton Raventós Raventós, empresari i membre de la nissaga Raventós -família que, precisament, va decidir vendre's la finca-; i en darrer lloc, el president de la promotora és Salvador Ferran Pérez-Portabella, actual secretari d'organització d'Units per Avançar, el partit hereu d'Unió Democràtica de Catalunya i on, precisament, militen Batlle i la seva gerent del Districte, Maite Català.

Vistes les vinculacions polítiques i empresarials, l'Oficina Antifrau de Catalunya ha començat a investigar si existeix cap irregularitat en el projecte. Uns dubtes que, segons Salvem Can Raventós, s'incrementen a mesura que s'analitza l'expedient, el qual, segons consideren, l'Ajuntament de Barcelona hauria d'haver arxivat per suposats incompliments administratius.

La cronologia dels fets

Tot va començar el 2016. Barcelona en Comú governava en solitari i decidia tombar el projecte en considerar que no respectava els interessos dels veïns. Dos anys més tard, però, els promotors de l'obra el presentaven de nou i, aquest cop sí, el Pla Especial de Can Raventós s'aprovaria inicialment. La iniciativa tornaria a descarrilar a conseqüència de les allegacions presentades. Aleshores, els promotors tindrien tres mesos per corregir el pla i adequar-se a les noves exigències, però ningú no va presentar cap esmena i els mateixos comuns donarien l'expedient per caducat i arxivat. El moviment veïnal també el donava per extint, però l'expedient va reaparèixer per sorpresa fa un any a la Comissió d'Urbanisme i, posteriorment, al Ple de l'Ajuntament. El motiu: la seva aprovació definitiva. Gràcies als vots de Barcelona en Comú, el PSC i Barcelona pel Canvi -partit de l'aleshores regidor Manuel Valls-, el pla va rebre el beneplàcit definitiu.

Tot plegat, sense atendre les denúncies presentades per la plataforma Salvem Can Raventós, que, més enllà de denunciar els presumptes incompliments administratius, qüestiona també que l'Ajuntament es desdigui de la normativa que protegeix els edificis històrics de la ciutat. En aquest cas, els nous edificis d'apartaments de luxe projectats al jardí superaran l'alçada màxima permesa; no es respectarà la distància mínima de deu metres al voltant de l'edificació catalogada; la profunditat que requereix el pla sobrepassarà el màxim permès pel cantó del carrer de Fontcoberta, i no ofereix cap alternativa per corregir la disminució de l'espai verd.

El veïnat organitzat, quan ha vist que s'ha quedat sense interlocutors que recullin les seves pors a l'Ajuntament, s'ha autofinançat la presentació d'un contenciós administratiu perquè sigui la justícia la que aturi aquest nou projecte especulatiu a Sarrià. El seu objectiu posterior és la municipalització de l'edifici com a equipament i l'ús del jardí com a zona verda pública.

GELATERIA
EL TIO CHE®
Casa fundada l'any 1912
FABRICACIÓ PRÒPIA I ARTESANA
OBERT TOT L'ANY
SUÏSSOS, ENTREPANS, ORXATES
TORRONS ARTESANS
Rambla Poblenou, 44-46
93 309 18 72 - Barcelona
www.eltioche.com
eltioche1912@hotmail.com

CARRER
et necessita!
Dona suport al periodisme independent i fet des dels barris
Amb una aportació única anual de 25€ rebràs la revista a casa
Escriu-nos a carrer@favb.cat

Revolta veïnal contra l'ocupació dels Jardins de Pedralbes

Entitats de la zona es pronuncien contra l'espectacle 'Natura Encesa', que l'Ajuntament vol reeditar el pròxim Nadal, i també denuncien els danys que provoca el festival musical d'estiu, que enguany surt a concurs públic

MARC FONT

La celebració de l'espectacle *Natura Encesa* als Jardins del Palau de Pedralbes els vespres entre el 7 de desembre i el 23 de gener va ser la gota que va fer vessar el got de la paciència d'un veïnat cansat de no poder gaudir amb normalitat del principal espai verd del districte de les Corts. L'esdeveniment, que s'estrenava aquest Nadal després que un any abans una revolta veïnal torpedinés la intenció d'ubicar-lo al parc del Turó de la Peira, al districte de Nou Barris, probablement tindrà continuïtat el pròxim hivern -si més no, aquesta és la voluntat expressada per fonts municipals-, de manera que suposarà consolidar l'ús dels Jardins de Pedralbes per a una altra activitat privada, que s'afegeix al festival que s'hi fa a l'estiu. Aquest esdeveniment musical, que hauria de viure canvis arran del concurs públic engegat pel Consistori, també ha originat molèsties entre els residents.

> "És gairebé mig any d'ocupació, perquè cal sumar-hi el muntatge i desmuntatge", manté l'AV Zona Universitària

Entre una cosa i l'altra, "suposa gairebé mig any d'ocupació de l'espai, perquè cal sumar-hi els dies de muntatge i desmuntatge. És un període en què el parc està castigat i amb soroll, amb *tinglados* penjats, i es transforma en un parc temàtic", es queixa Josep Maria Guillumet, president de l'Associació de Veïns i Veïnes de Zona Universitària, que afegeix que, mentrestant, els veïns i veïnes "no el poden gaudir amb normalitat". Aquesta va ser una de les nou entitats veïnals -les altres van ser la Favb, l'Associació de Veïns Camp Nou i la de les Corts, l'Associació de Veïns i Comerciants del Racó de les Corts, la Coordinadora d'Associacions de Veïns i Entitats de Barri de les Corts, la Coordinadora de Veïns de Mejía Lequerica, Veïns del Complex Arístides Maillol i SOS Monuments- que al desembre van signar un manifest contra *Natura Encesa*, en considerar-lo un espectacle "absolutament inadequat per a uns jardins d'un recinte protegit i declarat Bé Cultural d'Interès Nacional".

Reunió pendent amb el Districte

Per als veïns, permetre l'espectacle promogut per LetsGo i el Grup Balañá suposava "no tenir cap sensibilitat ni respecte" per un espai "històric" i que acull "espècies protegides i molt vulnerables", que patiria danys en acollir un altre "esdeveniment multitudinari" -va reunir desenes de milers de persones-, que se sumen a "les destrosses que produeix any rere any el Festival de Pedralbes durant els tres mesos d'estiu, amb la instal·lació de carpes, taules, cadires i sofàs en tota la superfície de parterres". Guillumet, que recalca que estan "en contra" de la reedició del *Natura Encesa*, afegeix que tot plegat "són exemples del que no s'ha de fer en un parc, en què no es pot trepitjar la gespa, penjar coses dels arbres o posar instal·lacions als parterres". Els veïns també critiquen la poca interlocució amb el Districte de les Corts, que no es va reunir amb ells per explicar-los l'esdeveniment ni abordar-ne els detalls.

La versió del Districte -que encapçala el PSC- és força diferent. "Tindrem una reunió amb el veïnat per escoltar i valorar les seves propostes", asseguren les fonts consultades, però afegeixen que "els Jardins del Palau de Pedralbes són un espai natural enmig de la ciutat que cal potenciar com a espai de trobada", especialment "en el vessant cultural per a gaudi de tota la ciutadania de Barcelona". Específicament sobre el *Natura Encesa*, des del Districte afirmen a *Carrer* que la voluntat és "que es pugui tornar a repetir en aquest mateix espai", després de veure la "bona acceptació que ha tingut". I subratllen que s'ha fet en "horari nocturn, en un moment del dia i en una època de l'any on l'afluència del públic [als Jardins] és molt baixa".

El festival, en l'aire

El que encara no està clar és que enguany se celebri la desena edició del Festival Jardins de Pedralbes -va arrencar el 2013-, si bé segur que el juny i el juliol l'espai acollirà alguna cita musical. L'Ajuntament de Barcelona ha obert un concurs públic per decidir "l'atorgament de la cessió d'ús per fer-hi un esdeveniment musical", al que, a banda de Concert Studio -la promotora del festival dels darrers anys, que tirava endavant amb un conveni amb el Consistori-, hi concorre una altra empresa.

Les condicions del concurs limiten l'esdeveniment a un concert diari de gran format amb un aforament màxim de 2.400 assistents -tots asseguts-, per sota dels més de 3.000 de l'època pre-covid, i també redueix l'espai dels Jardins destinat al Village. Tot plegat ha provocat les queixes de Martín Pérez, director de Concert Studio, que hi ha presentat al·legacions, amb l'argument que el festival s'ha de fer "amb les mateixes condicions que s'ha fet fins ara". La passada edició, que comptava amb un pressupost de 3,1 milions, va acumular una assistència de prop de 100.000 persones en els 142 concerts que s'hi van fer, tot i que el preu mitjà de l'entrada se situava en els 33 euros. Les molèsties de Pérez estan molt allunyades de les dels veïns, que pateixen una situació equiparable a la dels residents del Parc del Fòrum, que s'oposen a un Primavera Sound més llarg. En ambdós casos, els principals beneficiaris de la celebració dels festivals són empreses privades, que en cap cas voldrien reduir l'activitat.

> El Districte manté que els jardins "són un espai natural que cal potenciar com a espai de trobada"

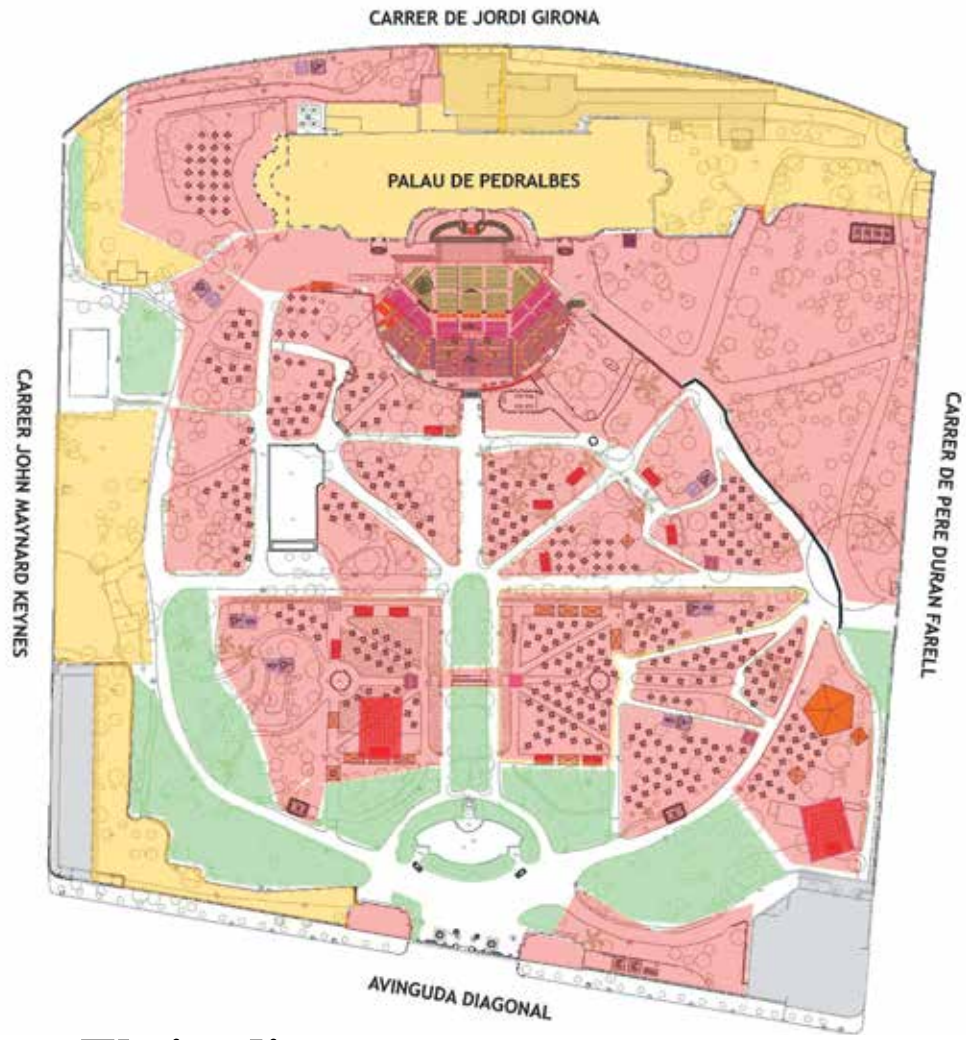

Els jardins, durant el festival

ESPAIS OCUPATS PEL FESTIVAL DE PEDRALBES

ESPAIS OCUPATS DE MANERA PERMANENT PER ALTRES USOS

EDIFICIS EN DESÚS

ZONES VERDES DE LLIURE ACCÉS DURANT EL FESTIVAL MUSICAL

FONT: AV ZONA UNIVERSITÀRIA

ARXIU-AV ZONA UNIVERSITÀRIA

Els Jardins de Pedralbes durant un festival musical. A dalt, taules i cadires a la gespa. A l'esquerra, instal·lacions als camins i entre la vegetació del parc

“La institucionalització del feminisme pot ser desmobilitzadora”

– Montserrat Cervera
– Milena Duch
Activistes feministes

LAURA AZNAR

Montserrat Cervera i Milena Duch són dones de generacions diferents, però les dues militen en el feminisme autònom i formen part de Ca la Dona, un espai de referència del moviment a Catalunya. Amb elles avaluem l’impacte de la pandèmia sobre el moviment feminista, que havia viscut un moment d’eclosió els anys previs, amb manifestacions massives arreu del territori. També parlem dels debats, els consensos i els reptes, de la relació amb les institucions, la repressió, i de l’ofensiva que representa per a les dones l’ascens de l’extrema dreta.

DANI CODINA

Les activistes feministes Milena Duch i Montserrat Cervera

— La pandèmia ha estat un punt d’inflexió en relació amb l’organització col·lectiva. El moviment feminista se n’ha ressentit?

▬ **Montserrat Cervera (M. C.):** Veníem dels anys 2018 i 2019 on hi va haver un desbordament, i el repte era consolidar aquesta gent. Però llavors apareix la pandèmia i ens tanca a casa. La virtualitat ens ha permès mantenir el contacte i fer alguns debats, però amb les trobades físiques ens engresquem les unes a les altres, i no poder-les fer s’ha notat moltíssim. A banda, a l’aïllament se li han sumat els efectes de la malaltia en si mateixa, la manca de feina, la precarietat o la qüestió de la salut mental. Ha estat una estocada forta per als moviments socials i ara som en un moment de resistència i de recomposició.

“L’autocrítica constant en el feminisme és bona, però a la vegada pot ser una mica paralitzadora”

▬ **Milena Duch (M. D.):** Tota la mobilització social ha quedat tocada després de la covid. Però, en l’àmbit feminista, penso que hi ha un afegit: l’autocrítica constant. Això és bo, però a la vegada pot ser una mica paralitzador. Moltes de les coses que s’han plantejat les hem recollit com a certes, perquè potser per context i per racisme no s’incloïen prou els discursos de les dones migrades, o la diversitat sexual i de gènere, per exemple. Però, a la vegada, des de determinades esferes de poder s’han aprofitat algunes d’aquestes escletxes per incidir i desmobilitzar, o fins i tot per apropiar-se del discurs i desradicalitzar-lo.

— En quin sentit?

▬ **M. D.:** Hi ha discursos de poder que s’aconsegueixen introduir dins del moviment, que no és monolític, i ara estem recuperant-nos de la polarització que hi ha hagut arran dels discursos transmisògins, per exemple. O producte de les xarxes socials, que són una ficció i que a vegades s’han fet servir com a canal per desvirtuar debats que, de fet, ja es tenien dins del feminisme, però respecte dels quals hi havia consensos, almenys a Catalunya.

▬ **M. C.:** Penso que, en aquests anys d’eclosió, s’han mostrat les grans crisis. El moviment feminista anticolonial va fer una crítica al moviment blanc i això va ser molt important, perquè va canviar dinàmiques. L’altra qüestió és el *tema trans*, que ha travessat d’una manera diferent. No és que aquí no existeixin aquestes postures o les postures abolicionistes, però no s’han dedicat tant a fer una competència salvatge com ha passat en altres contextos.

Dues dones i una lluita

Montserrat Cervera és historiadora i una de les veus més acreditades del feminisme antimilitarista. La seva trajectòria de lluita, de fet, es va vincular inicialment amb l’antifranquisme. Va militar a la Lliga Comunista Revolucionària i va viure la mort del dictador des d’una presó de Madrid, on s’hi va estar quasi tres anys arran de la seva detenció quan preparava una manifestació. Milena Duch, per la seva banda, és politòloga especialitzada en feminismes i estudis de gènere, i també membre del col·lectiu Suport i Autonomia Lesbofeminista (La SAL).

“El feminisme anticolonial va fer una crítica al blanc i això va ser important, va canviar dinàmiques”

La gent que s’ha mobilitzat amb aquestes premisses de destrucció aquí ha estat molt minoritària. A Catalunya hi ha veus de tot tipus, però treballem a través de consensos i de línies vermelles.

▬ **M. D.:** En alguns llocs de l’Estat espanyol, com Madrid, hi va haver dues manifestacions paral·leles. Em fa la sensació que, allà, la proximitat de les institucions i els partits ha volgut enderrocar les bases mobilitzades. I hi ha una resistència molt forta, però s’ha intentat imposar una polarització que potser no era tan real a nivell intern.

— Alguns mitjans de comunicació han posat el focus sobre un altre dels debats presents en el si del moviment, que consisteix en la tensió entre un suposat feminisme punitivista i d’un altre d’antipunitivista.

▬ **M. C.:** Per molt que puguem creure en l’antipunitivisme i que sigui una perspectiva que ens agradi, abordar la violència des d’un punt de vista comunitari té moltes dificultats, perquè no tenim capacitat per gestionar-la a nivell de barris, per exemple. I a la vegada, volem que una part de les lleis es compleixin. Moltes vegades ens queixem que les lleis no serveixen per res, però al mateix temps volem que siguin al màxim de jus-

tes per protegir els drets de les dones. És a dir, exigim els mínims que hem aconseguit arrencar de la institució, i en paral·lel, creiem que hem d'anar construint coses diferents. Ens trobem amb aquesta contradicció.

M. D.: En el moment d'eclosió del moviment hi va haver un augment molt fort de conscienciació de les violències, per part de dones cada vegada més joves, que transcendien les militants de base. I en aquesta presa de consciència col·lectiva davant la violència hi ha una part del feminisme que comença a parlar d'autodefensa. Llavors, surten algunes

"Abordar la violència des d'un punt de vista comunitari és difícil: no tenim capacitat per gestionar-la als barris"

"Tenir feministes a les institucions no vol dir que ja ho hem conquerit tot i que el patriarcat s'ha acabat"

veus parlant de feminisme punitivista, però jo els posaria un interrogant molt gran. És perillós fer servir segons quins termes que poden arribar a qüestionar aquesta conscienciació i a desincentivar que es facin públiques les agressions, quan era una cosa molt important que s'havia aconseguit.

— En l'àmbit català, tenim un Govern que s'autodenomina feminista i que inclou, per primera vegada, una conselleria de feminismes. Ho viviu com una oportunitat?

M. C.: La part positiva és que, d'aquesta manera, el discurs pot arribar a alguna gent a la qual no havia penetrat. Hem de ser conscients, però, dels límits que té la institució. Per tant, més que com una oportunitat, ho hem de veure com una via més, i mantenir-hi relació. Ara bé, hem de tenir clar que això no vol dir que ja ho hem conquerit tot i que el patriarcat s'ha acabat.

— Llavors, el fet que el moviment feminista tingui presència a les institucions pot ser desmobilitzador? És un dels riscos?

M. C.: Podria ser-ho. Quan les institucions agafen el discurs del moviment feminista i hi incorporen algunes de les companyes que en formaven part, es perd potencial. Això és un perill, perquè són dones de molt valor que deixen de ser en el moviment per ser a les institucions, amb totes

DANI CODINA

Duch i Cervera, durant l'entrevista en una terrassa a tocar de l'Hospital de Sant Pau

D. C.

les contradiccions que això comporta. I a banda, pot ser que algú es pregunti: "Però si ja sou a l'Administració, què més voleu?". Per tant, insisteixo: el tema és no menysprear la relació que es pugui establir, però tenint en ment que la transformació és en el moviment feminista autònom i en l'autoorganització, no en la institució.

M. D.: Vivim en el món en què vivim i seria ingenu pensar que no necessites ser a tot arreu, però és fonamental que les institucions estiguin supeditades al carrer. I també és essencial que les dones que hi són vinguin del moviment feminista per pura legitimitat. Tanmateix, és cert que la institucionalització és perillosa, perquè pot ser desmobilitzadora si no es manté un respecte al moviment autònom. Fa la sensació que, per a certs sectors, és com si ja s'hagués aconseguit l'objectiu i que, per tant, es pogués abandonar el conflicte. Però no: *conflictuar* és important, i si hi ha companyes que són a l'Administració els hem d'exigir encara més. I és important tenir sempre present que les institucions no són nostres, encara que hi puguem tenir representació. No són de les dones de classe treballadora del país, perquè al final protegeixen interessos que responen a tot el contrari de les necessitats de la majoria.

— En el marc de les darreres mobilitzacions feministes hi ha hagut casos d'activistes que han acabat encausades. Això és contradictori amb el discurs de les institucions en relació amb el moviment?

M. D.: Amb el moviment feminista ha passat el que passa amb qualsevol moviment que pot capgirar l'statu quo. Mentre era només una qüestió de discurs no hi havia problema, però en el moment en què comencen a haver-hi mobilitzacions més fortes que alteren una mica l'ordre, la resposta és la repressió policial i institucional. Però, a més, en el cas feminista, passa que les reaccions contràries també venen per part de certs sectors que se senten amenaçats pel fet que les dones estiguin fent allò que mai s'haguessin pensat que farien: sortir al carrer i mobilitzar-se. Per a alguna gent, que les ties impulsin manifestacions combatives és la cosa més impensable del món, i contraataquen amb expressions d'odi.

M. C.: Hi ha companyes que han dit que, a l'hora de pujar a un furgó policial, tenen por. Algunes expliquen que han rebut comentaris denigrants o que les han tocat. Això és la representació de la repressió en el cos de les dones; és odi i és masclisme. La denúncia d'aquests casos no només s'ha de fer des d'una perspectiva antirepressiva, sinó que també ha d'incidir en tot el que implica que les dones tinguin protagonisme en les lluites socials, i la violència afegida a la qual s'exposen.

— L'any vinent s'inicia un nou cicle electoral i totes les projeccions diuen que l'extrema dreta podria créixer i que podria haver una nova correlació de forces al Congrés dels Diputats. Quina lectura en feu? Com hauria de reaccionar el moviment feminista davant d'aquesta ofensiva?

M. C.: Malgrat totes les crítiques que fem als partits que ara governen a Catalunya i a Espanya, sabem el que ha representat el feixisme històricament. La pujada de Vox i tot el que comporta és un dels reptes del moviment feminista, i per això ens hem d'enfortir i defensar-nos perquè no avancin. Haurem de recuperar la nostra força i teixir vincles de solidaritat, fer aliances *contranatura*, si cal, perquè les conseqüències de no enfrontar aquesta amenaça poden ser horroroses.

M. D.: S'ha banalitzat la presència d'aquesta gent a les institucions i dels grupuscles d'extrema dreta que prenen la forma de societat civil. I, per això, és molt important teixir una aliança entre el moviment feminista, el moviment LGTBI i el moviment de persones migrades, per enfrontar-nos-hi. Al final, tenir una ofensiva feixista és un problema per a tota la classe treballadora, però només cal llegir la seva propaganda per veure que apunten, particularment, contra les dones,

"Quan comencen a haver-hi mobilitzacions feministes combatives, la resposta és la repressió institucional"

"El moviment feminista, LGTBI i les persones migrades haurem de crear un front antifeixista"

contra la dissidència sexual i de gènere, i contra les persones migrades. Nosaltres, que som qui històricament hem rebut la violència de l'extrema dreta, haurem de ser les primeres que formem aquest front antifeixista per frenar-la. Ens hi va la vida. De fet, ja espanta veure ara el nivell d'agressions LGTBIfòbiques. Ara bé, la lluita antifeixista no pot recaure només en els col·lectius més susceptibles de rebre violència; cal que s'articuli des de tots els flancs abans no sigui massa tard i repetim la història. Seria desastrós.

Opinió

JOSEP MARIA MONTANER
14 Oriol Bohigas, mite i realitat

ALBA ARNAU
14 Can Peguera perd Bernarda Feijo

La veu del CARRER

Un cop més, no a la guerra

Torna la guerra. Amb el seu horror, el seu drama. Amb destrucció, morts, refugiats. Amb la seva immoralitat i les seves mentides. Ara és Putin qui l'ha decidida. Com abans van ser Bush, Assad, Milosevic, Franco, Hitler... Qui declara la guerra sempre la justifica al·legant que ho fa per defensar-se, que cerca la pau. Mentida. Les guerres són sempre una qüestió de poder, formen part d'una lògica en què a la població se li encarreguen els papers de carn de canó o de públic que aplaudeix un dels bàndols. On els generals juguen les seves estratègies i la resta posa els morts i paga els costos. I a sobre, els nostres governants ens diran que hem de reforçar la despesa militar. Que la despesa militar és més important que satisfer necessitats bàsiques, amenaçades ara per una altra guerra, la que sostenen els ultrarics contra la majoria de la població.

La guerra d'Ucraïna és producte de molts fracassos. El d'Europa, en primer lloc, que després del final de la guerra freda no va saber generar un espai de seguretat comuna i va mantenir moltes de les inèrcies de l'època anterior. El de Rússia, que va transitar cap a un règim autoritari de ressons tsaristes i una economia controlada per oligarques. El dels Estats Units d'Amèrica, que no volen deixar de ser la potència mundial del passat. Som part d'un tauler controlat per psicòpates depredadors i per ineptes. I amb unes regles del joc que els deixen molt de marge. Tot plegat contrasta amb un món que té reptes seriosos per al conjunt de la humanitat. Ens ho torna a recordar l'informe sobre el canvi climàtic, o el que coneixem sobre les desigualtats.

Aquestes guerres pel poder són criminals. Tenim el deure de la protesta, la denúncia dels criminals, la solidaritat amb les víctimes. De recordar que volem la pau. Denunciem Putin com abans ho vàrem fer amb els altres criminals. I seguirem treballant perquè, algun cop, es pugui dir que una guerra va ser realment l'última.

LA VEU DEL **CARRER**

Una revista inspirada per Andrés Naya

Edita: Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona (Favb)
Obradors, 6-10 baixos
08002 Barcelona
Telèfon: 93 412 76 00
e-mail: carrer@favb.cat
Web: www.favb.cat/carrer
Twitter: @laveudelcarrer

Consell de direcció:
Néstor Bogajo, Ana Menéndez

Cap de redacció i maquetació: Elia Herranz

Revisió del català: Roser Argemí

Consell de redacció: Laura Aznar, Anaïs Barnolas, Luis Caldeiro, Álvaro Carretón, V. Canet, Dani Codina, Marc Font, Ignasi Franch, David García Mateu, Marc Javierre, Eloi Latorre, Meritxell M. Pauné, Jordi Martí, Jesús Martínez, Joan Morejón, Cristina Palomar, Ignasi R. Renom, Marc Villoro

Consell assessor: Roser Argemí, Alfons Barceló, José Miguel Benítez, Jesús Berruezo, Horacio Capel, Maria Favà, Josep Ramón Gómez, M. Eugenia Ibáñez, Alfons López, Eugeni Madueño, Pep Martí, Pep Miró, José Molina, Eduard Moreno, Ferran Navarro, Rosa Mª Palencia, Albert Recio, Ferran Sagarra, Josep Lluís Rueda, Mercè Tatjer, Ole Thorson, Ángel Valverde, Pau Vinyes

Portada: Ignasi R. Renom; tres ocells sobrevolen el riu Besòs

Administració: Rocío Altozano, Marc Bachiller, Pilar Heras

Fotomecànica i impressió: Imprintsa
Telèfon: 93 878 84 03

Distribució: Trèvol Missatgers
Telèfon: 93 498 80 70

La FAVB no està necessàriament d'acord amb les opinions que s'expressen als articles signats per particulars o col·lectius. Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i no se'n faci un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades. La llicència completa es pot consultar a *http://cretivecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/ legalcode.ca*

Imprès en paper de 48,8 grams
Dipòsit legal B - 21300 - 1995
Aquest número té un tiratge de 8.000 exemplars i la seva distribució és gratuïta

L'edició d'aquesta publicació ha estat possible gràcies a la col·laboració de:

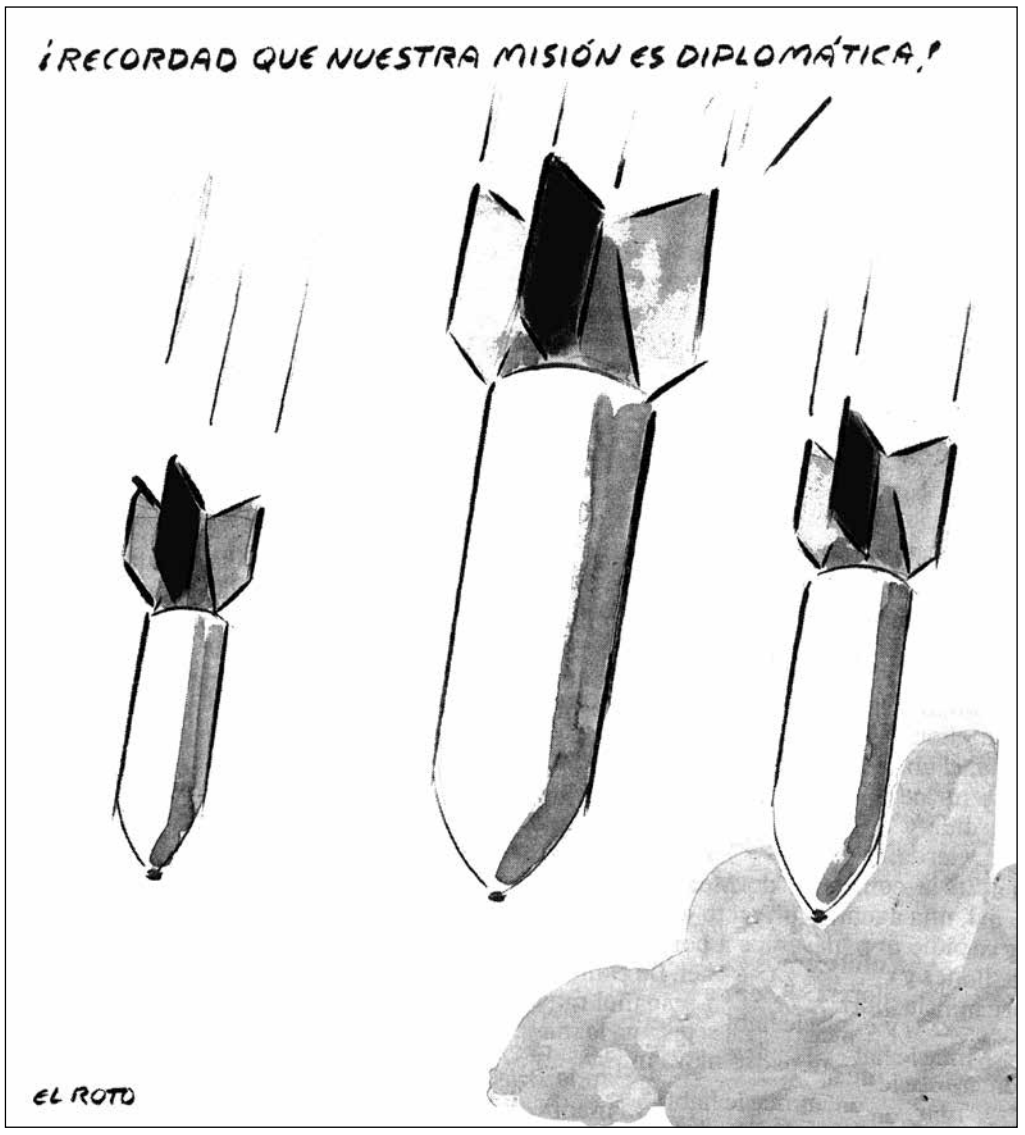

El ninot de El Roto

La veu dels barris

Adéu a Juanito Garrafa

Per a Joan Dalmau, el segle XXI va començar molt malament. Fent de manobre, va patir un greu accident laboral i es va quedar paralític. Abans havia fet una mica de tot, des de remenar xocolata en una pastisseria fins a anar en tràiler amb el pilot Carlos Checa repartint càterings. Al final, va anar a petar al sector de la construcció i un dia, quan es disposava a subjectar una biga, va caure del teulat. Després, un forat negre de dos mesos en la seva memòria.

La seva vida va ser la d'un treballador, però ell, sobretot, era un dibuixant. Joan Dalmau firmava els seus cartells, dibuixos i historietes com a *Juanito Garrafa*. Aquest nom li van posar a la Prospe. Tant podia fer un cartell, com dibuixar una enganxina, o il·lustrar publicacions i fulletons. Juanito Garrafa va acceptar de col·laborar amb la revista *Carrer*. Mai ens va dir que no. A les nostres pàgines va deixar constància d'aquell humor sorneguer que mai no el va abandonar. Avui roman en el nostre record.

La solidaritat dels seus amics i amigues va ser molt intensa. El 23 de febrer del 2001, van preparar-li una festa per celebrar que tornava al barri, amb un acte de suport i l'exposició d'alguns dels seus dibuixos; un acte en què van participar 25 dibuixants de Barcelona.

Amb el Juanito, la vida va ser molt injusta; massa anys de dolor i de patiment. Darrerament, lluitava pel seu dret a morir dignament. La mort el va sorprendre el mes de desembre passat. Per fi has pogut descansar, Juanito. T'ho mereixies.

ANDRÉS NAYA

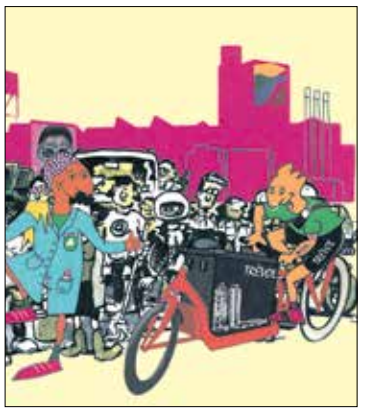

Trévol s'instal·la a la Nau Bostik

La cooperativa Trèvol forma part de la família de *Carrer*: des de fa anys, s'encarrega de dur la revista a associacions veïnals, centres cívics, casals i altres equipaments de la xarxa de distribució. El 27 de novembre passat van inaugurar el seu nou local a la Nau Bostik, a la Sagrera. "Volíem un local més accessible i més visible, per estar en contacte amb altres projectes culturals i laborals i per fer més barri", explicava l'Enric, una de les 25 persones que hi treballen. A més de la mudança, inicien una nova aventura: la Plataforma Dum de paqueteria d'última milla, per repartir mercaderia amb bici per Sant Andreu, la Sagrera i una part del Clot. Els desitgem molta sort!

REDACCIÓ

La Favb fa 50 anys...

La Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona, la Favb, celebra enguany el cinquantè aniversari. L'entitat prepara un programa d'activitats que s'anunciaran els pròxims mesos, i que inclourà la publicació d'un número especial de *Carrer* i una exposició dedicada a l'arxiu de la Federació, que va ser entregat l'any passat a l'Arxiu Històric de la Ciutat. La celebració preveu xerrades i debats als barris i altres sorpreses. De moment, *Carrer* estrena el logo commemoratiu -fet per de Josep Ramón Gómez-, que ens acompanyarà tot el 2022.

...i el Centre Social de Sants, també!

El Centre Social de Sants compleix 50 anys i per celebrar-ho han organitzat un acte festiu el dissabte 26 de març. La celebració, que tindrà lloc a partir de les 12 hores a la plaça de Ramon Torres i Casanovas -a la zona de la font dels jardins de la Rambla de Sants- comptarà amb activitats de cultura popular, amb diables, castellers, tabalers i colles bastoneres del barri. També s'explicarà la història del Centre Social de Sants, així com el seu treball al servei del veïnat durant mig segle.

Centre Social de Sants
1972 - 2022

LA CAMBRA FOSCA

Xavier Marcé, àlies 'el lechuguino'

El regidor Xavier Marcé va entrar a Nou Barris com un elefant en una terrisseria. Una de les primeres idees que va tenir va ser tancar el parc de Turó de la Peira per fer-hi l'espectacle *Natura encesa*, que es podria veure pagant entrada. No se'n va sortir -aquest hivern es va fer als Jardins de Pedralbes-. Més endavant, en veure que el concurs d'idees per al solar de la Ideal Plástica Flor, a la Prosperitat, estava paralitzat per la pandèmia, va reprendre'l canviant unilateralment el contingut, sense respectar l'acord entre el barri i l'Ajuntament, fruit d'un llarg procés participatiu. Marcé ha recuperat l'esperit de Focus -és ben conegut que va ser un dels prebostos d'aquesta promotora cultural privadíssima-: no s'ho va pensar i va doblar els metres quadrats de l'auditori. El seu somni: fer un gran teatre. L'equipament sociocultural de barri, els tallers i el gimnàs han estat retallats de manera substancial. Ha intentat que els veïns acceptessin, argumentant que, si no, no donaria temps a aprovar el projecte d'obres aquest mandat. El barri no accepta xantatges i, si no rectifica, desenterrarà la destral de guerra perquè es respecti l'acord. El veïnat, que viu a la perifèria però ha llegit Baroja, ja es refereix a Marcé com "el lechuguino", per les maneres fatxendes del regidor.

Un Premi Ciutat de Barcelona sense llar

De sobte, un forn de la Trinitat Vella exposava a l'aparador un Premi Ciutat de Barcelona. L'Ajuntament no havia premiat el seu pa: el guardó pertanyia a l'associació Maletas Viejas, guanyadora en la categoria de Cultura Popular i Comunitària. Formada per vuit joves, reivindica la creació artística i treballa la memòria del barri. Van posar el premi al forn per denunciar que no tenen cap lloc on reunir-se. El millor premi que pot tenir una entitat és tenir unes instal·lacions per desenvolupar la seva tasca. Els Premis Ciutat de Barcelona s'ho haurien de plantejar.

Un camí menystingut

El Servei d'Arquelogia de Barcelona potser es passa de frenada quan treu ferro a la destrucció del Camí Antic de València al barri de la Satalia, al Poble-sec. Diu que "no té res a veure amb el que encara existeix al Poble Nou", o que "en part és una via força nova, que ni tan sols existia a mitjans del S. XIX", o que "tot plegat és un espai més bucòlic o *antic*", quan hi ha abundant documentació cartogràfica, textual i gràfica que acredita que es tracta d'un dels més importants i antics camins de Montjuïc. Les obres d'enderroc d'un dels seus murs, iniciades sense cap títol habilitant, no s'haurien d'haver finalment autoritzat sobre la base d'unes afirmacions tan equivocades. La vetlla institucional pel patrimoni s'ha de fonamentar en un coneixement més sòlid.

La veu dels lectors

Terrasses, tingueu pietat!

Ho sap bé *nostro* Senyor: els mesos de confinament vam fer el possible per evitar que els bars i restaurants de barri abaixessin la persiana per sempre. Quan el tancament total, els vam comprar el que tenien a la nevera perquè res no es fes malbé i ells no perdessin calés. Amb el retorn progressiu a la *nova normalitat*, ens escapàvem a comprar cafetons per emportar... i escudelles de *take away*! Quan van proliferar les terrasses a la calçada ho vam veure com un mal necessari perquè als restauradors de sempre -que són també veïns- els sortissin els números. Ara que -amb el permís de Putin- l'economia arrenca de nou, cada cop costa més conviure amb les desenes de taules que segueixen instal·lades a carrers on abans no n'hi havia. Adéu a les nits tranquil·les i les migdiades de cap de setmana! Benvolguts restauradors, oi que tornareu les vostres taules allà on eren abans de la pandèmia -a l'interior del vostre local- tan aviat com us sigui possible? Tingueu pietat de nosaltres, així com nosaltres la vam tenir de vosaltres. Amén.

JAUME ROIG
Sants (Barcelona)

Les cartes enviades a la secció de *La veu dels lectors* han de tenir un màxim de 1.800 caracters (mig foli). Ens reservem el dret d'adaptar-les si superen aquesta extensió.

EN POSITIU

Tras diez años de espera, comienza la restauración del archivo de Tierno Galván

M. EUGENIA IBÁÑEZ

Diez años exactos ha tardado el Ayuntamiento en iniciar la recuperación del maltrecho archivo personal del exalcalde de Madrid Enrique Tierno Galván, depositado en la Biblioteca Pública Arús. Durante este tiempo, unas 30 cajas con 500 fotografías, grabaciones, archivos, correspondencia y álbumes han permanecido almacenadas en el ático del edificio del paseo de Sant Joan 26, a la espera de una catalogación que permita su consulta. En los primeros días de marzo, especialistas en restauración de archivos iniciaron el tratamiento de la documentación dañada por los hongos y fotografías deformadas por la humedad, tareas previas a la ordenación de un material que llegó a Barcelona en marzo de 2012 en pésimo estado por su poco cuidada conservación en una casa de Madrid.

JOAN MOREJÓN
El archivo de Tierno Galván en la Biblioteca Pública Arús

El tratamiento y la catalogación han quedado fijados en el documento firmado en noviembre del año pasado por el que el Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) asume el coste de la recuperación del archivo mientras la Fundació Catalunya Europa (Fundación Pasqual Maragall) llevará a cabo la clasificación del archivo. El presupuesto inicial es de 35.120 euros. El acceso público del material quedará condicionado por el escaso personal de la Biblioteca Pública Arús, una pequeña joya casi desconocida por los barceloneses.

En octubre de 2020, *Carrer* informó de la existencia del olvidado archivo de Tierno Galván, donado por el hijo del exalcalde a la ciudad de Barcelona y a la Gran Logia Simbólica Española, según convenio firmado por el alcalde Xavier Trias que obligaba a su conservación y archivo en la Biblioteca Pública Arús. El reportaje llevó a la intervención del concejal Jordi Marti, actual presidente del ICUB, quien en su día aseguró que el gobierno municipal de Ada Colau desconocía la existencia del archivo y su lamentable estado.

Oriol Bohigas, mite i realitat

JOSEP MARIA MONTANER
ARQUITECTE I CATEDRÀTIC ETSAB-UPC

La mort d'Oriol Bohigas -el 30 de novembre passat, quan estava a punt de complir 96 anys-, que va tenir un paper tan influent a la ciutat de Barcelona, a la cultura catalana i a l'arquitectura contemporània, va comportar, lògicament, elogis i homenatges merescuts.

La seva omnipresència en tants àmbits i dècades ha fet que influeixi en la vida de moltes persones. Per exemple, jo mateix vaig entrar el 1977 a ser professor de l'ETSAB [l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona] gràcies al fet que ell, com a nou director, va aconseguir doblar la plantilla, contractant gairebé un centenar de professors i professores joves que havíem acabat els estudis d'arquitectura als anys setanta. Bohigas va redirigir totalment l'escola amb un pla d'estudis adequat per a aquell moment, però que avui, més de quaranta anys després, hauria de ser molt diferent i desenvolupar noves eines per afrontar uns reptes llavors inimaginables. Ell mateix, sempre tan polemista, se'n penedia el 2010 d'haver atorgat el paper troncal als projectes, i reconeixia que el més important és "la teoria general sobre els pensaments arquitectònics", és a dir, la història, la teoria, les tipologies i la construcció.

Per assenyalar alguns dels temes que avui podem retreure de la seva manera de fer i de la seva visió de la ciutat, el primer seria el menyspreu explícit i militant pel patrimoni en general i per l'industrial en concret, que odiava de manera inquietant, un fet només explicable des de la seva mentalitat eclecticista, lluny de l'avantguardisme que admirava el món de la màquina, i de l'experimentació tecnològica que volia resoldre els problemes socials amb la industrialització. Per això, la seva defensa del realisme del maó i l'ornament, dins d'una ciutat noucentista, enjardinada i harmònica.

De fet, encara que s'ha volgut negar, Bohigas tenia una visió molt dirigista de la ciutat, que no comptava amb la participació i que alguns vàrem qualificar de "despotisme il·lustrat", d'un polític i urbanista culte i intel·ligent, caracteritzat pel que té de poc democràtic decidir-ho tot sense tenir en compte l'opinió del veïnat. Es poden consultar en els arxius de la Favb les diverses ocasions en què Bohigas no va fer cas del que reclamaven les associacions de veïnes.

EDUARD SALES

Tenia una visió molt dirigista de la ciutat, que alguns vàrem qualificar de "despotisme il·lustrat", d'un polític i urbanista culte i intel·ligent caracteritzat pel que té de poc democràtic decidir-ho tot sense escoltar l'opinió del veïnat

Un altre fet és el nul interès que va tenir en fer una ciutat sostenible i saludable, verda i renaturalitzada; cap defensa de la biodiversitat, sinó l'elogi de la dràstica i artificial transformació olímpica, que va arrasar una part del Poblenou. I és que un dels fenòmens més criticables va ser la Vila Olímpica, tant en relació amb el patrimoni sacrificat com amb la seva gestió de privatització, sense gairebé habitatge públic. En definitiva, un *urbanisme* tan poc *urbà*, un pas entremig entre la Barcelona existent i el barri tancat de Diagonal Mar, i un pretès paradís per als que volien fugir de la Barcelona real.

En el *mundillo* de l'arquitectura i l'urbanisme se sabia de les seves filies i fòbies, de qui obtindria els seus favors i de qui estaria vetat sistemàticament. Una mostra: el projecte i gestió de la Vila Olímpica van ser dirigits pel seu soci Josep Martorell. I ben polèmic va ser el cas d'haver guanyat el concurs de la seu del Disseny Hub a la plaça de les Glòries, com a compensació per aturar les seves queixes, iniciades amb l'exposició *Fiaschi* el 2001. En ella es manifestava el malestar perquè Herzog i De Meuron havien guanyat prèviament el concurs de l'edifici Fòrum amb una forma arrodonida i el començaven a realitzar de forma triangular, copiant, precisament, la forma de la proposta que Martorell-Bohigas-Mackay havien presentat al mateix concurs del Fòrum 2004.

Recapitulant, és evident que gairebé cap dels temes que s'han convertit en essencials des dels anys noranta no estaven presents en la idea de la Barcelona olímpica: ni la millora del transport públic i la reducció del trànsit privat, ni l'habitatge accessible, ni la sostenibilitat i la mentalitat ecologista, ni la defensa del patrimoni i la participació. Poc de l'agenda contemporània podem trobar a la Barcelona de Bohigas, tret de la transformació de l'espai públic i de l'inici d'una política de noves biblioteques a cada barri, que ha estat un gran èxit.

Un referent intens i polèmic

Més enllà de les polèmiques i crítiques, Bohigas va ser una persona amb una gran capacitat i incansable activitat, summament astut, d'amplíssima cultura, compromès i creatiu. La seva aportació a la cultura i a l'urbanisme, la seva responsabilitat i dedicació envers el seu entorn urbà, i la consciència, de la qual tant vàrem aprendre, que política, societat, arquitectura i urbanisme tenen una estreta relació, tot això és memorable. Serà ben difícil tornar a tenir a Catalunya un referent en cultura urbana tan intens i polèmic com ell. I no hem d'oblidar que aquesta activitat política la va desenvolupar amb 60 anys, després d'haver contribuït a la missió de modernitzar l'arquitectura catalana.

Ara bé, no ens cal engreixar més mites individuals i masculins, sinó aprendre col·lectivament del passat recent per afrontar les qüestions del present. I hem de saber valorar reflexivament els encerts i els errors de l'Oriol Bohigas, entenent que seguir la seva estela, implica ser crítics i desmitificadors.

La Bernarda, la lluita i el suport mutu

ALBA ARNAU

La Bernarda Freijo Cervera va néixer el 1933 en una de les 534 cases barates d'Horta. Actualment, formen el barri de Can Peguera, un vestigi a la ciutat de Barcelona, que segueix en peu gràcies a veïnes com ella.

La Bernarda no es considerava feminista, probablement perquè li quedaven molt lluny els debats ideològics i les lluites dialèctiques que avui impregnen tot allò que ens envolta. Era una dona de fets, de fets consumats, podríem puntualitzar.

No va tenir mai por d'encapçalar manifestacions i deixar-hi la veu reclamant el que era just per a la gent, denunciant els abusos de poder de l'Administració o els interessos privats que posaven en joc els drets de les treballadores i de les veïnes. Com per exemple quan va participar, als anys setanta, en la lluita contra l'enderrocament del seu barri, una lluita que va durar més de 40 anys. O contra la pujada abusiva de les taxes del rebut de l'aigua. O quan l'intent de cop d'Estat del 23 de febrer de 1981 la va enganxar, a ella i altres veïnes, manifestant-se a Lesseps per demanar semàfors. "Quan saps el que és passar gana, no saps el que és tenir por", deia sovint.

FAMÍLIA FREIJO-ARXIU

La Bernarda, a la dreta, amb la seva germana Josefa Freijo

Era una dona referent al barri, tant per la seva implicació en l'associació de veïns com pel seu compromís en les diferents lluites veïnals en què al llarg de la seva vida es va enrolar, en un barri que des de la seva creació ha rebut embats constants i que segueix en peu gràcies a persones com la Bernarda. Però no només. En una de les -moltes- entrevistes que li van fer els darrers anys de la seva vida, deia que havia sigut una dona feliç, que havia estimat i que havia tingut molt bons companys de viatge.

Ella i tota la gent que l'ha acompanyat en el seu viatge han sigut i continuen sent exemple viu de la pràctica del suport mutu, de la vida en comunitat. El barri de la Bernarda sosté encara els vincles veïnals i els costums d'atendre's, de forma desinteressada, mútuament. Potser perquè les veïnes no s'amunteguen unes sobre altres, sinó que viuen a peu pla, en horitzontal. La Bernarda no concebia la vida en vertical, en cap de les seves vessants.

El 26 de gener passat, la seva vida va deixar de bategar. El llegat de persones com la Bernarda s'ha de mantenir viu, no només en la memòria, també en les nostres pràctiques diàries. És la millor manera de fer justícia a la gent com ella.

Un passejada per les lleres del riu

DOSSIER

Articles
- GEMMA AGUILERA
- ANAÏS BARNOLAS
- ÁLVARO CARRETÓN
- MONTSE L. CUCARELLA
- SERGI GARCÍA
- DAVID GARCÍA MATEU
- ERIC MONER
- ALBERT RECIO
- JORDI RIBALAYGUE

Fotografia
- DANI CODINA
- MARC JAVIERRE

- JOAN MOREJÓN
- IGNASI R. RENOM
- MANEL SALA 'ULLS'

Infografia
- TAULA VEÏNAL D'URBANISME

Portada
- IGNASI R. RENOM

El Besòs ha estat la cambra dels mals endreços de l'àrea metropolitana: una amalgama de ciutats dormitori, polígons industrials i equipaments incòmodes, marcada per la pobresa i la desigualtat. El moviment veïnal denuncia l'oblit institucional

Una foto fixa de pobresa al voltant del Besòs

JORDI RIBALAYGUE

Fa ara just sis anys d'una escenificació. Un pont sobre el Besòs va servir de decorat. Allà van retratar-se les quatre alcaldesses i l'alcalde de les cinc poblacions que circumden la desembocadura del riu: Barcelona, Montcada i Reixac, Santa Coloma de Gramenet, Badalona i Sant Adrià de Besòs. La posada en escena transmetia unitat i transcendència en un punt d'enllaç entre ciutats apinyades, depauperades allà on els seus límits es toquen i amb escassos lligams entre si. També havia de simbolitzar la gènesi del desgreuge amb un extraradi resignat a ser el calaix dels mals endreços de l'àrea metropolitana. Que l'alcaldessa Ada Colau se sumés a la imatge connotava un compromís inèdit de Barcelona amb les seves localitats veïnes, condicionades per ser la perifèria de la capital.

"Aquella foto estava molt ben pensada des del punt de vista simbòlic i mediàtic", analitza José Mansilla, antropòleg i membre de l'Observatori d'Antropologia del Conflicte Urbà. "Colau [BComú] acabava d'arribar al poder; compartia frontera amb algú d'una sensibilitat similar encara que fos d'un altre partit, com Núria Parlon [PSC], i els comuns tenien encara l'empenta de ser una força que es preocupava per les classes populars i les perifèries", desgrana Mansilla. El context que descriu ja és passat, un cop diluïda l'efervescència de l'ascens d'exactivistes al govern de Barcelona.

> De l'Agenda Besòs queden ara intencions sense gaire concreció, reformes pendents o a mig fer i idees de les quals no n'hem sabut més

El component aglutinador de l'aliança inaudita de les cinc alcaldies va ser el mateix que continua definint bona part del cantó Besòs: l'alta concentració de població desfavorida en barris estancats en la desestructuració i la pobresa, a més de frustrats i estigmatitzats per llargs anys de desídia i incapacitat de les institucions per sufocar el cúmul més gran de penúries que s'amuntega a Catalunya.

Obligacions autoimposades

La teràpia de xoc per començar a intentar revertir la desatenció a la franja desvalguda de Barcelona i la seva conurbació es va anomenar Agenda Besòs, el motiu rere la instantània premeditada. El pla -concretat en 10 objectius i 50 línies estratègiques el 2018- aspirava a fer bascular inversions cap al flanc metropolità que s'ha sentit menystingut en comparació amb el del Llobregat. El llistat d'actuacions promogut per les alcaldies venia a ser un contracte d'obligacions que els ajuntaments s'imposaven, supeditat alhora a obtenir finançament d'instàncies superiors. Colau ho va sintetitzar marcant com a meta configurar "una nova centralitat" al voltant del riu.

IGNASI R. RENOM

Instal·lació fotogràfica 'Diaris de viatges', a la llera del riu Besòs a Santa Coloma de Gramenet

"L'Agenda Besòs havia de donar visibilitat a la zona, però als nostres barris i ciutats ens vam adonar ja el 2019 que això ni funciona ni va enlloc. El document potser està ben treballat en alguns aspectes, però, sense inversió, és un document buit", critica el president de la recentment constituïda Coordinadora Veïnal del Baix Besòs, Pepe Sánchez. L'aparició de la plataforma que agrupa moviments associatius de les cinc localitats evidencia que l'esperança de fer contrapesar les desigualtats internes a Barcelona i la seva rodalia no s'ha materialitzat. La mateixa Agenda Besòs quantificava que 16 dels 25 barris més vulnerables a l'àrea metropolitana barcelonina s'apilaven a les rodalies de la desembocadura del Besòs. Res fa suggerir que les estretors s'hagin atenuat.

"El que ha canviat és que un seguit de persones han començat a trucar a portes, a fer-se notar i a dir que el Besòs no és només un dormitori ni estem per solucionar el problema a la gran àrea", postula Sánchez. Mansilla hi coincideix: "S'ha projectat sobre la zona i des de fa dècades tot allò que Barcelona no volia per a ella. És la catifa sota la qual escombrar tot el que no ens agrada veure".

Les alcaldesses i l'alcalde van situar la reducció dels índexs de pobresa com a prioritat, i van fixar el 2020 com a horitzó per recollir fruits. Quan van tornar a ajuntar-se el 2017 per presentar les grans línies del full de ruta, van parlar també de crear un gran parc adjacent a les Tres Xemeneies, acondiciar la llera del Besòs que dona a Barcelona, revitalitzar els polígons industrials, ampliar els passos per a vianants i ciclistes entre una banda i l'altra del riu i programar una festa entre les cinc ciutats per forjar una identitat compartida. El cert, però, és que bona part de les previsions no han deixat de ser intencions sense gaire concreció, reformes a mig fer i pendents d'execució o idees de les quals no n'hem sabut res més.

L'emblema de tot plegat ha de ser la remodelació de les Tres Xemeneies i els terrenys que les encerclen. Tot i dissenyar un pla director urbanístic i un *hub* del coneixement i de la pau de caràcter inter-

PASSA A LA PÀGINA 16

El veïnat s'autoorganitza

Set federacions, entitats i plataformes van constituir el novembre passat a Badalona la Coordinadora Veïnal del Baix Besòs. Els seus objectius, "treballar per la construcció d'una governança metropolitana de l'eix del Besòs des del teixit veïnal", "consensuar una planificació estratègica" i "desenvolupar projectes coherents amb les necessitats i potencialitats dels barris" de la zona. "Sense justícia espacial, la urgència social i la vulnerabilitat es distribueixen desigualment en el territori", asseguren en el seu comunicat, on assenyalen que el Besòs acumula baixos nivells de formació i de renda, una menor esperança de vida, altes taxes d'atur i condicions de vida més difícils. La coordinadora té l'antecedent de les Jornades Veïnals de l'Eix Besòs del 2020, que ja van abordar problemes d'urbanisme, patrimoni, infraestructures i mobilitat; habitatge, vulnerabilitats i emergències socials; sistema productiu i formació; salut i medi ambient; i polítiques de gènere i igualtat. El 2021 es van començar a formar taules tècniques amb equips dels cinc ajuntaments implicats i l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB). La coordinadora la formen les federacions veïnals de Barcelona (Favb), Badalona (FAVB), Santa Coloma de Gramenet (FAVGram) i Montcada i Reixac (FAVMir), l'Associació Veïnal Sant Joan Baptista de Sant Adrià de Besòs, la Plataforma per la conservació de les tres xemeneies, i la Confederació d'Associacions Veïnals de Catalunya (Confavc). ***Redacció***

Llibres per conèixer el Besòs

- ***Al sudoeste del río Besós: diez años de la vida de un barrio barcelonés***, d'Alfred Matas. Editorial Popular, 1971. Amb pròleg de Josep Maria Huertas.
- ***Associacionisme veïnal a Badalona***, de Josep Baeza. Federació d'Associacions de Veïns de Badalona, 1998.
- ***El riu: 25 anys del Besòs***, de Joan Guerrero (fotògraf). Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, 1999. Amb textos de Joan Barril i Ramon Folch.
- ***50 años de historia: Agrupación de Vecinos de Can Sant Joan***. Marge Books, 2012. Recull fotogràfic de les lluites veïnals: cimentera, carrers asfaltats...
- ***Història del barri de la Mina (1969-2000): unes males polítiques condemnen al barri a la marginalitat***, de Josep Maria Monferrer i Celades. Editorial Octaedro, 2014.
- ***De suburbi a ciutat: el Pla Popular de Santa Coloma de Gramenet***, d'Odei A.-Extxearte. Edicions Fòrum-Grama, 2014.
- ***Les ciutats invisibles: viatge a la Catalunya metropolitana***, de Marc Andreu. L'Avenç, 2016. Amb articles sobre Badalona, Sant Adrià, Santa Coloma i els barris del Besòs de Barcelona.
- ***Guia del Rec Comtal: caminant pel Rec i la seva història***, d'Enric H. March. Viena Edicions, 2019.

VE DE LA PÀGINA 15

nacional per reconvertir l'antiga central, la fita continua en el terreny dels desitjos més que en el dels resultats tangibles, sotmès a vaivens -l'últim, el pol audiovisual que la Generalitat de Catalunya ambiciona instal·lar-hi- i vist amb recel per col·lectius veïnals, que temen un *pelotazo* urbanístic amb 1.844 habitatges i empreses altament tecnificades que es desentenguin de les urgències socials dels voltants.

Més flagrant resulta encara que les privacions continuïn enquistades a la vora del Besòs, atiades pel trasbals de la pandèmia. N'hi ha prou amb sobrevolar alguns fets recents: la mort d'una parella mentre intentava escalfar-se en un camp

> L'ingrés de la Generalitat de Catalunya en el Consorci ha revifat les expectatives perquè l'eix Besòs torni al primer pla

de barraques a Montcada i Reixac; el crit d'alerta pels desnonaments freqüents a barris com Ciutat Meridiana i Sant Roc; el desallotjament de desenes de subsaharians que malvivien des de fa anys en una nau abandonada a Badalona; el perpetu estancament del projecte per desallotjar i enderrocar el malmès bloc del carrer de Venus a la Mina, o l'amenaça sempre latent de la contaminació, com fan palès les sentències contra la cimentera de Montcada i la troballa d'antics residus industrials potencialment cancerígens que mantenen tancat un tram de platges entre Sant Adrià i Badalona.

Una consigna d'una manifestació recent contra la inseguretat i l'infrahabitatge al barri del Besòs i el Maresme venia a condensar el malestar. "Som barri obrer, no el vostre traster", s'hi cridava. "Sempre som el cosí pobre. Les millores que arriben fins al 22@ no entren al nostre barri", protesta Tareixa Pardo, membre de l'Associació de Veïns del Maresme.

Per a Mansilla, les persistents angoixes del Besòs són el resultat d'anys arraconant-hi adversitats. "No és res que s'arregli d'un dia per un altre, ni tan sols en dècades. Necessita empenta, atenció continuada, molts diners i protegir la gent que hi viu d'altres sotracs que, com les crisis econòmiques, fan que acabi sent oblidada", prescriu l'antropòleg.

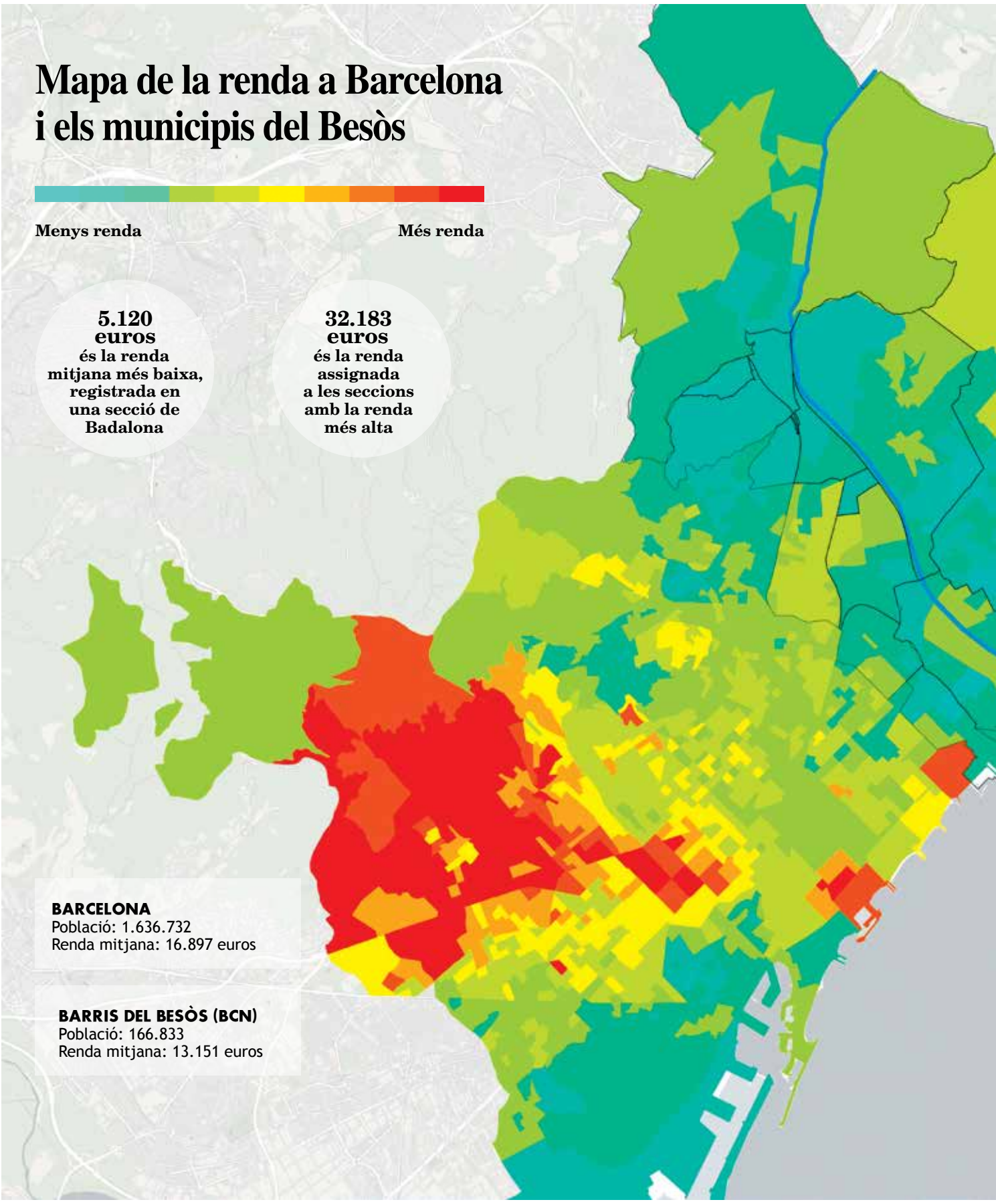

INFOGRAF

En comptes de compenetració, els últims sis anys han demostrat més bé que l'Ajuntament de Barcelona té més capacitat financera per abordar les emergències que les poblacions veïnes, menys acabalades. Mentre la capital s'ha dotat del seu pla de barris amb 150 milions d'euros de fons propis, no ha existit una transferència equiparable d'ajuts de la Generalitat o l'Àrea Metropolitana a la corona nord de Barcelona.

Precisament, els ajuntaments de Badalona, Santa Coloma i Sant Adrià van queixar-se el 2021 de les mancances del Consorci del Besòs, l'òrgan cridat a articular una governabilitat col·legiada per impulsar reformes més enllà de les fronteres dels termes municipals. La crítica va acabar assenyalant l'Ajuntament de Barcelona, tot un símptoma que l'aparença d'unitat del 2016 no s'ha cultivat prou.

No obstant això, l'ingrés de la Generalitat al Consorci ha revifat les expectatives perquè l'eix Besòs torni al primer pla. "Ens en congratulem, perquè ja avisàvem que l'organisme està buit de contingut", apunta Sánchez. El moviment veïnal, però, urgeix concrecions i no quedar-se només en les fotos.

Els colors de la desigualtat

El mapa de dalt mostra la renda mitjana per persona als municipis del Baix Besòs: Barcelona, Sant Adrià de Besòs, Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Montcada i Reixac. Ha estat confeccionat pels tècnics de la Taula Veïnal d'Urbanisme de Barcelona utilitzant dades de l'Institut Nacional d'Estadística de l'any 2019, i estan agrupades per seccions censals. S'han comparat totes les dades per mesurar les desviacions respecte a la mitja: en blau, apareixen les rendes més baixes; en vermell, les més altes; en groc, les mitges; en verdós, les mitges baixes; i en taronja, les mitges altes. La gran taca blava a banda i banda del traçat del riu Besòs corrobora les desigualtats amb Barcelona, que manté majoritàriament rendes mitges al centre i altes als barris alts del districte de Sarrià-Sant Gervasi. El mapa interactiu està disponible a: *https://taulaurbanisme.org/maps/renda-bcn-besos*.

IA: TAULA VEÏNAL D'URBANISME DE BARCELONA

IGNASI R. RENOM

Dos blaus diferents en l'aigua abocada al riu per la central de cicle combinat Besòs, a tres-cents metres del mar

Mala peça al teler davant la crisi social i ecològica

ALBERT RECIO
PROFESSOR D'ECONOMIA

Fa temps que els especialistes en salut pública ens recorden: "La teva salut està més relacionada amb el codi postal de la teva llar que amb el teu codi genètic". Dos grans investigadors britànics en salut pública, Richard Wilkinson i Kate Pickett, han mostrat que les desigualtats de renda estan directament relacionades amb molts problemes socials. També van anticipar que la gran pandèmia dels països rics és la de les malalties mentals, molt associades a les desigualtats. Estem, doncs, davant una problemàtica crucial.

En les grans àrees metropolitanes apareixen desigualtats extremes. Són grans concentracions de població on conviuen persones amb una posició econòmica molt diferent. La dinàmica de les metròpolis tendeix a la diferenciació territorial. Un dels seus efectes és la segregació per nivells de renda. Un element que juga un paper clau en aquesta història és, sens dubte, el del preu de l'habitatge, que és producte de les dinàmiques del mercat i les polítiques d'habitatge. Els més rics sempre poden triar on volen anar i, habitualment, opten per espais excloents.

> Encara que les rendes més altes estan topades, l'ordre de desigualtat entre les seccions més riques i la més pobre és sis vegades superior

Que a la conurbació barcelonina hi ha barris rics i pobres es pot constatar amb una simple passejada. Ja teníem estudis que mostraven desigualtats entre els barris de Barcelona i entre la ciutat i la seva perifèria immediata. Ara, disposem d'una eina més precisa, elaborada per l'Institut Nacional d'Estadística (INE) a partir de la informació de l'Agència Tributària. És possible que no capti l'activitat submergida, però la pintura general és molt bona. Les estadístiques de renda tenen dificultats per captar les més altes -que es poden camuflar de diverses formes-, i també les més baixes. En aquest cas, la informació ve per seccions electorals i permet situar molt bé les desigualtats en l'espai. No totes les persones que voten en una mateixa taula tenen la mateixa situació econòmica, però en tractar-se d'àrees petites, el resultat és prou representatiu. Cal assenyalar que les dades de les rendes més altes estan topades: a les seccions de més ingressos els assignen 32.183 euros de renda familiar el 2019. Això impedeix conèixer si hi ha seccions on la renda real és molt superior a aquesta quantitat.

Amb les dades del 2019, la primera evidència és que la renda mitjana de Barcelona (16.894 euros) és clarament superior a la de la resta de municipis: Montcada i Reixac (12.684), Badalona (12.440), Sant Adrià de Besòs (11.233) i Santa Coloma de Gramenet (10.779). Però una mitjana amaga moltes coses. Cal analitzar les diferències entre els que guanyen més i els que guanyen menys. No és el mateix que uns guanyin un 30% més que uns altres o que ho facin dues, tres o cinc vegades més. Les desigualtats tenen graus. Encara que les rendes més altes estiguin topades, l'ordre de desigualtats entre les seccions més riques -els 32.183 euros- i la més pobra -una secció de Badalona on la renda mitjana és de 5.120 euros- és més de sis vegades superior.

El més significatiu és veure els extrems. Les seccions de rendes més altes se situen totes als districtes de Sarrià-Sant Gervasi (21) i les Corts (4) de Barcelona. Per contra, la majoria de seccions en rendes inferiors als 10.000 euros estan a l'àrea del Besòs: als districtes barcelonins de Nou Barris (23), Sant Andreu i Sant Martí (7 a cadascun); a Santa Coloma (37), Badalona (25), Sant Adrià (7) i Montcada i Reixac (3). A la resta de Barcelona, només Ciutat Vella té 15 seccions amb aquest nivell de renda. Si tenim en compte el pes d'aquestes àrees pobres en el conjunt del seu territori, les majors concentracions de zones molt pobres representen el 37,5% a Sant Adrià, el 26,3% a Santa Coloma, el 19,6% a Nou Barris i el 16,2% a Badalona.

Si comparem la diferència entre les àrees riques i pobres, Barcelona és la població més desigual, seguida de Badalona, on coexisteixen zones amb rendes relativament altes (18.720 euros) amb altres de molt baixes. La resta de municipis presenten un índex de desigualtat moderat, donat que en tots ells només hi trobem àrees de rendes baixes. Santa Coloma, la ciutat de menor renda, és també la més homogènia -la seva renda més alta se situa en 12.252 euros-.

Tenim dos problemes relacionats: el de les desigualtats i el de l'extrema pobresa.

> Fer front als problemes del Besòs no es pot fer només en l'àmbit local: requereix un plantejament metropolità i social més ambiciós

El segon és producte del primer. És una situació que genera molt patiment, que impedeix a moltes persones garantir-se un nivell de vida digna, estabilitat vital. Però no podem perdre de vista que bona part de la seva situació és producte de desigualtats diverses, fruit de les normes i polítiques institucionals, d'una protecció de drets desigual -com en el cas de l'habitatge i el món laboral-, de mecanismes discriminatoris -com els que hi ha en el sistema escolar-, de polítiques públiques inadequades. Hem de ser conscients que som davant una gran crisi social i ecològica. I el Besòs és un dels espais on aquestes es manifesten amb més desigualtats. Fer front als seus problemes no es pot fer només en l'àmbit local: requereix un plantejament metropolità i social més ambiciós.

DANI CODINA

Un bloc de pisos del barri del Besòs i el Maresme amb els balcons protegits per evitar despreniments.

La Pau i el Besòs-Maresme, dos barris amb l'habitatge espoliat

GEMMA AGUILERA

Era un còctel explosiu: pisos construïts amb la urgència dels anys cinquanta i seixanta del segle XX, rendes baixes, població vulnerable, abandonament per part de les Administracions i crisi econòmica. L'habitatge als barris de la Pau i el Besòs-Maresme, a Barcelona, està al límit. Almenys el 20% dels pisos estan en mans de bancs i fons voltor, que no fan cap mena de conservació ni rehabilitació de les finques. Són pisos que han acabat en mans de les màfies de l'ocupació, que els relloguen a famílies vulnerables. És la crua radiografia que fa Camilo Ramos, vicepresident segon de la Favb i vicepresident de la Coordinadora Veïnal del Baix Besòs.

"És un llegat històric malaurat que ens ha deixat el franquisme, la bretxa social en barris que van ser construïts amb pressa per reallotjar el barraquisme, perifèrics i abandonats, on molta gent va acabar essent propietària de pisos privatitzats a preus relativament còmodes, però amb problemes estructurals i derivats de la construcció amb ciment aluminós i la manca d'aïllaments tèrmics, que ara no poden afrontar", remarca Ramos. Una trampa que el portaveu veïnal creu que deixa en una situació encara més vulnerable molts veïns de la Pau i el Besòs-Maresme.

Fins ara, afegeix Ramos, "les entitats veïnals i les plataformes s'han centrat gairebé exclusivament a reclamar lloguers assequibles i a intentar impedir el desnonament de famílies vulnerables, però tenim un gruix de gent en aquests barris que tenen un problema molt greu: són propietaris, sí, però vulnerables, que no poden afrontar econòmicament la rehabilitació de casa seva, amb el perill que suposa continuar vivint-hi". Ramos també denuncia que les ajudes a la rehabilitació habilitades per les Administracions "no arriben a la població de renda baixa perquè les condicions són inaccessibles, de manera que van a altres propietaris i fugen dels barris perifèrics. És un bucle, renda baixa, pisos degradats, barrera administrativa", lamenta.

La seguretat dels habitatges és una altra bomba de rellotgeria. Les ocupacions de pisos que estaven en mans dels bancs i dels fons d'inversió per part de màfies, que ara els relloguen a persones vulnerables, "està produint un deteriorament accelerat del parc de pisos en aquests barris". I és que, com denuncia la Tareixa Pardo, vocal d'habitatge de l'Associació de Veïns i Veïnes del Maresme,

> Almenys un 20% dels pisos de la Pau i Besòs-Maresme estan en mans de bancs i fons voltor, molts d'ells rellogats per màfies

"a la Pau i al Besòs no hi falta habitatge, sinó que hi ha hagut una espoliació i segrest de les finques per part dels grans tenidors i de les màfies".

Una situació davant de la qual l'entitat veïnal reclama que l'Ajuntament de Barcelona faci "un recompte de pisos i locals i un cens de qui els ocupa, i si són persones en situació vulnerable, que els tramitin el lloguer social. En cas contrari, o les entitats passen els pisos a lloguer social o han de ser expropiats immediatament per passar al parc públic d'habitatge", sentencia Pardo. De fet, en totes les comunitats de veïns del barri del Besòs-Maresme s'hi comptabilitzen entre un i set pisos ocupats. Per la seva banda, el vicepresident de la Coordinadora Veïnal del Baix Besòs també alerta que la resta de veïns dels edificis "també es veuen perjudicats, perquè les comunitats no es poden fer càrrec dels desperfectes i mal ús dels espais", a més de la inseguretat que suposen les activitats delictives que s'hi desenvolupen.

Rehabilitació purament estètica

A partir de l'any 1991, tant a la Pau com al Besòs-Maresme es van fer algunes intervencions en pisos afectats, però, com recorden el Camilo i la Tareixa, "van ser només reformes de mínims, gairebé purament estètiques, que no contemplaven com evolucionaria l'edifici ja afectat per aluminosi. D'aquí que aquesta crisi de l'habitatge hagi estat gairebé programada; es coneixia perfectament com evolucionaria el deteriorament". I amb la crisi econòmica del 2009, bancs i fons d'inversió van quedar-se amb molts immobles de propietaris que no podien pagar. I és aquí quan l'abandonament es va accelerar. "Són barris que si no són atesos urgentment, hi desapareixerà la zona obrera i només quedarà espai per a habitatges no accessibles de constructores. La història dels barris també està en joc", alerten els dos activistes veïnals.

Quaranta anys de bretxa social

El barri del Besòs-Maresme apareixia als anys setanta entre les zones amb una bretxa social més gran de tota la ciutat, i quaranta anys després els indicadors de vulnerabilitat són els més alts de Barcelona. Rendes baixes, grau d'instrucció baix -només el 12% dels veïns tenen formació mitjana, molt per sota del 30% de mitjana de la ciutat- i el percentatge de població nouvinguda és dels més alts. Una combinació que s'agreuja, explica el moviment veïnal, per la seva "condició de barri limítrof abandonat per l'Administració". El barri no té escola d'adults -la van tancar-, ni una escola bressol, que Tareixa Pardo considera que "ajudaria la conciliació familiar en un barri amb rendes baixes i precarietat laboral". "La pobresa està desatesa i, a més, penalitzada", rebla.

TAREIXA PARDO
VOCAL D'HABITATGE DE L'ASSOCIACIÓ DE VEÏNS I VEÏNES BARRI MARESME DE BARCELONA

"En el barri del Besòs i el Maresme hi ha una degradació programada"

"La convivència en el barri del Besòs i el Maresme s'ha malmès en els darrers anys", afirma Tareixa Pardo, vocal d'habitatge de l'Associació de Veïns i Veïnes Barri Maresme de Barcelona. Això es deu, segons afirma, a la inacció de la Guàrdia Urbana, que ha permès un mal ús de l'espai públic, junt amb el fet que "caldria més pedagogia i una campanya de civisme" que reclamen des de fa temps. Un exemple que posa de manifest això és la gestió dels residus: "L'Ajuntament culpava els veïns de la brutícia; ara que entrarà en vigor una nova contractació de neteja, en comença a reconèixer les deficiències", recorda.

El Besòs i el Maresme és un dels barris de la ciutat amb la taxa d'atur més alta i amb l'índex més baix de titulats superiors. Per això, l'entitat defensa la necessitat de construir una escola d'adults, ja que la que hi havia fins al 2014 al centre cívic del barri es va desmantellar. Hi ha una entitat, Martinet Solidari, que està oferint aquest tipus de formació però sense local propi, de manera itinerant per diversos espais, inclosa l'associació veïnal. "Aquest equipament educatiu facilitaria al veïnat la integració de nou en el circuit educatiu, i el capacitaria amb una titulació oficial, i això es tradueix en més èxit d'inserció laboral", exposa Pardo.

L'entitat també reclama serveis com una escola bressol, un institut de secundària, instal·lacions esportives -que aquí són inexistents, tot el contrari que a barris com la Vila Olímpica- i una biblioteca de barri -ja que la que hi ha ara té horaris reduïts-.

Per regenerar la barriada, l'associació veïnal ha presentat un projecte artístic prenent com a referència ciutats com la de Glasgow (Escòcia). Planteja que col·lectius de la zona facin fotomurals històrics que visibilitzin la biografia col·lectiva del Besòs, així com grafits representatius de la multiculturalitat del veïnat i escultures fetes amb peces reciclades.

Aquestes propostes pretenen lluitar contra l'abandonament, l'aïllament i la deixadesa, que, segons Pardo, pateixen des de fa anys: "En el barri del Besòs i el Maresme hi ha una degradació programada, i els veïns ens neguem a marxar, a regalar-lo a la ciutat. Aquest barri és d'origen obrer i s'ha de dignificar", conclou l'activista.

Text: **ANAÏS BARNOLAS**
Foto: **DANI CODINA**

La incògnita dels polígons de Sant Adrià de Besòs

JORDI RIBALAYGUE

La indústria ha resultat clau per multiplicar per 18 els habitants de Sant Adrià de Besòs en l'últim segle i, alhora, ha originat maldecaps per contaminació encara latents. El futur del municipi depèn en part de l'habilitat amb què refaci la seva identitat fabril, en decadència els darrers anys: les 203 fàbriques registrades el 2012 han baixat fins a 141 el 2021, segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística. La regeneració està en bona part condicionada a la mutació -concebuda per als pròxims anys- en l'entorn de les Tres Xemeneies. El Pla Director Urbanístic (PDU) al voltant de l'antiga central tèrmica, que la Generalitat de Catalunya té a punt per aprovar, inclou els polígons industrials del Sot, a Sant Adrià, i Badalona Sud com a zones a transformar. Sumen unes 85 de les 134 hectàrees de l'àmbit a reformar.

Tot i que relegades per la previsió d'edificar 1.844 pisos a la vora de l'antiga planta elèctrica -i ajornat el detall de com es remodelaran-, s'estipula que les dues zones industrials limítrofes prenguin com a model el 22@ barceloní, per atreure empreses de noves tecnologies i recerca i, alhora, permetre la construcció de nous habitatges, segons el PDU.

A banda, la Generalitat ha anunciat que vol aplegar-hi un pol d'empreses digitals i audiovisuals. És una incògnita en què acabarà traduint-se aquesta aspiració, que ha sobtat al teixit veïnal perquè mai no se'n va parlar en el procés participatiu del PDU i s'anteposa a una proposta que desperta consens: omplir el buit de les Tres Xemeneies amb un *hub* internacional del coneixement i de la pau, centrat en la transició energètica i la resolució de conflictes.

A l'espera que es resolguin les allegacions, el Govern català, l'Àrea Metropolitana de Barcelona i els ajuntaments mostren unanimitat al voltant del pla urbanístic i del viver d'indústria audiovisual. En canvi, la nova Coordinadora Veïnal del Baix Besòs discrepa del PDU i alerta del risc d'ignorar l'emergència social que s'acumula als barris pròxims. Alhora, urgeix a revitalitzar els polígons escampats al voltant del riu per mitigar la crisi. Segons dades de la Diputació de Barcelona d'inicis del 2022, Sant Adrià -amb un 16,54% de taxa d'atur- i Badalona (12,52%) acrediten una taxa de desocupació superior a la de la província (10,13%).

"El PDU va a dues velocitats. Va a tota màquina al litoral, on hi ha els forts interessos especulatius immobiliaris, i a poc a poc als polígons", analitza Roger Hoyos, membre de la Coordinadora Veïnal del Baix Besòs i de la Plataforma per a la Conservació de les Tres Xemeneies. Hoyos advoca per frenar l'entrada en vigor del PDU per prefixar abans què s'allotjarà a l'antiga central, "perquè aquests nous usos siguin tractors de l'activitat econòmica" que ocupi els voltants.

"Als polígons no s'hauria de posar ni un habitatge més, perquè ja hi ha mixtura d'usos, i cal potenciar que hi arribin empreses capaces d'oferir llocs de treball de qualitat", postula Hoyos, que avisa que manca d'informació sobre la "idea" del pol audiovisual que la Generalitat preconitza: "Poden ser bons usos per al territori? Podrien ser-ho. Ara, tenim por que el tipus d'ocupació que s'ofereixi sigui exclusiu i amb un contingut molt elevat de coneixement que faci venir gent de fora i que no hi pugui optar gent del territori. D'aquí es podria derivar un problema de gentrificació".

Reindustrialització i reconversió

L'alcaldessa de Sant Adrià de Besòs, Filo Cañete (PSC), demana que la pretensió de seduir el sector audiovisual no sigui a costa de les fàbriques ja existents: "S'ha dit que serà una espècie de 22@, però sempre he defensat que es mantingui l'activitat econòmica. També que hi hagi reindustrialització, perquè, si hi ha d'haver canvis, sigui activitat per activitat i sense pèrdua de llocs de treball, sinó amb reconversió". En tot cas, veu possible que en el pol que la Generalitat ambiciona aflorin ofertes de tota mena: "No és que es converteixi exclusivament en un centre de platós, sinó que, si es produeix una sèrie, un documental o una pel·lícula, implicarà llocs de treball per a tècnics de so, d'il·luminació, fusters... També hi haurà sinergies amb el campus de la UPC [Universitat Politècnica de Catalunya], però hem de baixar més estrats per fer-lo *revertidor*, perquè una característica del perfil dels desocupats de Sant Adrià i del territori és la baixa qualificació". Hoyos remarca que, si hi desembarca nova indústria, "ha d'anar acompanyada d'una aposta important per la formació". "La capacitació i la generació de llocs de treball han d'anar agafats de la mà", comparteix Cañete.

De Montsolís a Tersa

Fora del PDU queda l'altre polígon, el de Montsolís, on Sant Adrià fa frontera amb Barcelona. Cañete explica que les dues ciutats tracen un canvi d'usos compartits, després que s'hagi hagut de descartar la instal·lació d'equipaments comercials incompatibles amb la qualificació de la zona. A més, l'obertura d'un centre de logística d'Amazon preocupa els col·lectius veïnals de barris propers i el govern adrianenc pel temor que saturi el trànsit. Sant Adrià i Barcelona poleixen un pla de mobilitat per intentar prevenir les molèsties.

Qüestió al marge és la franja entre el Besòs, el mar i Barcelona, on s'encabeixen les centrals de cicle combinat d'Endesa i Naturgy i la incineradora de residus de Tersa, focus de queixes d'organitzacions veïnals i ecologistes per soroll, contaminació i pudors. Cañete diu que l'Ajuntament espera la instal·lació de sistemes silenciadors a les centrals energètiques per mitigar-ne les molèsties. En tot cas, opina que la inquietud ve més causada "per l'impacte visual" de les fàbriques que no pas per la contaminació, que afirma que no supera el límit permès. "Les dades de qualitat d'aire a Sant Adrià són millors que a l'Eixample", rebla.

JOAN MOREJÓN-ARXIU

Les Tres Xemeneies de l'antiga central tèrmica són la icona de Sant Adrià de Besòs

Encara que s'autodenomina nouvingut a Sant Adrià de Besòs, el president de l'Associació Veïnal Sant Joan Baptista, Antoni Pons, és segurament una de les persones que millor coneix aquest racó del pla de Barcelona i, en concret, el districte que va des del costat esquerre del Besòs fins a Badalona. Una zona que, com la resta de districtes de Sant Adrià, no compta amb fronteres naturals, sinó que "està delimitada per les grans infraestructures que la travessen".

"Les rondes, la C-31 o l'R1 de Rodalies no només minen el territori d'una manera més permeable que a Badalona, sinó que generen un problema de contaminació ambiental, acústica i lumínica", assenyala. És una trama de grans vials que les entitats reclamen que es pacifiquin i se soterrin. "En un túnel de doble alçada, tal com es va projectar el 2010", concreta. "La nostra idea és destinar l'espai a cosir la ciutat i la platja amb un gran corredor verd, no a crear nous barris, perquè, per densitat de població i per les condicions geogràfiques, el sector pot col·lapsar".

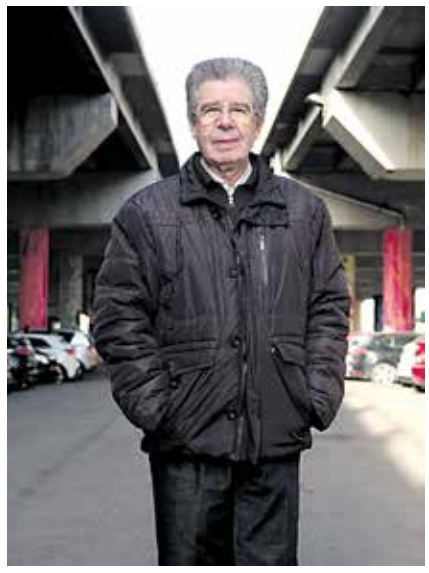

ANTONI PONS
PRESIDENT DE L'ASSOCIACIÓ VEÏNAL SANT JOAN BAPTISTA DE SANT ADRIÀ DE BESÒS

"Alguns volen amagar la contamincació sota la catifa, però és el nostre mal endèmic"

Però, a què es refereix quan parla de "condicions geogràfiques"? "L'Agència Catalana de l'Aigua [ACA] ha advertit que aquesta zona és inundable i que, per l'efecte de les infraestructures que tenim, si es produeix una gran rierada al Besòs, com passa cada cent anys, bona part de l'aigua quedarà atrapada a Sant Adrià". "Tanmateix, aquí tothom vol fer nous barris al voltant de les Tres Xemeneies", denuncia. Una nova febrada pel totxo que ignora la quantitat d'habitatges buits que s'acumulen a les finques: "Les darreres dades són del 2007; aleshores al barri, de 3.270 habitatges que teníem, 429 estaven buits, i en el conjunt de la ciutat, de 15.100, 1.544 tampoc tenien cap inquilí".

Més enllà de l'aire insalubre que respiraran els futurs veïns a conseqüència de les toxines que alliberen la incineradora de Tersa -"que acostuma a cremar de nit per amagar el fum"- o la planta de generació d'electricitat per cicle combinat a gas, Pons destaca com les platges i el sòl sobre el qual s'ha aixecat la ciutat segueixen molt contaminats. "Aquests barris s'han creat on hi havia indústries metal·lúrgiques i químiques, on els metalls pesants es van filtrar al sòl; és el nostre mal endèmic, però aquí alguns volen amagar la contaminació sota la catifa".

Text: **DAVID GARCÍA MATEU**
Foto: **JOAN MOREJÓN**

L'accés a Can Ruti, l'eterna lluita del veïnat de Badalona

MONTSE LÓPEZ

Julio Molina no només exerceix de president de la Federació d'Associacions de Veïns de Badalona (Favb): també representa una figura de consens entre entitats i formacions polítiques. Des de la legalització de la federació, el 1984, que l'incombustible activista ha estat enrolat en les diverses lluites i campanyes suscitades de la ciutadania. Una experiència, però, on no totes les reivindicacions han derivat -encara- en victòria.

"Potser la principal prioritat pendent és l'autopista C-31, que divideix la ciutat en dos", sustenta. "Tenim 64 carrers que topen contra un mur; una frontera que impedeix la comunicació entre els barris de dalt amb els de baix", detalla. Una impermeabilitat que no només es reprodueix al cor de la ciutat, sinó també en la línia de la costa, en forma de via fèrria: "Els veïns només tenen dos o tres accessos per anar a la platja". Una circumstància a la qual se suma la incertesa que genera l'emergència climàtica: "O decidim què volem fer amb la via del tren, o ho decidirà el mar; si cal obrir el debat del futur traçat, o si volem soterrar les vies".

JULIO MOLINA
PRESIDENT DE LA FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS DE VEÏNS DE BADALONA (FAVB)

"O decidim què volem fer amb la via del tren, o ho farà el mar: nou traçat o soterrament"

Més enllà de la problemàtica històrica per connectar amb transport públic el nucli urbà amb l'hospital del Can Ruti, Molina celebra que, per fi, s'hagi engegat el perllongament de la línia 1 del metro des de Fondo, amb dues noves estacions: Montigalà i Sant Crist. Una fita que, considera, ha sigut possible gràcies al consens de partits i ciutadania; un fet que a Badalona ha resultat ser gairebé una anomalia. "Tenim un problema molt gran: la inestabilitat política. En cinc anys, cinc alcaldes, dues mocions de censura i un batlle que es veu obligat a dimitir". A més, en la darrera dècada s'han aprovat només dos pressupostos i l'Ajuntament ha de gestionar una pròrroga de la pròrroga *ad infinitum*. "És un descontrol, qualsevol nou contracte és una dificultat i els partits discuteixen constantment per tot", sintetitza.

Fa dotze anys que el Consistori no convoca un Consell de Ciutat amb les entitats, i haurien de ser anuals. Una participació nul·la que podria millorar amb la fàbrica Mobba, després del desallotjament dels artistes que hi residien des del 2005: "Tenim un debat obert que entre tots hauríem de resoldre ja: o la consolidem com a equipament, o la tirem a terra per fer un parc".

Text: **DAVID GARCÍA MATEU**
Foto: **MANEL SALA-9 BARRIS IMATGE**

L'Hospital Germans Trias i Pujol és el centre sanitari de referència de Badalona i atén, en conjunt, 800.000 persones de les comarques del Barcelonès i el Maresme. Està ubicat a la muntanya de Can Ruti, en ple pulmó verd, allunyat de la voràgine de la quarta ciutat més poblada de Catalunya. Però aquesta virtut és també l'origen del seu principal escull: les dificultats per accedir a les instal·lacions. Per arribar-hi, només hi ha dues opcions: l'autobús o el cotxe. Tot i l'ampliació de línies de bus dels darrers anys, el veïnat de l'entorn continua considerant que són insuficients. I accedir-hi en vehicle privat no és gaire millor: a les hores punta -principalment entre les 8 i les 12 hores-, l'aparcament s'omple dels cotxes dels treballadors de l'hospital, i queda poc espai per als pacients i els familiars que els acompanyen.

> Aparcar al centre hospitalari que dona servei al Barcelonès nord i el Maresme és una odisea, i el transport públic, escàs

"Ningú no va a Can Ruti per gust, hi va per necessitat", lamenta Julio Molina, el president de la Federació d'Associacions de Veïns de Badalona (Favb). L'activista recorda que la població s'ha incrementat els darrers anys, així com els serveis que el Campus Can Ruti ofereix, però que això no ha anat acompanyat d'una millora de la mobilitat a la zona. "S'han reforçat les línies d'autobús, però són totalment insuficients", remarca. "Durant molt de temps, els usuaris que venien de Santa Coloma de Gramenet havien de fer una ruta per tot Badalona per arribar a l'hospital", recorda Molina.

Quan hi arribarà el metro?

Un dels projectes que porta en el calaix des de fa molts anys és el perllongament de la línia 2 del metro per fer-la arribar fins a Can Ruti. El Pla Director d'Infraestructures (PDI) 2001-2010 incloïa l'ampliació de la xarxa des de Pep Ventura fins al Germans Trias i Pujol, passant pels barris del Centre, Casagemes i Morera. Les variacions del projecte van fer que per arribar a Can Ruti l'opció més viable fos un metro lleuger, en superfície, que connectaria Morera i l'hospital. El 2010, després d'anys d'espera, s'inaugurava l'estació Badalona Pompeu Fabra, al centre de la ciutat, però de la resta d'estacions no se'n va tornar a saber més. El PDI 2011-2020 encara incloïa aquesta ampliació de la xarxa ferroviària, però en el pla vigent, el de 2021-2030, ja ha desaparegut.

"L'han eliminat del PDI sense comptar amb nosaltres", denuncia Molina. Per al president de la Favb badalonina, "el metro ha d'arribar a Can Ruti". L'activista assegura que és l'única solució per resoldre el problema. Des de la Taula de Mobilitat de la Federació, han fet arribar al·legacions al PDI, amb el suport de l'Ajuntament de Badalona, reclamant la incorporació del perllongament del metro fins a Can Ruti, però aquestes no han estat acceptades. A Badalona se senten decebuts. "Ens tenen totalment oblidats", manté Molina. I és que la finalització de la línia 9 -el gran projecte ferroviari dels darrers anys- ha passat per davant de les línies que ja estaven projectades. "Tenim esperança, per això hi treballem des del 2010", apunta Diego Guerrero, membre de la Taula de la Mobilitat.

Aparcar, una missió impossible

L'altra opció per arribar a Can Ruti és el vehicle privat. L'hospital compta amb unes dues mil places d'aparcament -les dues-centes darreres afegides l'abril del 2019 sota l'heliport-, però en les primeres hores del matí es calcula que unes 1.700 són ocupades pels mateixos treballadors del centre. Això provoca que entre les 8 i les 12 hores no deixin de veure's cotxes fent voltes per l'aparcament, provant fortuna. En algunes ocasions es produeixen "enfrontaments verbals, i a vegades físics, per les disputes per una plaça d'aparcament", manté Guerrero. A això cal sumar-hi que, amb l'arribada de la pandèmia de covid, s'han hagut d'eliminar algunes places per crear espais sanitaris annexos.

Retorn al pàrquing de pagament?

"El transport públic és just, però és que el problema de l'aparcament és molt greu", agrega el president de la Favb. Fa anys es va posar sobre la taula tornar a instaurar el pagament a l'aparcament de Can Ruti, per fomentar la rotació. Una mesura que mai va tirar endavant pel rebuig de les entitats veïnals. I és que l'any 1999 va ser, precisament, la lluita veïnal la que va aconseguir que el pàrquing deixés de ser de pagament. "Fer-lo de pagament no solucionaria res, perquè les places continuen sent les mateixes. La situació és cada vegada pitjor, perquè el campus no deixa d'ampliar-se i de rebre cada cop més usuaris i treballadors", assegura el president de la Favb.

> Aparcar al centre hospitalari que dona servei al Barcelonès nord i el Maresme és una odisea, i el transport públic, escàs

Un campus sanitari de referència

Amb els 2.500 professionals que hi treballen, l'Hospital Germans Trias i Pujol atén la població de Badalona i els municipis de l'entorn. Però, a més, l'atenció de diverses especialitats fa que el centre sigui referència per a 1,2 milions d'habitants. L'hospital es troba enmig del Campus Can Ruti i engloba altres centres de referència vinculats al sistema sanitari, tant pel que fa a la investigació com a la docència, com l'Institut de Recerca Germans Trias. A més, en aquesta àrea biomèdica en plena expansió s'hi pot trobar l'Institut Guttmann, l'Institut de Medicina Predictiva i Personalitzada del Càncer o l'Institut Josep Carreras d'Investigació contra la Leucèmia, inaugurat fa quatre anys.

MANEL SALA 'ULLS'-9 BARRIS IMATGE

Els cotxes col·lapsen l'aparcament del Campus Can Ruti, a Badalona, un dimecres a primera hora del matí.

MARC JAVIERRE

El mural de l'espai de recursos per a dones La Ciba inclou referències històriques a la lluita feminista.

Santa Coloma entoma les problemàtiques de les dones

ANAÏS BARNOLAS SOTERAS

La Ciba és un espai de recursos per a dones, innovació i economia feminista, ubicat en l'antiga fàbrica farmacèutica del mateix nom i que es va inaugurar fa dos anys a Santa Coloma de Gramenet. "Les dones no s'inserien laboralment amb tanta facilitat com els homes perquè no es podien desplaçar fora de la ciutat a la recerca de feina si tenien responsabilitats de cura", argumenta Zaida Muxí, arquitecta i ex-directora d'Urbanisme i Habitatge de l'ajuntament colomenc. Per això, un dels objectius d'aquest equipament municipal va ser també el de "crear oportunitats", afegeix Muxí.

L'espai, que canalitza les polítiques públiques feministes de la localitat, va requerir una inversió inicial de més de tres milions d'euros. "Algunes persones qüestionaven aquesta despesa, però ningú no ho fa quan es construeixen camps de futbol", recorda Muxí. Avui estan en funcionament la planta baixa, on hi ha la sala d'actes i exposicions, i la subterrània, on s'ha instal·lat el Centre de Documentació i Memòria de les Dones i el Centre d'Informació i Atenció integral a les Dones (CIRD), un dels projectes més destacats de l'equipament. "Estem desenvolupant un model que va des de l'atenció fins a la prevenció. Rebem moltes peticions de dones que necessiten fer consultes jurídiques sobre la separació o l'herència, o que viuen situacions abusives i necessiten acompanyament", explica Silvia Migueiz, directora de la Ciba. També aborden les demandes de noies menors d'edat: "Treballem les masculinitats i l'autoestima", agrega.

En l'actualitat, s'està duent a terme la segona fase de recuperació de la fàbrica, amb una inversió de més de quatre milions d'euros, que inclou les dues plantes superiors, que haurien d'estar disponibles el març del 2023. S'hi oferirà un espai residencial per cobrir situacions d'urgència, així com aules per dur a terme tallers formatius i espais de *coworking*. Les usuàries que s'hi estiguin formant o estiguin treballant, comptaran amb el servei de l'àrea infantil, que ja està en marxa, per poder deixar les criatures.

> La remodelació de la plaça d'en Baró, fa tres anys, va servir per assajar l'aplicació d'un urbanisme amb perspectiva de gènere

La participació de les dones és un dels objectius de la Ciba. Mostra d'això és el mural distintiu *Temps de Dones*, d'Irantzu Lekue, que hi ha a la façana de l'edifici i que és fruit del treball comunitari entre col·lectius locals i el Consell de Dones -que reuneix perfils de diferents àmbits i que és un òrgan consultiu i informatiu del Consistori-. "Hi havia dones que volien que la part rural hi estigués representada; també que hi apareguessin referents de la ciutat i internacionals; i altres volien que quedés plasmat el moment històric en què les dones van segrestar un autobús per reclamar que el transport arribés a tots els barris", recorda Migueiz.

Urbanisme en clau feminista

A Santa Coloma de Gramenet han volgut aplicar polítiques públiques feministes de manera transversal, més enllà de l'àrea d'igualtat. Per exemple, en l'urbanisme. "Les ciutats estan construïdes amb una mirada androcèntrica i això repercuteix en què no es tenen en compte necessitats com ara la seguretat o la il·luminació dels carrers", manté Maribel Cárdenas, directora de Polítiques d'Igualtat de l'ajuntament colomenc.

L'aposta per l'urbanisme feminista com a motor de canvi va començar a rodar fa tres anys amb la remodelació de la plaça d'en Baró. "La gent no feia ús d'aquest espai perquè des de fora no tenia visibilitat", recorda Muxí. L'urbanisme amb perspectiva de gènere implica tenir en compte el parer de tots els agents implicats, per això el procés de participació va incloure dues sessions de reflexió amb gent gran i persones cuidadores d'infants i una amb els nens i nenes de cinquè de primària de l'escola Torre Balldovina. A partir dels resultats obtinguts, les arquitectes d'Equal Sarre van dissenyar una plaça oberta, visible, que fomenta el joc no estereotipat, amb més arbustos, arbres i zones confortables.

En la mateixa línia es va impulsar el projecte Empatitzem. "L'espai central del pati el fan servir pocs nens que juguen a pilota, i la resta de nens i nenes es queden als racons", apunta Muxí. Els infants van dir-hi la seva i l'ús del pati "es va reorganitzar perquè tingués una dimensió igualitària i coeducativa", afirma Cárdenas.

De la Xarxa Violeta als punts liles

Una altra iniciativa en clau de dona i amb la implicació del veïnat és el projecte Santa Coloma Xarxa Violeta, que compta amb la participació d'uns tres-cents establiments -entre els quals hi ha locals d'oci nocturn, benzineres i farmàcies-. Si alguna persona pateix una agressió masclista, es pot adreçar a qualsevol comerç de la xarxa, que, quan calgui, s'encarregarà d'activar el protocol d'actuació i coordinació professional. Iniciatives similars s'han començat a implantar en altres municipis metropolitans. A Barcelona, per exemple, la Favb va començar a desenvolupar el 2021 una xarxa de punts liles al Besòs i el Maresme, que preveu ampliar a altres barris al llarg del 2022.

Santa Coloma de Gramenet té una llarga història de reivindicacions veïnals que no acaben de resoldre's, des de la finalització del parc de Can Zam, una proclama que es remunta als anys vuitanta, fins a la demanda d'unir les parades de metro de Trinitat Nova i Trinitat Vella per millorar les connexions amb Barcelona. Tomàs Fernández, president de la Federació d'Associacions Veïnals de Santa Coloma de Gramenet, repassa les lluites enquistades d'una població que comparteix problemes amb la resta de municipis metropolitans, com ara el tancament de sucursals bancàries i la pujada del preu de la llum.

"Volem un espai polivalent", diu Fernández quant al parc de Can Zam. I reconeix que hi ha dos punts de vista ben diferenciats. Per una banda, la Plataforma en Defensa de la Serra de Marina i Can Zam advoca per un parc frondós ple d'arbres; i per l'altra, les associacions veïnals aposten per un espai on fer diverses activitats, com ara concerts i festes populars. Encara que el parc ha experimentat millores, Fernández explica: "No tenim múscul financer per fer front a la terminació", i se'n lamenta. Indica que és important disposar d'aquest espai en una ciutat on la població no surt els caps de setmana i el necessita per desconnectar.

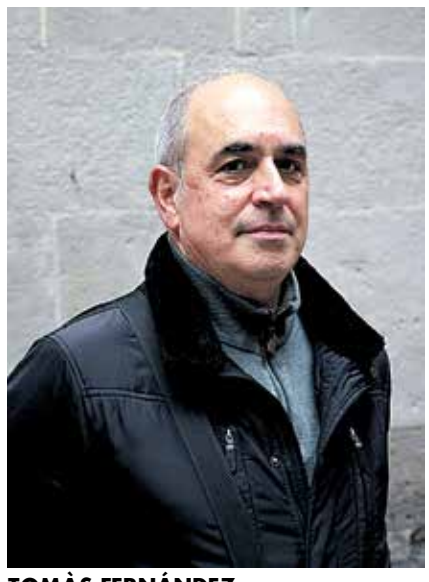

TOMÀS FERNÁNDEZ
PRESIDENT DE LA FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS VEÏNALS DE SANTA COLOMA DE GRAMENET

> "La situació de la població migrada és un copia i enganxa de la dels anys 60 i 70"

Una altra demanda veïnal que ve de lluny és la millora de les connexions entre les dues riberes del riu Besòs. En aquest cas, també s'han experimentat millores, però no han estat suficients. "La distància entre pont i pont hauria de millorar", diu Fernández, que aposta per la construcció de passos pacificats oberts només a vianants. La població colomenca també es queixa d'altres connexions deficients: amb l'hospital de Can Ruti i amb Nou Barris. Per això demanen la unió de les parades de metro de Trinitat Nova i Trinitat Vella i de Fondo i Pompeu Fabra.

"Viuen a infrahabitatges", diu Fernández quan parla de la població migrant arribada d'altres continents, amb la qual no han estat capaços d'entendre's, situació que lamenta. Ell, que advoca per la seva regularització, afegeix: "És un copia i enganxa de la situació dels anys seixanta i setanta, amb la migració dins d'Espanya". Els anys passen a Santa Coloma, però hi ha desajustos i reivindicacions que semblen aturades en el temps.

Text: **ÁLVARO CARRETÓN**
Foto: **MARC JAVIERRE**

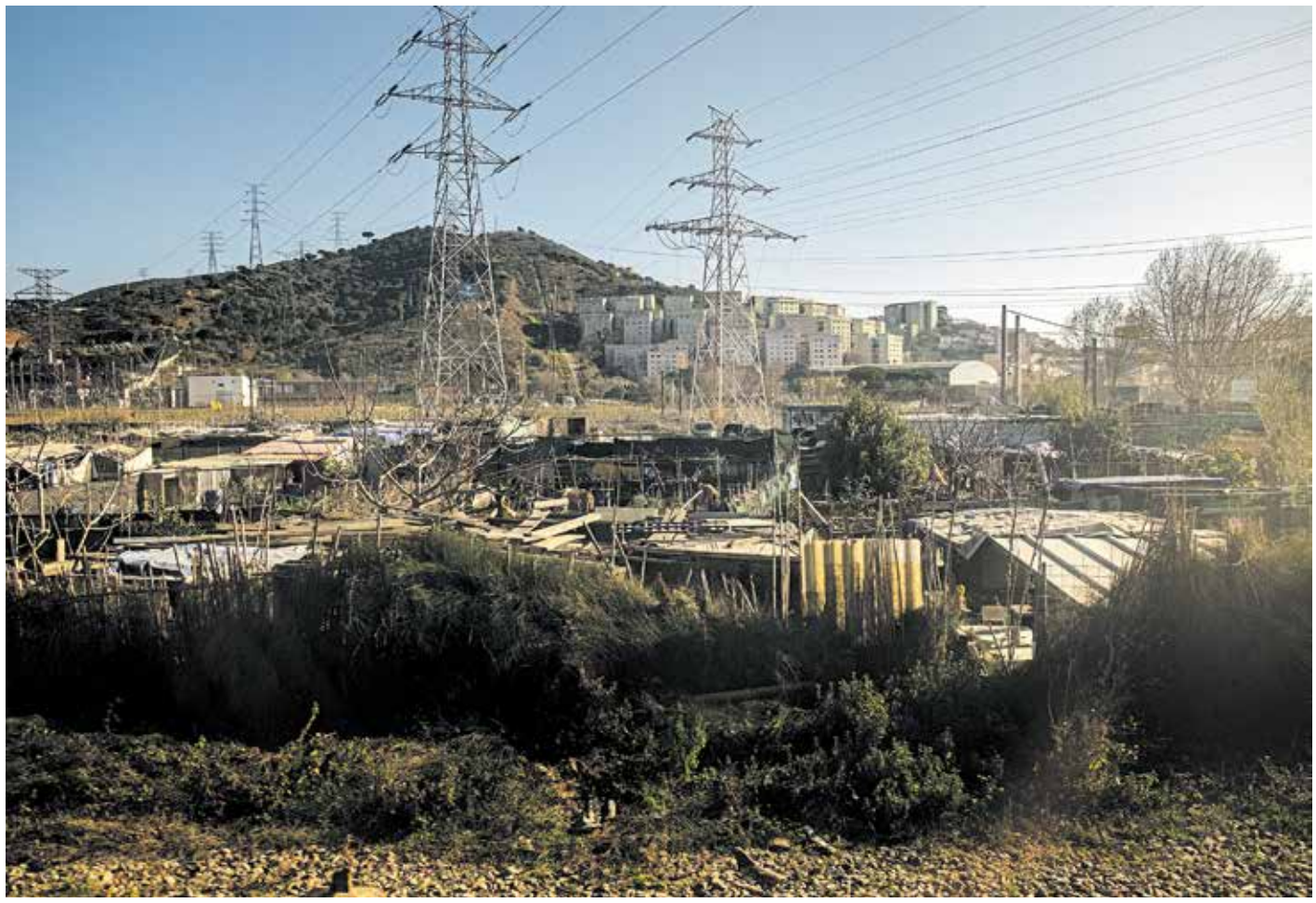

MARC JAVIERRE

Un dels assentaments d'infrahabitatge registrats al terme municipal de Montcada i Reixac.

El barraquisme no ha desaparegut a Montcada

ERIC MONER

Dècades després de l'enderrocament dels assentaments de barraques del Somorrostro, la Riera Magòria o la Perona, a Barcelona, el fenomen persisteix als afores de la capital catalana. A Montcada i Reixac, s'alça un conjunt de 500 barraques distribuïdes entre les riberes esquerra i dreta del riu Besòs i que ocupa més de 23 hectàrees. Els seus orígens es remunten a la dècada dels anys noranta, quan amb el permís dels propietaris dels terrenys es van fer horts amb casetes per a les eines. Progressivament, es van construir barraques fins arribar al conglomerat actual, amb carrers i numeració pròpia.

La realitat del territori és heterogènia. Mentre que alguns només hi tenen el seu hort, d'altres habiten la zona perquè no tenen possibilitat d'accedir a un habitatge. El 9 de gener passat, una parella que residia a l'assentament, la Jessica i en Munir, va morir per inhalació de fum quan s'escalfaven amb una estufa casolana a la barraca on vivien, sense les condicions de ventilació correctes. Ambdós vivien des de feia dos anys a l'enclavament, després de ser expulsats d'un pis que ocupaven a Santa Coloma de Gramenet i no trobar un habitatge on viure. L'accident va visibilitzar les males condicions en què viuen els pobladors de l'assentament i les raons socioeconòmiques que s'amaguen darrere del fenomen.

"No és un problema exclusiu de Montcada, sinó que afecta tot l'eix Besòs. L'assentament és conseqüència de la manca d'habitatge accessible i la vulnerabilitat de l'àrea", denuncia José Luis Conejero, representant de Montcada i Reixac a la Coordinadora Veïnal del Baix Besòs. Segons un informe del 2021 de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans, l'eix Besòs és el territori amb major concentració de pobresa de l'àrea metropolitana de Barcelona. La Generalitat calcula que a Catalunya hi ha 10.000 persones sense llar o residint a emplaçaments irregulars. La coordinadora demana a les administracions públiques que solucionin el problema, des del vessant urbanístic i també social. "Si s'eliminen les barraques però no es dona una solució als seus habitants, només desplaçarem el conflicte", expressa Conejero.

Tot i haver poques dades de la zona, fonts policials informen de l'existència d'activitats irregulars, com el desmantellament de vehicles. Sergi Argelés, membre de l'entitat ecologista La Màquia, informa del perill mediambiental que comporta l'assentament en l'entorn natural on s'ubica: "Els residus que es poden generar suposen una contaminació del sòl i els aqüífers, i una ocupació de l'espai que té un impacte en la flora i la fauna".

> La mort d'una parella per inhalació de fum en un assentament de Montcada i Reixac reobre un debat que traspassa el municipi

El corredor ecològic del Besòs és una àrea de migració d'aus i altres espècies. L'activista considera que convertir la zona en una ampliació del parc de la Serralada de Marina enriquiria el territori, en funcionar com a connector entre el riu i el parc.

L'Ajuntament de Montcada i Reixac desconeix quanta gent viu als terrenys, però li consta que una desena dels residents empadronats al municipi ha demanat ajuda als Serveis Socials. La dada, però, no reflecteix la magnitud del problema, ja que hi ha habitants que provenen d'altres localitats. "Molta gent que no està empadronada no s'acosta als Serveis Socials perquè sap que no els atendran, per por d'acabar a un CIE (Centre d'Internament d'Estrangers) o perquè temen la retirada de custòdia dels seus fills", declarava Albert Sales, investigador de l'Institut d'Estudis Metropolitans i Regionals de Barcelona en una entrevista a *La Directa*.

El Consorci del Besòs, un òrgan integrat pels ajuntaments dels municipis del Baix Besòs, calcula en tres milions d'euros el cost de desmantellar la part més gran de l'enclavament de Montcada, de 400 barraques. El Consistori nega poder assumir l'operació en solitari i des de feia temps reclamava l'acció d'administracions supramunicipals. "És una problemàtica social i mediambiental que va més enllà de l'àmbit municipal i està vinculada al fet que continuem sent el pati del darrere de la gran metròpoli", declara Laura Campos (ECP), alcaldessa de Montcada.

Persitència de l'infrahabitatge

L'impacte social i mediàtic de la mort de la Jessica i en Munir va generar una resposta institucional. El delegat del Govern de la Generalitat a Barcelona, Toni Morral, va proposar crear una taula transversal, integrada per diverses Administracions i ens, per plantejar l'enderrocament de les barraques, la recuperació ambiental del territori i la reubicació de les famílies en habitatges. "Es tracta d'una comissió específica, no només de Montcada, perquè necessitem un pla d'actuació per abordar una problemàtica d'alta complexitat social, territorial i de seguretat", informa Morral. El primer pas per a la resolució ha sigut la incorporació de la Generalitat al Consorci del Besòs.

El barraquisme és un conflicte social i ecològic que persisteix al municipi. En els últims anys, el Consorci del Parc de Collserola ha retirat barraques ubicades al turó de Montcada i al torrent de Can Tapioles. Avui, el Consistori té localitzats tres grans emplaçaments de barraques, però n'existeixen altres de més petits fragmentats pel terme municipal. El problema de l'infrahabitatge segueix present a l'àrea metropolitana. Tot i recordar les condicions de vida de mitjan segle XX, és una qüestió d'actualitat.

La fragmentació del municipi per les vies ferroviàries i les autopistes, l'accés a la sanitat pública o la realitat del barraquisme són alguns dels reptes a què s'enfronta l'activisme veïnal de Montcada i Reixac (Vallès Occidental). La Federació d'Associacions de Veïns de Montcada i Reixac (FAVMiR) es va crear a principi dels anys noranta del segle XX amb l'objectiu d'integrar i coordinar les dotze associacions veïnals que la formen. "Amb l'ens es van iniciar les primeres grans lluites a Montcada", declara Antonio Cera, president de l'entitat des del 2007. "Porto quinze anys i espero el relleu", bromeja l'activista, qui també és un dels fundadors de l'Associació de Veïns de Can Cuiàs, barri on resideix.

La lluita insígnia de la Federació és la recuperació de les urgències nocturnes al CAP Montcada i Reixac. El servei es va perdre el 2011, arran de les retallades, i suposa que els montcadencs i montcadenques han d'acudir a centres sanitaris d'altres localitats per ser atesos. Des de llavors, la plataforma organitza cada dijous manifestacions davant del CAP i ha protagonitzat episodis com ara tancaments nocturns al centre per reclamar el retorn del servei. Una dècada de

ANTONIO CERA
PRESIDENT DE LA FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS DE VEÏNS DE MONTCADA I REIXAC (FAVMIR)

"La reobertura de les urgències del CAP serà un estímul després d'onze anys de lluita"

lluita després, el desembre del 2021, En Comú Podem va anunciar el pacte amb la Generalitat de Catalunya per recuperar les urgències nocturnes, recollit als pressupostos autonòmics. "Si es reobren, seria un estímul per a la Federació i els seus onze anys de lluita", expressa Cera.

Una nova victòria per a l'activisme veïnal, liderat per la Plataforma Tracte Just Soterrament i al qual la FAVMiR s'hi adhereix, és la inclusió en els pressupostos de l'Estat del soterrament de la línia R2 de Rodalies, que divideix el municipi. Una línia que ha ocasionat 176 víctimes mortals. L'elevat trànsit de trens és tot un obstacle per a la mobilitat, amb els passos a nivell que connecten zones de la ciutat.

Sobre el futur del moviment veïnal, Cera considera que és necessària una major implicació ciutadana: "Hi ha crisi d'identitat veïnal, cada vegada hi ha menys gent disposada a sacrificar el seu temps. El repte és generar una major participació". "Insistim que no hem de deixar de batallar; el nostre lema és que la lluita comença als barris", afegeix l'activista.

Text: Eric Moner
Foto: Marc Javierre

Un riu que vol recuperar la vida

SERGI GARCÍA
MEMBRE DE GALANTHUS

Gandhi deia que la grandesa d'una nació i el seu progrés moral es mesura per la forma en què hom tracta els animals, i tal vegada tenia raó, sempre que els animals siguin en realitat tots els animals. Una variació d'aquest pensament seria dir que la grandesa d'una nació i el seu progrés moral es mesura per la forma en què es tracten els seus rius, que no són sinó una metàfora de la vida i de tot el que conté.

En les escenes finals de la novel·la *El Jarama* (1956) de Sánchez Ferlosio, l'empleat d'un berenador d'una zona de banys escombra tota la brutícia, llaunes, papers, burilles de cigarretes del cap de setmana, l'acumula i la llença al corrent del riu, que havia d'empassar-se indiferent aquesta ofensa, igual que el Besòs, que va arribar a ser una claveguera a força d'ofenses contínues.

Els anys setanta i els vuitanta del segle XX van ser el moment culminant de la degradació d'aquest riu que neix de la unió del Congost i del Mogent a Montornès del Vallès, i que, després de recórrer 17 quilòmetres d'un pendent relativament pronunciat, desemboca en el Mare Nostrum a Sant Adrià de Besòs. Els infants dels barris riberencs, si baixaven al riu a jugar, ho feien arrufant el nas, i si escrutaven les aigües negres, veien com a molt una espècie de cuc maldestre que treia una mena de trompa fora de l'aigua per respirar -un dípter del gènere *Eristalis*-; fins i tot, els més agosarats, inconscients, el creuaven durant els estiatges, quan tota l'aigua que portava era la que sortia directament d'indústries i clavegueres, i es divertien tot esquivant les merdes que el riu escopia al mar i que ells, segons Pérez Andújar en el seu deliciós *Paseos con mi madre* (2011), anomenaven *submarins*. El progrés econòmic el guanyaven uns i el pagaven els altres.

La llúdriga fa incursions des de riu amunt i ha arribat a la desembocadura, i les tortugues de rierol s'estan recuperant

La dècada d'inflexió de l'estat del riu són els anys noranta. La implantació progressiva de la xarxa de depuració d'aigües residuals, més una legislació ambiental menys permissiva que obligava les empreses contaminants a adoptar mesures de control dels seus abocaments, va fer que les aigües del riu, que havien arribat a servir, segles enrere, per sadollar la set de la ciutat de Barcelona, tornessin a fluir una mica més netes.

A final dels noranta, un projecte sufragat en la seva major part per la Comunitat Europea va canviar la fesomia del riu i la llera: es van plantar helòfits en parcel·les del marge dret, que feien de depuració terciària dels efluents de l'estació depuradora de Montcada i Reixac; des de Can Zam (Santa Coloma de Gramenet) al pont del ferrocarril (Sant Adrià), es va convertir la llera en un passeig fluvial amb grans extensions de gespa, i carrils per a les bicis i els vianants; es van retirar les mastodòntiques torres de la línia d'alta tensió i es va repoblar amb espècies de vegetació autòctona de ribera el sector final, aquell que podria recordar, vagament i succinta, que tot allò havia estat un delta, on els senyors feudals de la Barcelona medieval tenien els seus vedats de caça i on les vernedes d'antuvi van ser suplantades pels populosos barris d'avui.

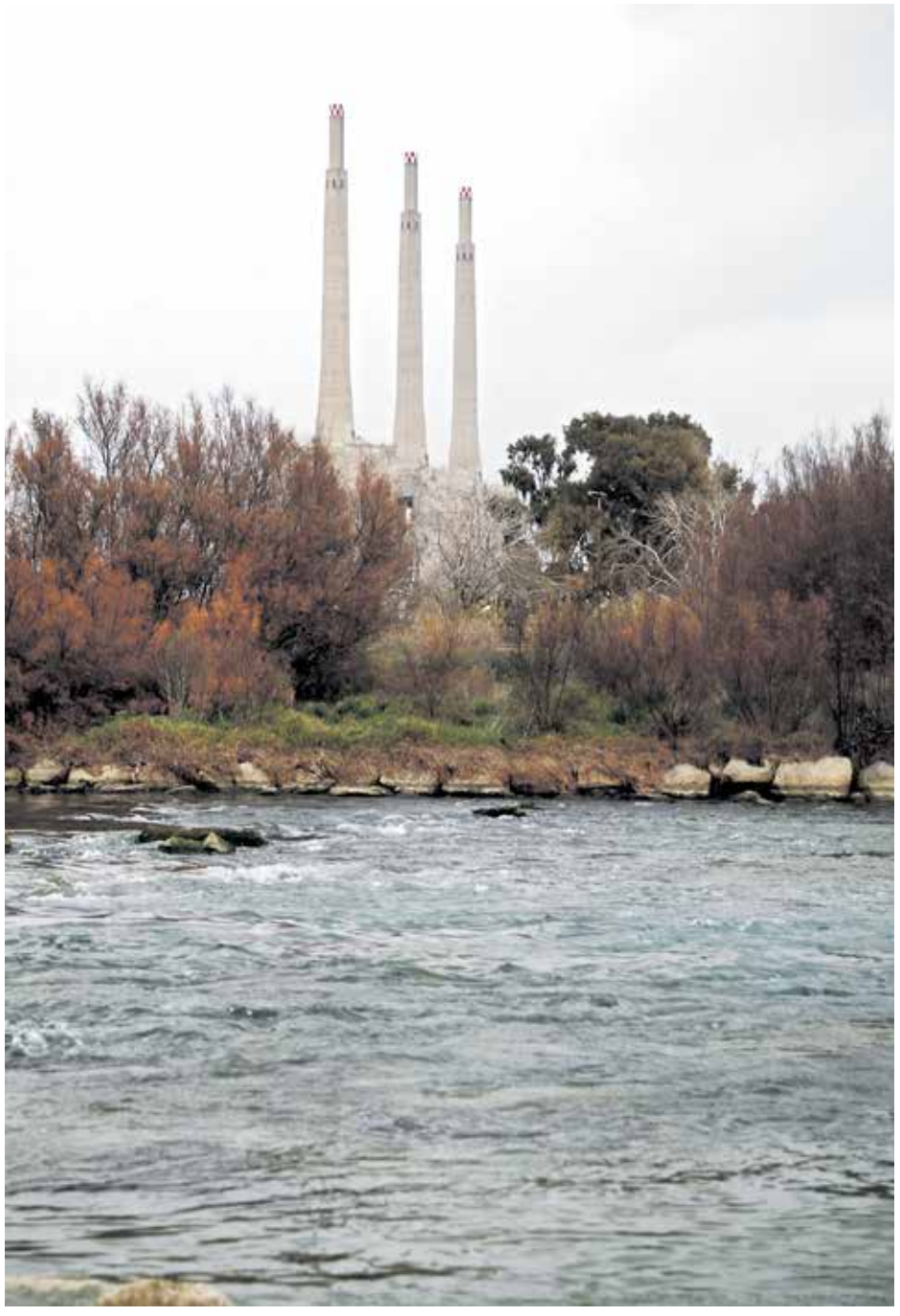

IGNASI R. RENOM

I. R. R.

GALANTHUS-ARXIU

A l'esquerra, el riu Besòs i la seva flora. A dalt, un conill corre per una de les riberes. A sota, una carpa, unes bagres i una anguila morts per l'abocament de la fàbrica Montornés del Vallès el 2019

Humanitat versus biodiversitat

Aquesta restauració fluvial ha acostat la ciutadania a un riu al qual se li donava l'esquena quasi per imperatiu legal, i això és un èxit. És cert que la seva canalització, inaugurada l'any 1975 i que encaixonava el corredor fluvial en un espai de 135 metres, no deixava marge per a gaires floritures. Però hi ha una gran diferència entre la secció de Montcada i part de la de Santa Coloma, en què el curs del riu dibuixa un seguit de meandres -un disseny més proper al seu aspecte natural-, i la resta fins a pràcticament la desembocadura, en què flueix per un canal central rectilini. La manca tan acusada de zones verdes en els municipis riberencs va inclinar la balança vers aquest tipus de solució, més afí a un parc urbà amb equipaments.

D'altra banda, els calaixos de depuració són un monocultiu de canyís (*Phragmites australis*), i actualment, a causa de l'envelliment de la planta, la funció depuradora s'ha vist reduïda, a més, per motius relacionats amb la profusió de mosquits en determinades èpoques de l'any, uns mosquits que en realitat són quironòmids, que no piquen, però que semblen mosquits, i com que semblen mosquits piquen en el subconscient. Per aquest motiu, doncs, aquests calaixos es deixen secs en moltes ocasions, de forma que els possibles beneficis quant a la biodiversitat queden minvats notablement.

Els projectes del futur immediat, alguns en execució, com el refugi de biodiversitat de Santa Coloma, tendeixen a dotar de més biodiversitat florística i d'heterogeneïtat d'espais els marges del riu.

Malgrat tot, i gràcies a la millora de la qualitat hídrica, la recuperació és innegable. Quan van aparèixer els primers peixos va ser tot un esdeveniment, i això que eren carpes, peixos exòtics. Actualment, s'han citat fins a set espècies al tram final, com l'anguila, la bagra o fins i tot el llopet de riu, un peix endèmic ibèric introduït al Besòs. El miracle no s'acaba aquí, sinó que ha continuat amb la llúdriga, que fa incursions des de riu amunt i ha arribat en alguna ocasió a la desembocadura, o les tortugues de rierol, que s'estan recuperant. No obstant això, els principals beneficiaris del nou Besòs són els ocells: al riu s'han registrat fins a 250 espècies, la major part ocells de pas que utilitzen el riu per alimentar-se o descansar, això quan no els empaiten els gossos que la gent porta deslligats i que, entre corredissa i corredissa, no dubten en llençar-se a l'aigua. També amb el civisme i el respecte es mesura la grandesa d'una nació.

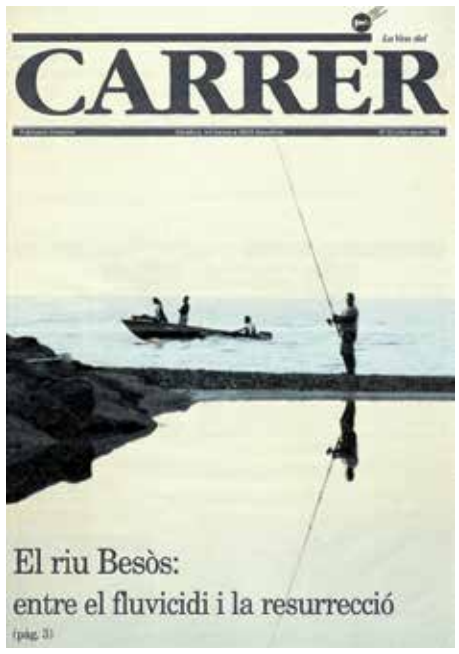

La resurrecció

"El riu Besòs: entre el fluvicidi i la resurrecció" era el titular de portada del *Carrer* número 52, del juliol del 1998. La foto, d'Ignasi R. Renom -que també firma la potada d'aquest número-, mostra un pescador a la desembocadura del riu. A dintre, el periodista Josep Maria Huertas informava de les millores del tram entre Montcada i Reixac i Santa Coloma de Gramenet. La part final, però, restava a l'espera de nous ajuts de la Unió Europea o de l'Estat. "Així és com una selva natural i sovint difícil de penetrar encara conviu amb les escombraries [...], tot esperant l'hora de la redempció". La resurrecció del Besòs va requerir ben bé dues dècades. Una cursa de fons, i d'obstacles, com l'incendi el 2019 d'una fàbrica a Montornès del Vallès, que va provocar l'abocament de residus perillosos al riu. ***Redacció***

PUBLIREPORTATGE

Oberta la inscripció per accedir a un dels 70 nous habitatges protegits

Nova oportunitat per accedir a un sostre digne i assequible. La cooperativa **FEM CIUTAT** desenvoluparà una nova promoció de 70 habitatges protegits al sector de Llevant de Viladecans. Un barri de nova construcció que tot just s'ha començat a aixecar -s'espera que la urbanització dels carrers i serveis finalitzi a finals d'aquest any- i on l'edifici de **FEM CIUTAT** començarà a prendre forma cap a la primavera del 2023.

Però quins seran els inquilins d'aquesta nova promoció d'habitatge protegit? Aquells que es vulguin inscriure al sorteig i se'ls adjudiqui un de la setantena de pisos que allotjarà el bloc de dues escales i set plantes. Més concretament, 63 d'aquests habitatges comptaran amb tres dormitoris, dos banys, un safareig, una cuina-menjador i una terrassa. En cas que l'interessat no necessiti tant d'espai, també hi haurà set pisos molt similars, però que en lloc de tenir tres dormitoris en tindran dos i en comptes de disposar de dos banys tindran un. Sigui un pis o altre, però, del que sí que disposaran tots ells serà de plaça d'aparcament i traster inclosos.

Promoció d'habitatges protegits al sector de Llevant de Viladecans

Cal tenir en compte que el termini per presentar la sol·licitud per adjudicar-se un dels habitatges finalitzarà el dia 31 de març, ja que està previst que el sorteig se celebri el 28 d'abril següent. Què cal presentar per inscriure's? Allò que determina la llei i normativa concurrent: estar inscrit en el Registre de Sol·licitants d'HPO, ser major d'edat, estar empadronat en un municipi català des d'abans del 31 de desembre del 2021 i no ser titular de ple domini o d'un dret real d'ús o gaudi sobre algun altre habitatge. En cas de ser propietari, el valor cadastral d'aquest immoble no podrà superar el 40% del de l'habitatge protegit.

Respecte als requisits econòmics, per accedir als habitatges de Règim Especial el nivell màxim d'ingressos que pot tenir la unitat familiar no podrà superar 2,5 vegades l'IRSC (Indicador de Renda de Suficiència de Catalunya). En canvi, pel que fa als habitatges de Règim General no es podrà superar més de 5 vegades l'IRSC, i en el cas dels habitatges de Preu Concertat, l'IRSC no es podrà superar més de 6,5 vegades. Tots ells, en relació als ingressos obtinguts l'any 2020.

Més projectes en marxa

A banda de la promoció d'habitatge protegit a Viladecans, FEM CIUTAT encara manté oberta la possibilitat d'accedir a un dels 19 habitatges que s'han començat a construir al carrer de Sant Ferran 39-43 de Sabadell. Una oferta a la qual se sumaran els 46 habitatges de lloguer assequible que s'aixecaran al número 26 del carrer de Binèfar de Barcelona. En aquest darrer cas, la cooperativa d'habitatge assequible preveu que els habitatges no s'adjudicaran fins a finals del 2024 mitjançant el Registre de sol·licitants d'habitatge protegit en lloguer a Barcelona. Tot un ventall d'actuacions i promocions que situen a la cooperativa FEM CIUTAT com una de les principals promotores d'habitatge protegit assequible del país en totes les seves modalitats. Per poder seguir totes les promocions que desenvolupa l'entitat només cal dirigir-se a la seva plana web (femciutat.cat). Un espai virtual des d'on tothom es pot donar d'alta per rebre directament les darreres novetats o inscriure's fins i tot en els sortejos que puguin sorgir.

FEM CIUTAT
COOPERATIVA D'HABITATGES

Almogàvers, 199 local
08018 Barcelona (Spain)
(+34) 93 488 20 10
info@solucionshabitat.com

Solucions

26 *Rutes de memòria LGTBI*

27 *America Sánchez i Barcelona*

28 *El ball de les escultures*

CARRERS

Referent de la crònica judicial i gran veu radiofònica, Carrer *recorda José Martí Gómez, mort el 22 de febrer, per la seva proximitat als barris i l'empatia amb els més vulnerables*

Martí Gómez, sabates brutes i vida bonica

MARC ANDREU

"Que soni Raimon i que el Huertas no parli al meu funeral". És l'encàrrec que José Martí Gómez (Morella, 1937-Barcelona, 2022) va fer fa molts anys al seu amic i també periodista de *La Vanguardia* Eugeni Madueño. Com aquest va interpretar aleshores i va explicar el 24 de febrer passat al tanatori de les Corts, el que en realitat volia dir Martí Gómez era això: "Impedeix que el Huertas llegeixi el meu epitafi, perquè em dirà tants elogis que segur que ficarà la pota". El Martí -així el coneixien els amics i així signava ell les cartes, correus i dedicatòries; tot i que sempre firmava els articles amb els dos cognoms, per la seva mare- va morir el

PEPE ENCINAS

José Martí Gómez davant d'una anella olímpica en procés de construcció, el 1988

De la mà dels seus amics Huertas, Fabre i Candel, Martí va conèixer la realitat dels barris i del barraquisme

22 de febrer del 2022. Al funeral va sonar Raimon. També Leonard Cohen. I, òbviament, no va parlar Josep Maria Huertas Claveria, mort el 2007. Però sí que es va parlar d'ell.

Al fons de l'encàrrec de Martí no hi havia epitafi autopreparat ni falsa modèstia, sinó solidaritat i sintonia amb el seu millor amic, de qui el 2016 va deixar escrit, a les memòries *El oficio más hermoso del mundo*, editades quan Huertas ja feia gairebé una dècada que era mort: "Lo quiero de carne y hueso, no momificado como un hombre perfecto. No lo fue nunca. Fue mucho mejor que eso: fue una persona a un tiempo fuerte y débil, que gozó y sufrió". Una mica com el mateix Martí, periodista integral -Madueño *dixit*- a qui, en paraules de Carles Geli a *El País*, "el protegia el seu pessimisme clarividents, una mirada escorada cap al que és sentimental, exportada de la seva pròpia manera de ser, una predisposició a no jutjar ni condemnar, i una ironia esmolada per una tendresa que amb prou feines podia camuflar el fum de la seva pipa".

Olfacte periodístic

En qualsevol cas, l'antiga advertència perquè Huertas no parlés al funeral obeïa potser també a la voluntat eterna de preservar un dels secrets que expliquen el millor

P. E.

Huertas, Martí Gómez i Candel a Castelldefels, als anys vuitanta

ofici del món: la necessitat "d'embrutar-se les sabates". Així és com Martí Gómez va descriure sempre l'acció de trepitjar barris i carrers, única manera d'adquirir la sensibilitat, de satisfer la curiositat i d'exercitar l'olfacte periodístic necessaris, al costat d'una infatigable capacitat de treball, per poder exercir bé l'ofici. Les sabates també eren clau en la mítica secció "La sala de los pasos perdidos", d'*El Correo Catalán*, que exemplifica la mena de periodisme, el de crònica judicial, pel qual Martí es va donar a conèixer. Això va ser abans d'exercir de corresponsal de premsa a Londres o d'esdevenir gran veu radiofònica en programes de la SER com l'*Hora 25*, que tancava signant "El bestiario" amb Josep Ramoneda; *La Ventana* de Gemma Nierga o l'*A vivir* de Javier del Pino.

Al llibre del 1988 *Amor y sangre en la oficina*, brillant antologia de la crònica judicial, hi ha una petjada que prova l'origen de Martí Gómez en el periodisme de sabates brutes. És al penúltim capítol, que porta el títol candelià de "Los chicos de la banda mueren sin ser felices", i diu així: "Las barracas del Campo de la Bota fueron derruidas un día pero lo que se ofreció a las familias que allí vivían fue un habitáculo todavía más marginado: el hacinamiento en el barrio de La Mina. De las barracas unifamiliares los jóvenes pasaron al piso en un rascacielos levantado en un barrio que carecía de escuelas, de campos para practicar deportes, de cualquier tipo de salida para el ocio de una niñez y una adolescencia sin ningún control familiar. Otras familias buscarían acomodo en Hospitalet. La delincuencia juvenil conoció en la Barcelona de aquellos años fronterizos entre el hambre y el desarrollo la gran expansión de los barrios periféricos. Las ciudades dormitorio, les llamaron los urbanistas y los sociólogos".

Un dels primers 'huertamaros'

De la mà dels seus amics Huertas, Jaume Fabre i Paco Candel, el Martí va conèixer la realitat dels barris i del barraquisme i, fins i tot, el 1969 va signar amb els dos primers el llibre *El Montjuïc del segle XX*. De fet, quan el 1971 Joan de Sagarra va encunyar el gentilici *huertamaro* va ser, inicialment, per etiquetar el trio professional que formaven Huertas, Fabre i Martí Gómez, i que ben aviat va definir tots aquells periodistes de tarannà crític i amb sensibilitat pels temes socials, cosa que requeria, és clar, "embrutar-se les sabates". O el que és el mateix: no trepitjar les redaccions -i encara menys els despatxos- més que els carrers, amb la seva gent, que és on s'aconsegueixen les millors històries del periodisme.

"Recorrer el mundo del barraquismo de los años setenta, tan distinto al de hoy; entonces era duro, pero había esperanza. Hoy esa esperanza no existe en las viejas naves en las que se hacinan los deheredados", va escriure Martí Gómez al capítol dedicat al reportatge, "el género rey del periodismo", de les seves memòries. Una antologia d'aquell reporterisme la va recopilar el 2012 Jaume Fabre i la van editar la Favb i l'Ajuntament de Barcelona a la *Guia informal de la Barcelona dels anys 70*, amb textos de Huertas Claveria i Martí Gómez publicats entre 1970 i 1974 a *El Correo Catalán*, *Tele/eXprés*, *Destino* i *Presència*. Segurament,

"El periodisme m'ha permès estar al matí a les barraques de Montjuïc i a la tarda als salons del Ritz", deia

però, el text més desconegut de Martí Gómez, autoeditat el 1996 amb Josep Marcé i Fort, és el llibre *Centre Social de Sants: una experiència asociativa*. En la millor escola huertamara, el Martí va escriure la història del moviment veïnal de Sants pels vincles que tenia amb la parròquia de Sant Medir i perquè, com va explicar en una entrevista al número 41 de *Carrer*, durant els anys seixanta ell va participar "en el combatiu periodisme de barris".

Compromís sense idealització

En aquella entrevista del 1996, titulada "La gran premsa s'equivoca deixant de banda els barris", el Martí ens va dir coses com aquesta: "Agraeixo al periodisme que m'hagi permès estar al matí a les barraques de Montjuïc i a la tarda en una recepció als salons del Ritz. Observant diversos mons tens més capacitat de comprensió. Cosa que no vol dir que no estiguis compromès amb un d'aquests mons. En el meu cas, el dels marginats. Però no cal idealitzar-los. Una de les decepcions més grans mentre vaig estar de corresponsal a Anglaterra va ser descobrir com de brutal pot arribar a ser la classe obrera". O com aquesta altra: "La crisi i la precarietat laboral fa

PASSA A LA PÀGINA 26

VE DE LA PÀGINA 25

que ningú es vulgui complicar la vida amb temes conflictius, i la mediocritat de molts quadres periodístics no ajuda gens a què això canviï".

No era el seu cas; no era gens mediocre i, si calia, es complicava la vida amb temes conflictius. Quina gran crònica no n'hagués fet del seu propi funeral... I no perquè coincidís amb el mateix dia en què va començar la que podria ser la tercera guerra mundial, sinó perquè hagués explicat l'última anècdota impagable de les seves. Entre familiars, amics i la vella guàrdia periodística de l'ofici -el més jove era Jordi Évole-, i en un tanatori on només es van deixar veure discretament dos polítics -tot un senyor de Barcelona com Xavier Trias i tota una alcaldessa com Ada Colau, asseguda a la tercera fila, just davant d'Andrés Naya-, el Martí hagués comentat que només

PEPE ENCINAS
Martí, a la redacció, el 1988. A sota, un dels seus llibres

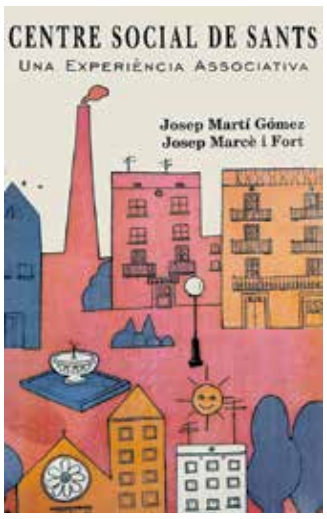

una autoritat presidencial va enviar un telegrama oficial de condol a la seva família. I no era ni el president de Catalunya ni el d'Espanya. Tampoc el de l'Espanyol.

Com tants altres *off the record*, el Martí potser hagués preservat el nom de l'autoritat política, però el seu telegrama l'hauria estripat segur. Per llançar-li com una bola de paper al seu amic Huertas. "Ets feliç?", li hauria preguntat ell, que és com el Huertas saludava sempre als amics. La resposta del Martí està al darrer missatge del compte de Twitter que li havia obert un net seu, i que porta data del matí de la seva mort: "La vida és bonica". El colofó, a mode de recordatori de funeral, és d'un escriptor catòlic molt estimat -i entrevistat- per Martí Gómez: "No has de tenir por. L'amor no s'acaba, només pel fet que no ens veiem". Paraula de Graham Greene.

Rutes per recuperar la memòria LGTBI

En els darrers anys han sorgit a Barcelona recorreguts que repassen la memòria històrica de lesbianes, gais, bisexuals, transsexuals i intersexuals: recorden els espais de relació, la repressió, la lluita per les llibertats

IGNASI R. RENOM
La ruta a càrrec de Carme Pollina i Thais Morales passa per davant d'El Molino, al Paral·lel

V. CANET

Barcelona ha estat pionera en la lluita per l'alliberament sexual i de gènere. No en va, la primera organització de l'Estat, el Movimiento Español de Liberación Homosexual (MELH), va sorgir a la ciutat a les darreries del franquisme. A més, la primera manifestació de l'Orgull a Espanya va ser també a Barcelona: es va produir el 26 de juny del 1977 i va recórrer les Rambles. Tot aquest bagatge ha cristal·litzat en els darrers anys en una sèrie de rutes al voltant de la història de les persones LGBTI. Les primeres les van impulsar -farà poc més de deu anys-, per una banda, Leopold Estapé, autor del blog *L'Armari Obert*, sobre història del col·lectiu, i, per l'altra, les periodistes Carme Pollina i Thais Morales, autores del llibre *Gent de ploma i marabú: geografia LGBT+ de Barcelona* (2019), editat per l'Ajuntament.

En els darrers dos o tres anys n'han sorgit de noves: les del Centre LGTBI, encarregades a Salvador Lou, llicenciat en història que ja fa rutes de temàtica social amb la marca Barcelona Rebelde, i les impulsades per organitzacions LGBTI anticapitalistes: la Crida LGBTI i el 28J Autònom. Pollina creu que el *boom* que s'ha produït en els darrers anys té a veure amb un fet concret: "Ens hem adonat que la nostra història, que no està inclosa en la història oficial, l'hem de posar en valor i transmetre". Tot i que les que es fan regularment són les del Centre LGTBI i la Ruta LGBTI de Pollina i Morales, la resta, però, tenen perspectives de tornar a repetir-se o fer-ne de noves.

Un tema per explorar

La majoria de les rutes s'han centrat en Ciutat Vella, però la història del col·lectiu no se circumscriu només aquí: "Al Gòtic, a Gràcia, a l'Eixample o a Sants també hi ha històries LGBTI ben interessants", assenyala David Jiménez, de la Crida LGBTI, que afegeix que potser mereixerien rutes pròpies. Pel que fa al moment històric, pràcticament totes s'han centrat en el segle XX: els anys vint i trenta, amb la vida del Paral·lel i els espais de trobada; el franquisme, la transició, els anys vuitanta i noranta i els primers 2000, en què se sol fer una referència a les llibertats assolides i a allò que queda pendent.

Només Estapé, que no té rutes predefinides sinó que les fa per encàrrec, fa esment a períodes més amplis: "Intento apropar la Barcelona medieval o com la literatura ha mostrat aquesta diferència. Del *Quixot* a *Vida Privada*, de Pompeu a Paco España, de la Monja Alferes a Raquel Meller, del Conestable de Portugal a Flor de Otoño... Persones, llocs, històries que han fet de Barcelona una capital de la diversitat", explica en el seu blog.

Els espais de trobada de les persones LGBTI tenen una important presència en les rutes, i serveixen per explicar les diferents formes de

> Moltes rutes s'han centrat en Ciutat Vella i tenen parada obligatòria al Paral·lel, el Barri Xino i la Rambla

resistència individual i col·lectiva. Per això, el relat es barreja amb la història del moviment i el repàs de la Barcelona canalla -freqüentada per persones LGBTI- des dels anys vint fins als setanta, i que incloïa el Paral·lel i el Barri Xino. "A les nostres rutes parlem del *fil rosa* que uneix generacions: des de les transformistes del Paral·lel al segle XIX fins a la batuda policial a La Bata de Boatiné al Raval fa uns anys per

I. R. R.
L'estàtua de Raquel Meyer

part dels Mossos d'Esquadra", explica l'activista de la Crida.

Pollina i Morales també han creat una ruta específica sobre dones lesbianes, bisexuals i trans: "Ens va permetre parlar i rescatar de l'oblit a dones lesbianes com Irene Polo, Ana M. Martínez Sagi, Elizabeth Mulder, les dones de La Sal...", enumera Pollina. Les lesbianes han patit repressió a partir del silenciament: les famílies les obligaven a fer-se monges o les enviaven fora de la ciutat, i per això resulta més complex trobar informació sobre elles. La ruta de Lou afegeix la història de les persones LGBTI que van formar part de la història obrera i social de Barcelona. Aborda la relació del col·lectiu amb les transformacions socials que ha viscut la ciutat. Ens posa exemples com la Rosita, travesti que va lluitar al Front d'Aragó amb les milícies republicanes, o com *La Pastora*, intersexual guerrillera maqui que va estar combatent al Maestrat fins als anys seixanta.

Una forma d'activisme?

Per a Francesc -que va participar en l'organització de les rutes del 28J Autònom- aquestes iniciatives són una forma d'activisme. "I un homenatge a qui ha lluitat pels nostres drets", afegeix. I agrega que permeten "establir un vincle sòlid amb les persones que han vingut abans que nosaltres". En molts casos, les rutes organitzades pel 28J Autònom han comptat amb la presència de testimonis directes del moment històric explicat. "Per a nosaltres era necessari que hi participessin i no obviar la seva realitat i experiència", conclou l'activista. Morales, en canvi, es veu més cronista que activista: "Deu ser per la cosa del periodisme".

"He fugit de la idea que la persecució va ser només durant el franquisme i que ara està tot aconseguit", afirma Lou, que a la seua ruta, com fan la Crida i el 28J Autònom, introdueix un discurs crític contra el capitalisme rosa i contra la violència institucional. A la seua ruta es relata com es va perseguir el col·lectiu en plena democràcia fins als anys vuitanta, i s'explica la responsabilitat que va tenir la deixadesa per part de les institucions i les farmacèutiques en les morts per VIH o sida. Per la seua banda, Jiménez assenyala el perill que les dinàmiques més turistificadores vulguen convertir les rutes en un producte més del "capitalisme rosa" i generar un relat més comercial i poc reivindicatiu.

Més enllà del col·lectiu

David Jiménez, de la Crida LGBTI, reclama a les institucions que estenguin aquesta feina de memòria a l'educació i la cultura, "perquè el patrimoni de la lluita i resistència LGBTI no és només de les persones LGBTI". I afegeix: "Quan hem avançat en el reconeixement de drets del col·lectiu, tota la societat ha avançat en drets". Leopold Estapé coincideix amb la idea d'anar més enllà i conclou que l'assignatura pendent és abordar l'especificitat LGBTI al memorial democràtic de la ciutat i al Museu d'Història de Barcelona.

Llibres

Disseny, ‘underground’ (i veïns)

El llibre America Sanchez a Barcelona*, de Julià Guillamon i Albert Planas, repassa les múltiples facetes d’un dels grans noms del disseny a la ciutat*

IGNASI FRANCH

L’exposició que el Palau Robert va dedicar a Juan Carlos Pérez Sánchez va tancar les seves portes, però ens queda el llibre *America Sanchez a Barcelona* co-editat per Galaxia Gutenberg, Archivo Lafuente i l’Ajuntament de Barcelona. Confeccionat per l’escriptor Julià Guillamon i per Albert Planas -col·laborador etern d’aquest professional i artista-, el volum recorre els molt diversos àmbits de creació de l’homenatjat.

Nascut a l’Argentina i establert a la capital catalana des dels anys seixanta del segle passat, Sanchez va ser cartellista de referència de la Barcelona de l’*underground* i també de la ciutat del disseny. I ha estat una figura de la marca gràfica corporativa: des del logo dels Jocs Olímpics de 1992 o del centenari del Futbol Club Barcelona, a la imatge de la cervesera Moritz. També ha treballat la fotografia i el fotomuntatge.

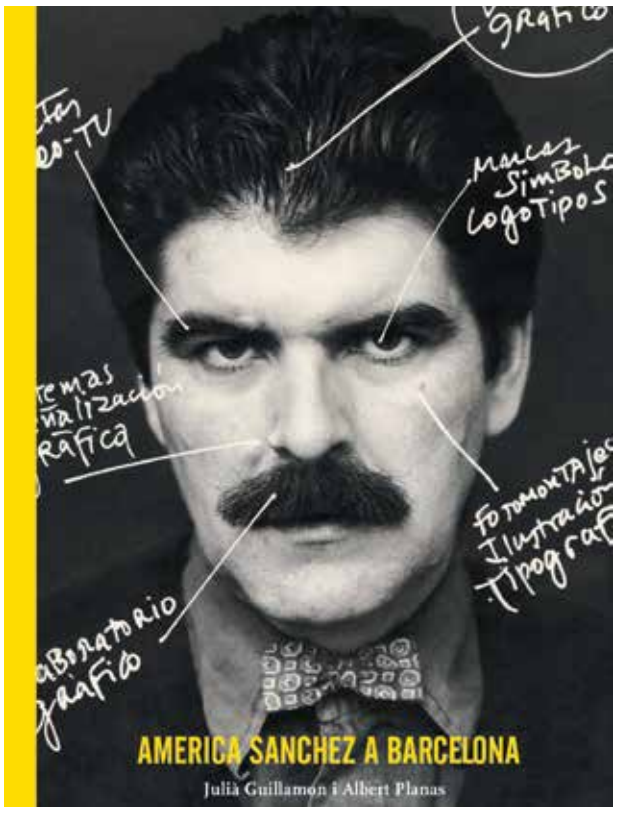

Una producció massiva

El viatge visual que proposen Guillamon i Planas en aquest llibre ha estat concebut i maquetat amb la cura que s’espera quan es tracta de repassar la trajectòria professional d’un mestre del disseny gràfic. Se’ns introdueix en el llegat torrencial d’un artista professional que ha generat una producció massiva en diferents suports, amb intencions diverses i sota circumstàncies molt diferents: la cultura popular i la cultura institucional, la restauració, l’esport i les empreses de diversos sectors.

Més atípics, i molt interessants, resulten els textos. Estan allunyats de la pretensió d’objectivitat enciclopèdica tan habitual en la retòrica museística. L’artista respon les preguntes de Guillamon amb explicacions, anècdotes i interioritats amb aires de *making of*. Perquè Sanchez no solament parla de les idees que el movien i del procés creatiu que es posava en marxa en cada projecte i de les tècniques que emprava. Sovint, també evoca les circumstàncies i els paisatges humans que rodejaven el projecte. I repassa, de manera sovint autocrítica, els resultats. D’aquesta manera, s’ofereix una mirada a les interioritats de les astúcies, els enginys i les tècniques abocades a la creació.

Una ciutat feta logo

America Sánchez a Barcelona

Julià Guillamon i Albert Planas

Galaxia Gutenberg, Archivo Lafuente i Ajuntament de Barcelona, 2021

288 pàgines

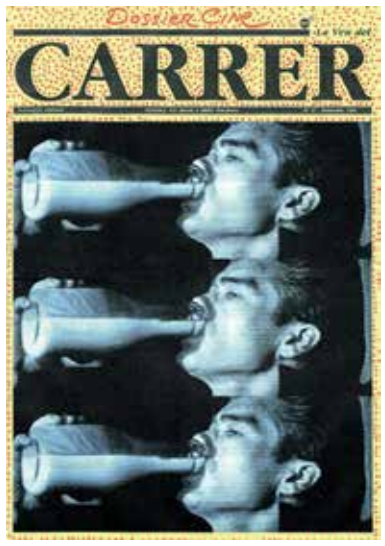

A dalt, dues portades de *Carrer* firmades pel dissenyador America Sánchez, inclosa la del número 136, dedicada a les eleccions municipals del 2015

A prop dels barris i de ‘Carrer’

Al llarg de les dècades, America Sanchez ha col·laborat a la revista *Carrer* amb sis portades: des del número 37 -de desembre de 1995- fins el número 136 -de maig de 2015-. Cap d’elles, però, surt al llibre. L’última, que mostrava a una persona en una bicicleta amb un sidecar on hi havia un gosset, podia interpretar-se com una sàtira sobre el paper de la ciutadania en el procés electoral. Som les mascotes de la democràcia representativa? La filòloga i activista Roser Argemí, històrica membre del consell assessor de la publicació, no s’atreveix a descodificar la imatge: “No voldria interpretar el que un artista ens va posar al davant. Va ser polèmica, però a ell li va semblar adient”.

Argemí destaca la disponibilitat que ha tingut Sanchez. “Ell sempre deia que sí quan algú de *Carrer*, que normalment era l’Andrés Naya, pensava que se li podia encarregar una cosa”, explica. I aquest no era l’únic front en què l’artista mirava de col·laborar amb el moviment veïnal. Sanchez ha dissenyat cartells per a l’Associació de Veïns i Veïnes de Vallvidrera, i es va implicar en la preparació d’un llibre sobre els cinquantè aniversari de l’entitat. “Sempre ha estat molt predisposat a ajudar”, afirma Argemí, que creu possible vincular aquesta disponibilitat amb l’esperit dels polititzats anys setanta del segle passat: “Suposo que manteníem el mateix esperit d’aleshores. Gent com l’America Sanchez o Vázquez Montalbán ens han ajudat sempre”.

Còmics

La conquesta de les vuit hores en vinyetes

I. F.

El guionista Pepe Gálvez i el dibuixant Alfons López duen dècades col·laborant en la creació de còmics. La seva nova proposta, *8hores: el Noi del Sucre i la vaga de la Canadenca*, té una evident vocació divulgativa. Els dos autors empren la figura de l’anarcosindicalista Salvador Seguí com a columna vertebral d’un capbussament en uns temps de conflictivitat social extrema: els viscuts a la Barcelona de principi del segle XX. El volum tracta del moviment obrer i, especialment, del sindicalisme que va lluitar -a través de les vagues i també de l’acció violenta, depenent dels sectors i les circumstàncies- per la millora de les condicions de vida de les persones treballadores.

La vaga de la Canadenca, que va tenir lloc el 1919 i va contribuir decisivament a l’adopció -problemàtica, no exempta d’obstaculitzacions- de la jornada de vuit hores diàries de treball, és un dels centres de l’àlbum. Durant el relat, els autors encreuen la crònica biogràfica personal -de Seguí- i la crònica històrica col·lectiva -de la lluita social per la jornada de vuit hores-, que es barregen de manera inevitable, atès el paper que el Noi del Sucre va jugar en els esdeveniments. Al llarg del camí, els autors opten per incloure pàgines de text -il·lustrat- que potencien l’explicació del context a Catalunya i a un món que entrava i sortia de la Primera Guerra Mundial.

La decisió d’apostar per aquests textos complementaris pot generar dubtes difícils de resoldre. S’hauria pogut integrar part d’aquest flux d’informació dins de la narració, o l’intent hauria suposat un increment de l’artificiositat de les escenes i la proliferació de diàlegs massa explicatius? En tot cas, la decisió ratifica l’aposta per un còmic amb funció divulgativa, de petit assaig dibuixat.

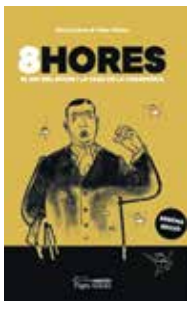

Temps de conflicte social

8hores: el Noi del Sucre i la vaga de la Canadenca

Alfons López i Pepe Gálvez

Pagès Editors, 2021

102 pàgines

En l’àmbit estètic, destaca un López tan brillant com és habitual en el traç i en el disseny de personatges, complementats per continguts brins d’expressionisme en les arquitectures o els paisatges -com quan dibuixa, de manera mínima, uns arbres nus de la tardor barcelonina-. El dibuixant també brilla com a colorista sobri i efectiu a l’hora d’aprofitar les oportunitats limitades d’una impressió a dues tintes. Juntament amb el negre, apareix un color mostassa que remet al to sípia de les fotografies antigues.

El ball de les escultures

A Barcelona és costum portar l'art públic d'un costat a l'altre. L'últim cas, el de 'L'Escullera' de Plensa, reubicada a la Prosperitat

JAUME FABRE
PERIODISTA I HISTORIADOR

JOAN MOREJÓN

Una peça de 'L'Escullera' de Jaume Plensa, durant la segona reubicació a la Prosperitat. Al fons, l'emplaçament inicial, al Verdum

L'Escullera, de Jaume Plensa, torna a lluir prop d'on va ser posada per primer cop fa 24 anys. És una obra monumental, amb tres grans formes vagament humanes, inaugurada el febrer del 1988 a la plaça de Francesc Layret, al Verdum. Onze anys més tard, en fer-s'hi un aparcament subterrani, es van traslladar les tres peces, desfent el conjunt i posant-les separades, en diferents nivells, a la nova rambla al carrer de Conflent, a la Prosperitat, a l'altre costat de la Via Júlia. Des d'aquell 1999 han sofert tota mena de vexacions pels vàndals de torn, que les tenien massa a l'abast. Servien de cendrer, de paperera, d'urinari, de base per a grafits.

Però el seu desterrament s'ha acabat. Han tornat a ser aplegades tal com les va pensar l'autor. I s'ha fet en un nou espai que ha unit les places Layret i Ángel Pestaña, creant un magnífic seguit de jardins, estanys, cortines d'aigua i una rambla. Hi ha, a més de l'obra de Plensa, l'escultura de 18 metres d'alçada dedicada *Als nous catalans*, de Sergi Aguilar, i també un monument a Josep Anselm Clavé, símbol igualment de la idea "d'un sol poble".

L'obra de Plensa és una de les que hi ha a Barcelona amb les seves peces desarticulades en algun moment i repartides per diferents indrets. Però és la primera que ha vist reagrupades les diverses figures per retornar a la idea original de l'autor. Vegem-ne algunes de les que no han tingut aquesta sort.

Dues fonts esmicolades

L'escultor Joan Borrell i Nicolau no va perdonar mai que el 1931 l'Ajuntament desmuntés la seva Font de l'Aurora, que dos anys abans havia estat aixecada a la part alta dels jardinets de Gràcia. Era una obra monumental, de grans dimensions, formada per quatre columnes altes i deu escultures situades en un estany. No va agradar als veïns, que trobaven que era un tap entre el seu barri i l'Eixample barceloní, i el Consistori va cedir a les queixes populars. Les peces que formaven el monument van seguir després un complicat recorregut itinerant per la ciutat, separades, amb períodes d'estada als magatzems municipals i, en algun cas, la seva destrucció per aprofitar-ne el bronze. Ara, segueixen disperses en places i parcs. Qui en vulgui un detall complet pot trobar-lo a l'entrada de la Font de l'Aurora de la Wikipèdia, en un molt bon article, precís i entenedor.

> El monument al doctor Robert va passar de la plaça Universitat a la de Tetuán, previ pas pel magatzem

Un altre monument imponent que va ser trossejat i no ha tornat a ser recuperat en la seva forma original fou la Font del Vell. Era una estructura força aparatosa en forma de piràmide truncada, al capdamunt de la qual hi havia una figura de la deessa Minerva portant un escut amb les armes de Barcelona, que va fer Salvador Gurri. A la base hi havia quatre fornícules, en una de les quals s'hi va posar una gran estàtua d'un vell assegut, obra de Damià Campeny, que representa els rius que abasteixen d'aigua Barcelona. Ambdues estàtues es van fer en pedra i es van col·locar el 1816 a la Rambla, al lloc on ara hi ha el monument a Serafí Pitarra. No se sap perquè, el 1819 es va desmuntar la font, però el 1877 es va tornar a aixecar al Parc de la Ciutadella. Mentre va ser-hi, algú li va trencar el nas al vell, i per això va passar a ser conegut popularment com *El Xato*. Al cap d'uns anys va ser desmuntada definitivament. La Minerva va passar de la Ciutadella al Museu Marítim, on va estar fins que el 2002 la van portar als magatzems municipals, on segueix. L'estàtua del vell xato va estar al magatzem fins que el 1975 el van tornar a la llum pública posant-lo sobre un gran pedestal a la plaça de Sants.

Els castigats del franquisme

Diferent és el cas dels monuments desmuntats pel franquisme per motius clarament polítics i guardats en un magatzem fins a la fi de la dictadura. Alguns van retornar al seu lloc original en arribar la democràcia, com el monument a Francesc Layret i el de Pau Claris, i altres van haver-se de muntar de nou en un altre lloc, com el monument del doctor Robert, que de l'emplaçament original a la plaça Universitat va passar a la de Tetuan. En tots dos casos van ser restituïts a la forma original. El monument a la República, en canvi, trossejat en part pel franquisme, no ha tornat mai a la seva forma original, tot i que en aquest cas hi ha sortit guanyant, ja que el nou disseny i l'emplaçament a la plaça que portava el nom de Llucmajor, i ara el de la República, és infinitament millor que l'estàtua enfilada a la punta del llapis del Cinc d'Oros tal com va ser concebuda als anys trenta del segle passat.

Durant el franquisme va haver-hi també escultures que no van patir només persecució per motius polítics, sinó que van ser víctimes dels puritans que veuen indecències pertot. A l'obra *L'Empordà*, per exemple. És una obra de l'escultor Ernest Maragall posada el 1961 als Jardinets de Gràcia. Representa dues noies, una nua i l'altra amb poca roba, assegudes a terra una davant de l'altra. Un grapat de nyeu-nyeus van protestar perquè hi veien apologia del lesbianisme i l'estàtua es va haver de retirar. Va estar al magatzem fins que el 1985 es va tornar a posar on havia estat.

També l'escultor Alexandre Calder va patir la persecució dels reaccionaris per la seva obra *Quatre ales*, posada el febrer del 1975 a l'avinguda que encara es deia del General Goded i que ara porta el nom de Pau Casals. Segons explica Francesc Farreras a les seves memòries, "les protestes dels incultes i estúpids veïns d'aquell indret privilegiat van fer que, al cap d'uns dies, l'Ajuntament retirés l'escultura". En assabentar-se de l'afer, el pintor Joan Miró, amic personal de Calder, va demanar que pogués anar a la fundació que estava creant a Montjuïc. I allà segueix.

Dormint uns anys al magatzem

Hi ha altres escultures que no formaven conjunts, però que per raons diverses van ser retirades del lloc on havien estat posades inicialment i guardades en un magatzem fins que, al cap d'uns anys, l'Ajuntament va decidir tornar-les a treure al carrer, però en un lloc diferent d'on havien estat. D'aquestes,

PASSA A LA PÀGINA 27

NÉSTOR BOGAJO

L'escultura de Botero i ara icona del Raval ha viscut quatre trasllats

El llistat no s'acaba!

Hi ha moltes més escultures que han anat voltant per Barcelona, canviades de lloc sovint més d'una vegada. Apart de les esmentades, en un repàs ràpid n'hem trobat una vintena, entre elles la Font de la Caputxeta, que de la plaça de Tetuan va anar a parar al passeig de Sant Joan; el *Monument al Treball*, d'Eudald Serra, que de la Meridiana va anar a parar a Montjuïc; un *Nu Femení*, d'Eulàlia Fàbregas de Sentmenat, dels jardins de Pedralbes als jardins de Joan Maragall, i no seguim perquè l'espai s'acaba i és molt probable que quan llegiu això ja n'hagin canviat de lloc alguna altra.

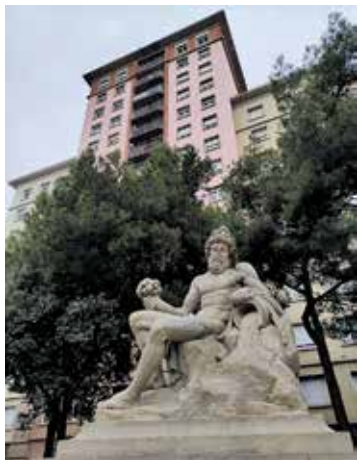

N. B.

'El Xato', una de les peces de la Font del Vell, a la plaça de Sants

VE DE LA PÀGINA 26

les més destacades són dues fonts: la de Neptú i la de les Tres Gràcies.

La Font de Neptú, formada per una figura de Neptú, d'Adrià Ferran, i unes esfinxs de Celdoni Guixà, es va posar el 1826 al moll de la Riba de la Barceloneta. El 1892 la van portar al peu de l'escalinata dreta de la Cascada del Parc. El 1919 va anar al Parc Laribal de Montjuïc. Desmuntada el 1975 en fer-se la Fundació Miró, va estar en un magatzem fins que el 1983 va ser rescatada per posar-la en l'emplaçament actual a la plaça de la Mercè.

La Font de les Tres Gràcies, instal·lada el 1876 a la plaça Reial, va ser desmuntada el 1892 i va dormir uns anys al magatzem. El 1907 la van portar a la Rambla del Poblenou, on va estar fins al 1925, en què la van tornar al seu emplaçament original de la plaça Reial.

Sense passar pel magatzem

A part de les escultures que han hagut de visitar magatzems municipals, n'hi ha d'altres que han anat canviant de lloc sense passar pels magatzems. Les causes són normalment de tipus urbanístic, però n'hi ha d'altres, sovint inexplicables. La xifra és elevada. El primer lloc al *hit parade* dels desplaçats l'ocupa sens dubte el *Gat* de l'escultor colombià Fernando Botero. El seu recorregut va començar al Parc de la Ciutadella, prop de la Cascada, on va estar un parell d'anys. En vigílies dels Jocs Olímpics el van portar a l'Anella Olímpica, prop de l'estadi. Al cap de pocs mesos va ser traslladat, per expressa voluntat de l'autor, ran de la paret posterior de les Drassanes, un lloc obac i inhòspit on tampoc va fer fortuna. Finalment, el 28 de març del 2003, es va traslladar a l'emplaçament actual, a la Rambla del Raval urbanitzada un parell d'anys abans, i es va decidir suprimir-ne la peanya.

Una altra cèlebre escultura viatgera és la Font d'Hèrcules. Inaugurada el 1802 prop del que és ara el passeig de Lluís Companys, quan el 1881 els terrenys de la Ciutadella es van convertir en parc públic va quedar com una peça solitària en retirar-se altres escultures que li feien companyia. El 1929 va ser traslladada a l'encreuament del passeig de Sant Joan amb el carrer de Còrsega, on segueix.

> El 'Gat' de Botero ha estat a la Ciutadella, l'Anella Olímpica, les Drassanes i la Rambla del Raval

La Font de Ceres, inaugurada el 1830 on ara és la cruïlla del passeig de Gràcia amb el carrer de Provença, va ser traslladada el 1874 a la nova plaça de Blasco de Garay, del Poble-sec, actualment anomenada del Sortidor per recordar el pas de la font per allà. Va estar-hi fins al 1913, quan va anar a parar al seu emplaçament actual a la plaça de Sant Jordi de Montjuïc, que començava a urbanitzar-se.

El Monument a Josep Anselm Clavé va ser inaugurat l'any 1888 a Rambla de Catalunya-València. Quan la circulació va augmentar, el monument va esdevenir un destorb i va ser traslladat el 1956 al seu actual emplaçament, al capdamunt del passeig de Sant Joan. Va obligar a moure el monument a Guillem Graell que era allà, que va anar a parar una travessia més avall.

Quaranta anys movent-se en bici per Barcelona

Amics de la Bici porta quatre dècades reivindicant l'ús d'aquest mitjà de transport sostenible en detriment del cotxe

MARC VILLORO

El 1981 queda lluny, quan Amics de la Bici, l'associació que ara celebra 40 anys d'història, va començar a rodar, en un moment en què, en matèria ciclista, tot estava per fer a Barcelona. Moure's en bici a la ciutat era llavors excepcional i els pocs ciclistes que circulaven cada dia destacaven entre els cotxes. Txetxu Martínez i Albert Garcia són dues de les persones que ja es movien en bicicleta als anys vuitanta. I encara ho fan. Martínez va ser un dels tres membres fundadors d'Amics de la Bici, i Garcia està implicat en l'associació des del principi.

Martínez treballava el 1980 a la revista *Integral*, amb redacció a Horta. Hi anava cada dia en bici, igual que Vicenç Bagán i Manuel Díaz, dos companys de feina. Un any més tard, fundaven l'entitat. Martínez anava llavors en una bici de carretera, però des del 1997 en té una d'urbana, ideal per als desplaçaments curts. Si bé la de carretera permet més posicions d'acoblament, "a la ciutat no hi ha un recorregut massa llarg per cansar-se", assegura. Abans l'agafava cada dia; ara ho fa de forma més ocasional. El que més li agrada és circular per la banda mar, al costat de les platges: "Gaudeixes sense fer massa esforç. També m'agrada Collserola, però has d'estar en forma per pujar-hi".

Garcia recorda que va en bici des dels anys setanta. Era corredor aficionat de primera categoria, va deixar de competir i va fer cicloturisme. També va fer de missatger. Ara és "un ciclista que es dedica a la informàtica". "He passat per tots els àmbits i estic involucrat en totes les modalitats: ruta amb alforges, BTT, carretera...", agrega. Avui la continua utilitzant, i per la ciutat es desplaça amb una

DANI CODINA–ARXIU

Ciclistes a la manifestació sota el lema "Recuperem la ciutat", l'11 de juny del 2020

d'adaptada. El moment en què gaudeix més d'agafar-la és a la matinada: "Recorrent la Ribera, el Gòtic, el passeig Marítim o Sant Andreu: és un moment per fruir del silenci dels carrers, anant tranquil·lament amb la bici", comenta.

Anys d'invisibilitat

Amics de la Bici va néixer en una època on l'ús de la bicicleta com a mitjà de transport era escàs, i en què eren pocs els ciclistes que s'aventuraven a circular entre la immensitat del trànsit rodat que poblava els carrers. Al principi, organitzava activitats per fer visible aquest vehicle i promocionar-ne l'ús: trobades a la plaça de Catalunya, per Sant Esteve, rutes culturals i cicloturistes..., i també va editar una publicació trimestral -*El Full de la Bici*-, que es repartia als socis i en botigues de bicicletes. Eren activitats lúdiques, però també amb un caràcter marcadament reivindicatiu. Ho explica Garcia: "Volíem un canvi social motivat per la bici i organitzàvem activitats que no eren sols pro-bicicleta: també eren pro-vianant, per canviar la societat". "Volem societats més humanes i qualsevol activitat lúdica que organitzàvem era reivindicativa", afegeix.

Als anys noranta, la bici estaria més present als carrers, sobretot els caps de setmana. Amics de la Bici celebrava les "24 hores amb bicicleta", una jornada que es va fer durant catorze anys, i reclamava que la bici es pogués dur al metro, carrils bici i rutes segures. Amb el canvi de segle, l'objectiu era fomentar-ne l'ús els dies laborables i s'organitzava l'"Operació Ring-Ring" perquè la bicicleta fos el mitjà de transport per anar al treball, a estudiar, a comprar... Al llarg d'onze anys, a més, es va fer un concurs de fotografia en memòria de Bagán, cofundador de l'entitat i gran aficionat a la fotografia.

Un dels aspectes on més ha incidit l'associació és en garantir la seguretat dels ciclistes. S'han organitzat activitats ben diverses, com ara la manifestació ciclonudista, les campanyes "Fes-te veure" i "Soc fràgil, respecta'm", així com la "Marxa en silenci", una iniciativa mundial per la seguretat dels ciclistes a la qual Amics de la Bici es va adherir l'any 2010, i que és un homenatge silenciós anual als ciclistes morts o ferits.

No val qualsevol carril bici

Però si hi ha un element que dona visibilitat a la presència progressiva de ciclistes als carrers són els carrils bici, cada cop més nombrosos i estesos a la ciutat. "Defensem que n'hi hagi, però que es facin com cal: han de tenir una amplada adequada, d'ús prioritari i que en cruïlles complicades no es penalitzi la bicicleta. A Barcelona es fan molts carrils bici, però no treuen el poder al cotxe, sinó que fan aturar la bicicleta", lamenta Garcia.

Amics de la Bici suma quilòmetres de reivindicació al llarg de quatre dècades i no deixa de fer-ho perquè la mobilitat en bicicleta a Barcelona no posi el fre, sinó que continuï avançant.

Les primeres trobades a la plaça de Catalunya

Les primeres trobades impulsades per Amics de la Bici van tenir lloc el 1981 en aquesta plaça cèntrica. Un cop creada l'entitat, en un mes eren 300 persones les que s'hi aplegaven. Així ho recorda Txetxu Martínez: "Inicialment, vam elaborar pamflets i convocàvem els divendres a les sis de la tarda. De Catalunya sortia el grup per donar una volta pel centre de la ciutat, ocupant carrils de trànsit, aturant-lo. Volíem gaudir de la ciutat anant en bici". Era un acte totalment reivindicatiu amb un missatge clar del paper que havia de tenir la bicicleta. "El trànsit aleshores era insuportable. Volíem reivindicar que la bici era un mitjà de transport i que el cotxe no es podia imposar a tot arreu. Veníem a remoure la consciència de la gent que amb el cotxe podia fer el que volia, i també volíem millorar la situació de la ciutat", explica Martínez.

D. C.–ARXIU

Manifestació al carrer d'Aragó per demanar el carril bici, menys cotxes i menys contaminació, el maig del 1993. Entre els convocants hi havia l'associació Amics de la Bici i la Favb

Associacions de veïns i veïnes de Barcelona i punts de distribució de CARRER

CIUTAT VELLA

Amics de la Rambla
Rambles, 88-94, 3r D
93 317 29 40

Barceloneta
Guítert, 33-35, baixos
93 221 72 44
- Servei planificació (Palau de Mar)
Plaça Pau Vila, 1

Casc Antic
Rec, 27, baixos
93 319 75 65
- CCOO
Via Laietana, 16
- Casal de barri Pou de la Figuera
Sant Pere Més Baix, 70
- Casal de joves Palau Alòs
Sant Pere més Baix, 55

Gòtic
Nou de Sant Francesc, 21
avbarrigotic@gmail.com
- La Bodegueta
Palma de Sant Just, 7
- El Glaciar
Plaça Reial, 7
- Centre Cívic Pati Llimona
Regomir, 3

Nou de la Rambla i Rodalies
Nou de la Rambla, 22
93 301 88 67
- El Cafetí
Sant Rafael, 18
- Ateneu Enciclopèdic Popular
Pg. Sant Joan, 26, 1er, 2a

Parc de l'Escorxador
Aragó, 6, entresòl, 3r dreta

Ronda de Sant Pere
Ronda de Sant Pere, 7
- Col·legi de Periodistes
Rambla de Catalunya, 10

Sagrada Família
Nàpols 268-270
93 459 31 64
- Casal de Barri Espai 210
Carrer de Padilla, 210

Sant Antoni
Avinguda Mistral, 30, bxs.
93 423 93 54
- Confeccions El Rellotge
Comte Borrell, 89
- Celler de l'Estevet
Calàbria, 57
- Pastisseria Bonastre
Tamarit, 136
- Autoservei Navarro
Avinguda Mistral, 6
- Ateneu Layret
Villarroel,49
- USTEC
Ronda Universitat, 29, 5è
- Espai Veïnal Calàbria 66
Calàbria, 66
- Casinet d'Hostafrancs
Rector Triadó, 53

La Satalia
Cariteo, 26
93 329 36 72

Park Güell-la Salut-Sanllehy
Cardener, 45 (casal)
93 210 08 03

Poble Sec
Margarit, 23
93 441 36 65
- Biblioteca Francesc Boix
Blai, 34
- Centre Cívic El Sortidor
Plaça del Sortidor, 1

Polvorí
Segura, s/n
93 432 36 42

Sant Cristòfol-Viv. SEAT
Coure, 8, baixos
93 432 34 71
- Centre Cívic Can Cadena
Mare de Déu del Port, 397
- Centre Cívic El Rellotge
Pg. de Zona Franca, 116
- Centre Cívic La Bàscula
Foc, 128

Triangle de Sants
Masnou, 9, baixos
93 298 81 20

Font del Mont-Vallvidrera
Camí Boscà, 8
asvfontdelmont@gmail.com

Mas Gimbau-Can Castellví
Pg. Solé i Pla, 16-18, int.
avvmagicc@hotmail.com

Mont d'Orsà-Vallvidrera
Reis Catòlics, 16-34 (casal)
93 406 90 53
- Centre Cívic Vallvidrera-Vázquez Montalbán
Reis Catòlics, 16-34

Putxet
Passeig Sant Gervasi, 39-47
avputxet@hotmail.com

Sant Gervasi Sud
Plaça Cardona, 1
associaciosantgervasisud@gmail.com

Sarrià
Canet, 4
93 204 90 58

Tres Torres
Rafael Batlle, 16, tenda 1
93 205 77 89

GRÀCIA

Camp d'en Grassot
Jardins de la Sedeta
Sicília, 321
600 60 36 05
- Poliesportiu Claror Sardenya, 333
- Poliesportiu Perill
Perill, 16-22
- Tradicionàrius
Trav. de Sant Antoni, 6-8
- La Violeta
Maspons, 6
- La Miranda
Av. Coll del Portell, 74
- Espai Jove Fontana
Gran de Gràcia, 190-192
- Consell de la Joventut
Gran de Gràcia, 190

Vallcarca
Bolívar 10, baixos
assembleadevallcarca@gmail.com
- Biblioteca Jaume Fuster
Plaça Lesseps, 20-22

HORTA-GUINARDÓ

Baix Guinardó
Plaça Alfons X, 3
93 436 81 80

Plataforma Can Baró
Josep Serrano, 59-71
93 219 92 24

Carmel
Feijoo, 10-12
93 357 57 48
- Centre Cívic El Carmel
Santuari, 27

Parc de la Vall d'Hebron
Pl. Joan Cornudella, 13
93 428 68 66

Sant Genís dels Agudells
Naïm, 5, tenda 1
93 417 03 67

Taxonera
c/del Besòs, 17 (Hotel d'Entitats)
93 429 68 43

NOU BARRIS

Can Peguera
Vilaseca, 1
93 357 13 33
- IGOP-UAB
Passeig d'Urrutia, 17
- Casal de Barri de Can Peguera
Biure, 1

Ciutat Meridiana
Rasos de Peguera, 210 bis
93 276 30 94
- Centre Cívic Zona Nord
Vallcivera, 14

Guineueta
Rambla Caçador, 1-3
93 428 46 23
- La Masia de la Guineueta
Plaça de ca N'Enseya, 4

Porta
Estudiant 26, baixos
93 359 44 60

Turó de la Peira
Passeig de la Peira, 37, local 12
93 407 21 70
- Can Basté
Pg. de Fabra i Puig, 274
- C. Popular 3 Voltes Rebel
Passeig d'Urrútia, 125

Verdum
Robert Robert, 2
93 276 02 30
- Casal de Barri de Verdum
Luz Casanova, 4

SANT ANDREU

Bon Pastor
Sant Adrià, 101, baixos
93 346 46 18

Congrés Indians
Felip II, 222
93 340 70 12
- Casal de Barri Congrés-Indians
c/ de la Manigua, 25
- Can Clariana Cultural
Carrer de Felip II, 222

La Sagrera
Berenguer de Palou, 64
93 408 13 34
- Biblioteca Marina Clotet
Camp del Ferro, 1.3
- Nau Ivanov
Hondures, 28-30

Trinitat Uneix
Foradada 11, porta A
615 656 450

Trinitat Vella
Mare de Déu de Lorda, 2
93 274 19 58
- C. Cívic de Trinitat Vella
Foradada, 36-38

SANT MARTÍ

Clot-Camp de l'Arpa
Sibelius, 3, baixos
93 232 46 10
- Casal Joan Casanelles
Pl. Joan Casanelles, s/n
- Foment Martinenc
Provença, 595
- CC La Farinera del Clot
Gran Via de les Corts, 837

Diagonal Mar
Selva de Mar, 22-32
93 307 91 20

Front Marítim de Bcn
Taulat, 144, 5è A
frontmaritimbcn@telefonica.net

Gran Via-Perú-Espronceda
Gran Via, 1.002, 8è, 2a
93 308 77 34

La Pau
Concili de Trento, 320
93 313 28 99

Maresme
Rambla Prim, 45
93 266 18 56

Palmera Centre
Maresme, 244, baixos
93 313 30 78

Paraguay-Perú
Gran Via, 1.144, baixos
93 278 06 93
- Casal Ca l'Isidret
Paraguai, 2

Parc
Llull, 1-3
93 221 04 87

Poblenou
Rambla del Poblenou, 49
93 256 38 40
- El Tio Ché
Rambla del Poblenou, 44-46
- Farmàcia Bolívia, 19
- Llibreria Etcètera
Llull, 203
- Casal de Joves del Poblenou
Emília Coranty, 5
- Taula Eix Pere IV
Marroc, 59
- Ateneu La Flor de Maig
Doctor Trueta, 195

Provençals de la Verneda
Dr. Zamenhof, 25, baixos
93 307 46 95

Sant Martí de Provençals
Andrade, 176
93 314 17 04
- C. Cívic de Sant Martí
Selva de Mar, 215

El Besòs
Rambla de Prim, 64-70
93 278 18 62

Verneda Alta
Campo Arriassa, 99
93 314 58 13
- Complex Esportiu Verneda
Binèfar, 10-14

Vila Olímpica
Jaume Vicenç Vives, 6
93 221 93 93
- Casal de Barri Vila Olímpica
Taulat, 3-5

És tira

JORDI LAPEDRA

L'Òstia

L'Òstia
Cermeño, 7, baixos

Raval de Ciutat Vella
Carme, 102
93 441 77 21
- Taller de Músics
Requesens, 5
- El Lokal
Carrer de la Cera, 1

Taula del Raval
Carrer del Salvador, 24
93 442 46 68

Veïns en defensa de la Barcelona Vella
Sèquia, 5-7, bxs 3a
vdbv@telefonica.net

Xarxa Veïnal del Raval
Vistalegre 15, baixos
ravalveinal@gmail.com
- Bar Makinavaja
Carretes, 51

L'EIXAMPLE

Dreta de l'Eixample
València, 302
615 41 80 12
- Cafeteria Anem al Gra
Còrsega, 382

Esquerra de l'Eixample
Calàbria, 262, baixos
93 453 28 79

Fort Pienc
Alí Bei, 94-96
93 231 11 46
- CC Ateneu Fort Pienc
Plaça Fort Pienc, s/n

SANTS-MONTJUÏC

Alerta Poble Sec
Blai 49, 1r, 2a
alerta.poble.sec@gmail.com
- Llibreria la Carbonera
Carrer de Blai, 40

Afectats PERI Turó Font de la Guatlla
Pas Valls 28, baixos
salvemelturo@gmail.com

Badal, Brasil i Bordeta
Daoiz i Velarde, 30
93 491 05 49

Barri de la França
Mare de Déu del Remei, 21, 1r
93 325 08 93

Centre Social de Sants
Olzinelles, 30
93 331 10 07
- Cotxeres de Sants
Sants, 79
- Biblioteca Josep Pons Constitució, 19 (Bloc 11 de Can Batlló)
- CGT
Pare Laínez, 18-24
- La Lleialtat Santsenca
Olzinelles, 31

Font de la Guatlla-Magòria
Rabí Ruben, 22 B
93 424 85 06

Hostafrancs
Callao, 9, baixos
93 421 79 19
- Poliesportiu Espanya Industrial
Muntades, 37

LES CORTS

Barri de la Mercè
Herois del Bruc, 9
- Casal de barri de la Mercè
Torrent de les Roses, 4

Camp Nou
Travessera de les Corts, 94, baixos
93 490 96 54

Les Corts
Trav. de les Corts, 346, 8è, 1a
93 321 75 85
- C. Cívic Tomasa Cuevas Dolors Masferrer i Bosch, 33
- AFA les Corts
c/ del Doctor Ibáñez, 38

Racó de les Corts
Travessera de les Corts, 94, baixos
609 43 50 49

Sant Ramon Nonat
Ptge. Jordi Ferran, 19-21

Xile, avinguda
Av. de Xile, 34, 11, 5è
93 440 35 12
- Can Deu
Plaça de la Concòrdia, 13

Zona Universitària
Jordi Girona s/n
93 401 77 43

SARRIÀ-SANT GERVASI

Can Caralleu
Guarderia, 12
93 280 07 24

Can Rectoret
Bohemis, 23
93 205 04 87

Coll-Vallcarca
Tirsó, 48 local
93 284 28 80
- Centre Cívic d'El Coll Aldea, 15-17
- Casal Cardener
Cardener, 45
- Taller d'Història
Mare de Déu del Coll, 79
- Aula Ambiental Bosc Turull
Passeig de Turull, 2

Gràcia Nord-Vallcarca
Bolívar, 15, 2n
93 211 26 27

Travessera de Dalt
Travessera de Dalt, 6
93 210 52 89
- Lluïsos de Gràcia
Plaça Nord, 7

Vila de Gràcia
Maspons, 6-8 (La Violeta)
93 706 08 81
- Biblioteca Vila de Gràcia
Torrent de l'Olla,104
- Ateneu La Torna
Sant Pere Màrtir, 37, bxs.
- Centre Cívic La Sedeta
Sicília, 321
- Centre Moral de Gràcia
Ros de Olano, 7-9
- Hotel d'Entitats
Providència, 42
- Info-espai
Plaça del Sol, 19-20

Font del Gos
Camí de Cal Notari, s/n
93 428 20 42

Font d'en Fargues
Pedrell, 69, baixos
ffargues@hotmail.com
- Casal Font d'en Fargues
Pedrell, 67

Horta
La Plana, 10, 1r
93 407 20 22
- Centre de Serveis Personals
Plaça Santes Creus, 8
- Centre Cívic Matas i Ramis
Feliu i Codina, 20
- Punt d'informació juvenil
Plaça Eivissa, 17, pral.

Joan Maragall del Guinardó
La Bisbal, 40-42, baixos
93 347 73 10
- Cooperativa Rocaguinarda
Xipré, 13
- Casal Mas Guinardó
Plaça Salvador Riera, 2

La Clota
Av. Cardenal Vidal i Barraquer, 30
93 357 72 59
- Torre Jussana
Av. del Cardenal Vidal i Barraquer, 30

Montbau
Roig Soler, 31, baixos
93 428 29 34
- Ateneu la Bòbila Estudiant, 26-28

Prosperitat
Baltasar Gracián, 24-26
avprospe@prosperitat.org
- Casal de Barri de Prosperitat
Plaça Àngel Pestaña s/n
- Casal de Joves de Prosperitat
Rio de Janeiro, 100

Roquetes
Canteres, 57, baixos
93 359 65 72
- Ateneu Popular 9Barris
Port Lligat, s/n

Torre Baró
Escolapi Càncer, 1
a.vecinostorrebaro@hotmail.com

Torre Llobeta-Vilapicina
Santa Fe, 5, 1r, 4a
93 429 07 06
- CC Torre Llobeta
Santa Fe, 2, bis
- SESE
Joan Alcover, 6
- CC Can Clariana
Felip II, 222

Trinitat Nova
Pedrosa, 21
93 353 88 44
- Casal de Barri de Trinitat Nova- SomLaPera
Garbí, 3
- Nau Bostik
Ferran Turné, 11
- Casal de Barri Torre de la Sagrera
Berenguer de Palou, 64-66

Meridiano Cero
Torroella de Montgrí, 11
93 274 02 72

Navas
Biscaia, 402, baixos
93 340 51 85

Sant Andreu Nord-Tramuntana
Pg Torres i Bages,101-103
93 274 03 34

Sant Andreu del Palomar
Dr. Balari i Jovany, 14
93 345 96 98
- Bar Versalles
Gran de Sant Andreu, 255
- Biblioteca Ignasi Iglesias Segadors, s/n
- Can Guardiola
Cuba, 2
- Centre Cívic St. Andreu
Gran de Sant Andreu, 111
- Districte de Sant Andreu
Plaça Orfila, s/n
- Ateneu l'Harmonia
Carrer de Sant Adrià, 20

Sant Andreu Sud
Virgili, 18
93 346 72 03
- Casal de Barri Can Portabella
Virgili, 18

Un nou **CARRER** a internet www.favb.cat
Modificacions: 93 412 76 00
El pròxim número de **CARRER** sortirà al mes de juny

Breus de barri

L'EIXAMPLE

El BCIN de l'Escola Industrial, a l'espera

La plataforma "Un nou Clínic és possible, salvant el recinte de l'Escola Industrial" va fer al febrer un comunicat en què demanava transparència a les Administracions implicades i que aquestes donessin garanties sobre la futura ampliació de l'hospital, després de constatar que el projecte no avança i que no hi ha una informació clara. També demana que es desbloquegi l'expedient per declarar Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) aquest conjunt urbanístic i arquitectònic.

POBLENOU

La modificació del PGM del 22@, sota la lupa

L'AV Poblenou va fer al febrer una valoració de la proposta d'aprovació provisional de la modificació del Pla General Metropolità per al 22@. Tot i reconèixer que "representa una millora significativa" en aspectes que s'havien plantejat des de les entitats del barri, els continua preocupant el problema de l'habitatge: "La nova proposta suposa un increment important de l'habitatge privat, però nosaltres encara apostem perquè tot el nou habitatge [al 22@] sigui públic i de lloguer".

Interior del palau del Laberint

HORTA

Rehabilitació del palau del parc del Laberint

L'Ajuntament de Barcelona va anunciar a principi del mes de gener la rehabilitació íntegra del palau del marquès d'Alfarràs, al Parc del Laberint d'Horta. El Consistori farà una inversió de 4,1 milions d'euros i la intervenció es durà a terme durant aquest any i el 2023. L'Ajuntament és propietari d'aquest edifici -que està catalogat com a Bé Cultural d'Interès Nacional- des del 1971, però, com va explicar *Carrer* en el número passat, no n'havia afrontat la rehabilitació integral.

PROSPERITAT

El veïnat demana respecte per l'acord de la Ideal Flor

Després de reprendre's el concurs d'idees per a la urbanització del solar de la Ideal Plástica Flor -aturat durant dos anys-, el veïnat de la Prosperitat ha vist com la proposta del Districte de Nou Barris no respecta l'acord al qual es va arribar amb els veïns i entitats, fruit d'un procés participatiu que va durar més de cinc anys. La construcció d'un gran teatre de ciutat hipoteca espais pactats, com el gimnàs, els tallers, l'espai de trobada, els bucs d'assaig musical o els espais de magatzem per a les entitats.

La Favb informa

Set mesures per apuntalar la Primària

REDACCIÓ

La Comissió de Salut de la Favb va presentar el 16 de febrer passat un seguit de mesures per millorar la situació de l'atenció primària. "La pandèmia ha demostrat la necessitat d'un sistema sanitari fort, proper i al servei de la comunitat. Esperàvem un compromís efectiu dels responsables, que aparentment es mostraven disposats a reforçar el sistema, *preocupats* pel deteriorament que detectaven", apunta el comunicat de la Comissió, que,

ALBERT-9 BARRIS IMATGE-ARXIU

El veïnat reivindica els Centres d'Atenció Primària, el maig 2019.

> La Comissió de Salut demana augmentar el pressupost i les plantilles de totes les categories professionals

en canvi, constata que "la nova normalitat promou la desmotivació creixent dels professionals, un creixement molt important de les assegurances privades i que els usuaris abandonem la lluita per un sistema públic de salut de qualitat".

Entre les set mesures concretes proposades, destaquen l'augment del pressupost, destinant a l'atenció primària almenys el 25% del total; l'increment de les plantilles de totes les categories professionals, "per poder atendre la població assignada en tota la cartera de serveis, incloent pediatria, atenció en el domicili i a les persones que viuen en residències, tant en moments puntuals com al final de la vida"; i millorar l'accessibilitat i la presencialitat als centres -"en molts centres no arriba al 50%"-.

La Comissió de Salut de la Favb demana que es faci un ús racional de les noves tecnologies, utilitzant-les en casos puntuals, primant la relació personal i reduint l'escletxa digital "que afecta els més vulnerables". També que es garanteixin els espais físics adequats per als centres, "millorant els espais i accelerant la construcció de nous centres on hagin quedat obsolets o insuficients, planificant-los atenent les noves necessitats"; així com acabar amb la fragmentació i la disgregació de serveis de la cartera de serveis -pediatria, ASSIR, PADES, EAR, ESIC, odontologia, podologia...-, reduint les llistes d'espera.

Per últim, la Comissió proposa la creació de consells de participació a tots els centres de salut per incidir i col·laborar en la millora del seu funcionament. "L'Administració està negant als usuaris el dret a la participació en la governança dels centres", reblen.

Revistes de barri

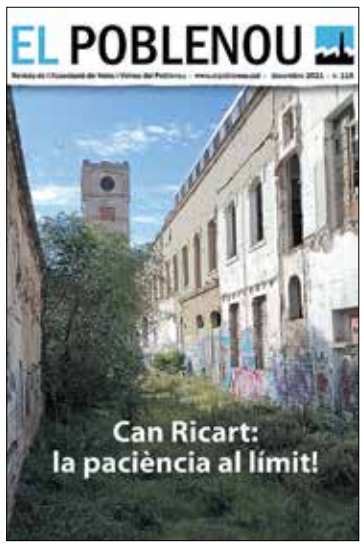

El Poblenou

La revista de l'Associació de Veïns i Veïnes del Poblenou dedica la portada al patrimoni industrial. El text "Can Ricart: la paciència al límit!", inicialment publicat al número 158 de *Carrer*, denuncia la indefinició institucional a l'hora de recuperar un edifici que és Bé Cultural d'Interès Nacional. L'autor de l'article, l'activista veïnal Salvador Clarós, firma també una nota que convida a l'optimisme: "Premi Europa Nostra a la Torre de les Aigües del Besòs", un edifici rehabilitat a petició del teixit associatiu del barri i que ara és seu de l'Arxiu Històric del Poblenou.

SOSI

El butlletí de l'Associació de Veïns del Casc Antic inclou en el número d'hivern del 2021 un extens balanç dels desnonaments a Ciutat Vella el 2020, un any marcat per la crisi sanitària i social fruit de la pandèmia. El text, a càrrec de l'activista pel dret a l'habitatge Katia Carballo, aporta dades que fan feredat: segons la Regidoria de Ciutat Vella, es va intervindre en 239 desnonaments -una xifra incompleta, ja que no mostra els casos en precari, dels quals l'Administració no té coneixement-. El Raval va acumular el 57% dels desnonaments.

El Rebrot

La nova biblioteca Gabriel García Márquez està previst que s'inauguri pels volts de Sant Jordi. Per això, la revista de Verneda Solidària dedica un número especial a la Biblioteca Sant Martí de Provençals, que després de 54 anys al servei del barri va tancar el desembre passat. El número 80 (desembre 2021/gener 2022) inclou entrevistes amb els directors i directores d'aquest equipament, ubicat al principi a l'antiga escola Juan Antonio Parera -rebatejada després amb el nom d'Els Porxos- i des del 1983 al Centre Cívic Sant Martí, fruit de la lluita veïnal.

EL COR ROBAT

CATHERINA AZÓN

PUYAL

Trini Cuesta

Presidenta de l'Associació de Veïns i Veïnes de la Guineueta

"Cal que l'Agència de l'Habitatge de Catalunya faci una segona revisió dels edificis amb aluminosi"

L'Associació de Veïns i Veïnes de la Guineueta té més de 40 anys. Feia temps que la junta demanava un relleu i la pandèmia l'ha accelerat. Durant el confinament, l'entitat va quedar paralitzada. Amb el retorn a la *normalitat*, un grup de veïns i veïnes l'han reactivada per no deixar-la morir. Trini Cuesta n'és la presidenta des de fa cinc mesos. "Dels que hi èrem, només he quedat jo; la resta són nous". La Trini és també portaveu de la plataforma SAP Muntanya en defensa de l'atenció primària, i una habitual de les reunions de la Comissió de Salut de la Favb. Ha estat treballadora sanitària tota la vida, en hospitals com Bellvitge i Vall d'Hebron. Viu al barri des dels 12 anys.

— Quin és el principal problema de salut de la Guineueta?

Per una banda, els que deriven de l'envelliment de la població. Som un dels barris amb més persones de més de 75 anys que viuen soles. I moltes d'elles viuen en una zona on les construccions, fetes als anys seixanta del segle passat, no tenen ascensor. Cal un pla d'instal·lació d'ascensors. D'altra banda, entre els joves de vegades es detecten problemes de drogues, el consum.

— Feu alguna cosa per combatre'l?

Estem començant. Al barri hi ha un espai de salut comunitària, i l'associació en forma part. Hi són també el CAP -a través de l'equip de salut comunitària-, l'Agència de Salut Pública i Serveis Socials. Hem estat treballant amb educadors de carrer. També comencem a tenir reunions amb la Guàrdia Urbana i els Mossos d'Esquadra, per fer una taula de prevenció.

— Descriu-nos el teu barri.

La Guineueta està dividida pel passeig de Valldaura. El cantó mar és més nou; la qualitat dels edificis és molt millor i el nivell socioeconòmic dels habitants és més alt. Però el cantó muntanya, més antic, es va fer amb materials molt dolents, amb ciment aluminós. Aquesta part estava previst que es rehabilités en quatre fases.

— I en quin estat es troba la reforma?

Es van executar tres fases. La quarta, que afecta la part més vella, està aturada. I això que abans de les darreres eleccions el projecte executiu estava a punt de fer-se. Ara, després de la pandèmia, cal recuperar el compromís de l'Ajuntament i fer-lo aquest any. Que qui guanyi les pròximes eleccions municipals se'l trobi ja preparat. L'Ajuntament diu que buscarà finançament. Però, si no pressionem, no tenim clar que es faci.

— En què consistirà la reforma?

Comportarà l'eliminació de barreres arquitectòniques, que n'hi ha moltes: escales, desnivells... I també es mouran parterres. És una zona -Rambla del Caçador, carrer de la Gasela i carrer del Castor- amb molta vegetació, i això és molt agradable, però genera problemes d'humitat. Cal retirar els parterres que hi ha enganxats als edificis i posar-los a la part central. Volem arbres, i verd, i flors, però cal protegir els edificis. Ho estem parlant amb Parcs i Jardins.

— I l'aluminosi: encara hi ha edificis afectats?

Sí. Cap als anys noranta, Adigsa va fer una gran revisió dels edificis, un projecte de control i contenció, apuntalant. Però han passat molts anys. Cal que es faci una segona revisió.

— El 2017 van tancar l'Oficina de Benestar Social de Nou Barris, ubicada a la Guineueta.

La van tancar a l'agost, sense avisar ni notificar-ho a l'Ajuntament. Dolors Bassa encara hi era, a Benestar i Família. Els usuaris es van trobar amb un cartell que els enviava a Ciutat Meridiana. O a Sant Andreu. L'associació veïnal va convocar la Coordinadora d'Associacions de Veïns i Veïnes de Nou Barris. Just abans de la pandèmia, el 2019, l'oficina tenia altre cop un pressupost assignat. Però faltava trobar un local de 300 metres quadrats, diàfan i a prop de la seu del Districte. Sembla que ja el tenen, però falta el vistiplau de Patrimoni.

— També vau fer seguiment del cas de l'Església del Mental.

La comunitat catòlica va lluitar molt per rehabilitar-la. L'Ajuntament va fer la rehabilitació externa. Però el Bisbat semblava que no tenia diners per fer la part de dintre. Com que passaven els mesos i l'edifici es degradava, vam proposar donar-li un ús alternatiu provisional. Dos dies després, el Bisbat ja havia aconseguit els diners.

Parlant del
CARRER
i de la ciutat

Mayka Restrepo

Vive en el antiguo local de una entidad bancaria

JESÚS MARTÍNEZ
ENTREVISTA

MARC JAVIERRE
FOTOGRAFÍA

“Han venido los del banco y me han dicho que me vaya”

La familia de la colombiana Mayka Restrepo (seudónimo; Bogotá, 1995) es atacada día y noche por los chinches. La antigua oficina bancaria 0636 de Caixa Catalunya, en la calle de la Mare de Déu de Port, 415 (Sants-Montjuïc, Barcelona), es ahora la casita de la familia de Mayka: allí vive con su esposo, Santiago, que es un carpintero del andamio. Tienen dos niños, Gustavo y Kevin, *El Mesías del siglo XXI*. Kevin no nació en un establo, nació en un banco.

Mayka Restrepo no se ahoga en un vaso de agua. Ella salió de Colombia porque en el país del Inmaculado Corazón de María las cosas se estaban poniendo feas. Que si las guerrillas, que si la inflación, que si la deflación, que si el encarecimiento, que si las maras… De estatura media, con la altura de una parábola, Mayka posee dos ojos como dos solsticios: resplandecientes, turquesas, hespérides.

Su boca abierta es el Golfo de México: para hablar aparca los dientes y la lengua y las cuerdas pinzadas se tensan y pronuncian frases que circulan como un fuerte viento tropical. Dice cosas como: “La señora nos jalaba la puerta”, “A los nenes no les dejo entrar”, “El miedo a las ratas”…

En el cuello se destinan guedejas que son nenúfares. El pelo enmarañado, recogido en una coleta negra destrenzada, la obliga a guardar en el bolsillo horquillas de las que poder echar mano. Suspendida en el aire, con su vocecita de Pocahontas, Mayka podría pasar por una aparición mariana; sin lugar a dudas, el establo de la entidad financiera abandonada en el que mora es el pesebre viviente sin que importen las profecías.

Así, la gloriosa Mayka, renacida de unas brasas milagrosas, se ha erigido como la madre coraje de una época perversa: afectada por la especulación de la vivienda (“reburbuja inmobiliaria”), herida por los bajos sueldos (“precariedad”), carcomida por el papeleo íncubo (“ya tengo el *nie*”), apagada por las visitas inoportunas (“han venido los del banco y me han dicho que me vaya”)…

Descalza, se ha encerrado con su familia durante el confinamiento. En la esquina de Mare Déu de Port con Mineria, en lo que antes era un punto para los empréstitos, ella se ha hecho una casita de celofán. En las basuras se ha procurado el mobiliario que adorna su hogar. En los cubos de basura se hallan tanto cosas en desuso como cosas a las que aún se les puede dar uso. A las paredes les ha puesto cuadros de ciervos rojos con una cornamenta esplendorosa, óleos de pinceles sesentones, trazos ejecutados en los balcones de las plazas reales en una Barcelona de tinto de verano… Esos óleos estaban colgados en el salón de don Matías, que ya falleció.

El sofá modular de cuatro plazas, de gris Coventry, lo recogió Santiago junto a los contenedores. Desmontados, los sillones de centro se superponían como los tetrominós del Tetris. Mentalmente, Santiago, el rastreador de los trastos-viejos-para-una-segunda-oportunidad, adivinó la combinación correcta. Con un amigo, y con la ayuda de su mujer, Mayka, cargaron con el sofá y lo metieron en el banco en el que viven, en el lugar en el que antes se hacía cola para actualizar la cartilla o ingresar o cobrar la pensión y pagar impuestos. En la entrada, donde otrora se diera servicio de caja, la mampara de cristal ha sido cubierta con rollos de papel kraft reciclado y de marrón natural.

A lo largo de la caja, donde el vecino del quinto contaba una a una sus pesetas como el señor don Rodrigo Quesada (*Don erre que erre*), tres sillas con tapizado imitación de terciopelo. A cinco pies de altura, los tres peldaños que hay que bajar para coger la puerta de candado y salir a la calle. El recibidor, dispuesto de tal manera, quiere aparentar el porche de un chalé en el Empordà, con su falsa mesa jardín, sus falsas sillitas de ratán y sus verdaderas palabras de amor.

Detrás del cristal, en la cabina del personal de caja, se ha habilitado un aposento para dos personas, el cuarto de invitados. En esta sección, dos cajas de caudales (1 y 2): 1. La caja fuerte que contenía los pagos, las nóminas y los depósitos -“*Caixa forta protegida amb dispositiu d’obertura retardada i bloqueig*”-, con sus mandos, sus pulsadores y sus cerraduras de hierro, palancas que hoy sirven como colgadores de toallas; y 2. La caja fuerte interior del ATM (*Automated Teller Machine*), del que los ciudadanos extraían determinadas cantidades de dinero en efectivo, y que hoy hace las veces de mesita de noche para colocar en ella el champú, el cojín y la maleta.

El despacho del director de la sucursal es hoy… la habitación de matrimonio.

Sal i pebre

La Sareb és nostra

Després de rescatar la banca privada amb els diners de tots, el Govern de Mariano Rajoy va crear l’any 2012 l’anomenat *banc dolent*, també conegut com la Sareb. La seva finalitat era comprar a les entitats financeres els immobles i els solars contaminats per la bombolla immobiliària. Així els bancs van poder sanejar els seus comptes malmesos per la crisi del totxo. El Govern espanyol va assegurar que tot allò no ens costaria res als ciutadans i ciutadanes. Posteriorment, però, la Sareb va malvendre part de les seves propietats a fons voltors. Ara, nou anys després, anuncia que té un deute de 34.145 milions d’euros. En altres paraules: el *banc dolent* ha esdevingut una immobiliària que és una ruïna. Com que l’Estat espanyol ha pres el poder a la Sareb, el deute ja és públic: es pagarà amb els diners de tothom. Com defensa la Plataforma d’Afectats per la Hipoteca, la PAH, si la Sareb és nostra, “si el *banc dolent* és públic, els seus habitatges també”. Que se’n cedeixi l’ús a canvi de lloguers socials! I als pisos que té llogats, que els eliminin les clàusules abusives!

Zeta

L’acudit
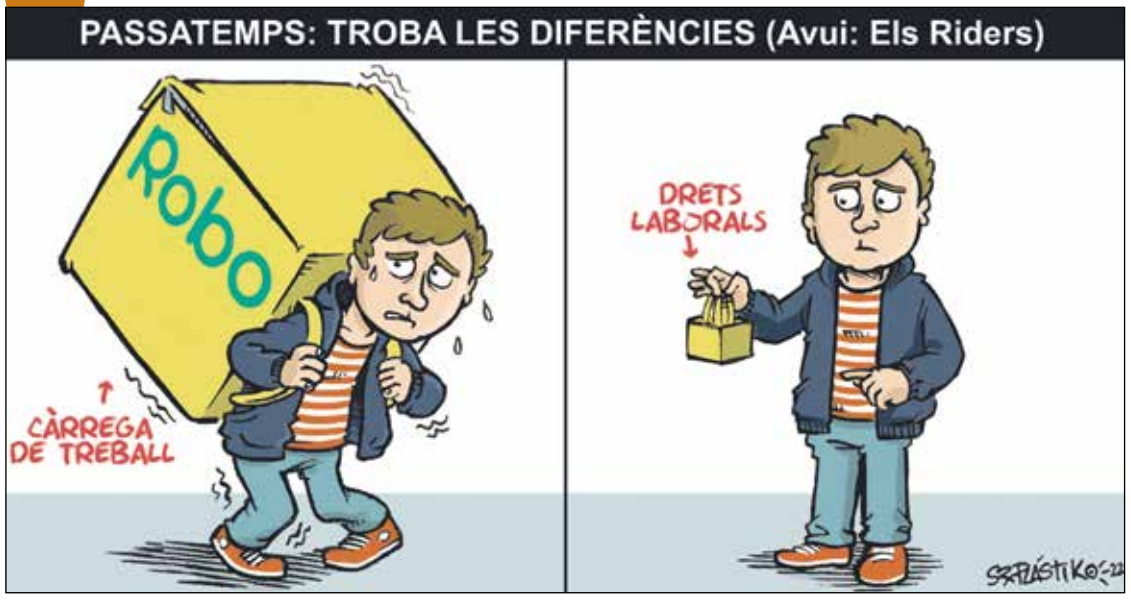
RICARDO HERMIDA–SR. PLÁSTIKO